
VITT. EMANUEL

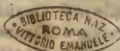
Sec XVI°

M

Si tratta dell'edizione: Venetiis, per Ioãnẽ Tacuinũ de Trino, 1517 die II. Ianuarii.

(altro esemplare a: 12 13 M. 13
6. 25 D. 19)

Platine viri celeberrimi. De honeſta voluptate ac valitudine libꝛi decem q̃ emendatiſſime impꝛeſſi: cum noua tabula ⁊ indice.

¶PLATYNÆ DE HONESTA VOLVPTATE.

LIBER PRIMVS

LIBER SECVNDVS

LIBER TERTIVS

LIBER QVARTVS

LIBER QVINTVS

LIBER SEXTVS

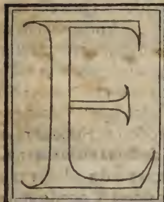
LIBER SEPTIMVS

LIBER OCTAVVS

¶PLATYNAE DE HONESTA VOLVPTATE, ET VALITVDINE AD AMPLISSIMVM AC DOCTISSIMVM .D.B. ROVEREL LAM .S. CLEMENTIS PRE SBYTERVM CARDI NALEM.

¶LIBER PRIMVS.

Errabunt & quidem uehementer Amplissime Pater.B.Rouerella, Qui hanc nostram susceptionem nequaq̃ dignam, quæ tuo nomini ascriberetur, putarint; quod & uoluptatis & ualitudinis titulum præseferat. Verum cũ mihi atq; omnibus eruditis spectata sit ingenii tui uis, & acumen morum, & honestissimæ uitæ constantia, doctrinæ ac eruditionis magnitudo, malui te uigiliarũ mearum patronum ac iudicem (si quid peruerse scriptum inest) facere, quã alium quẽpiam. Instabunt acriter maleuoli (sat scio) de uoluptate ad uirum optimum ac cõtinentissimum non fuisse scribendum. Sed dicãt quæso hi stoicidæ, qui elatis superciliis non de ui, sed de nominum uocibus tantummodo diiudicant, quid mali in se habeat considerata uoluptas? Est enim huius ut ualitudinis uocabulum medium. De uoluptate, quam intemperantes & libidinosi ex luxu & uarietate ciborum, ex titillatione rerum uenerearum percipiunt, absit ut Platyna ad uirum sanctissimum scribat. De illa uoluptate, quæ ex continentia uictus, & earum rerum, quas humana natura appetit, loquor. Neminem enim adhuc uidi adeo libidinosum & incontinentem, qui non aliqua tangeretur uoluptate, si quando a rebus plusq̃ satis est cõcupitis declinauisset. Valet apud uos (ut uideo) Ciceronis auctoritas, qui quidem ut Aristoteles Platonem, Pythagoram, Zenonem, Democritum, Chrysippum, Parmenidem, Heraclitum, sic Epicurum segetem & materiam eruditionis

adoctrinæ suæ facit, quo cum enim tutius congrederetur q̃ cum mortuo Epicuro habuit Cicero. Valebit & apud me Senece, Lucretii, Laertii auctoritas, qui Epicurum ut uirum sanctissimum atq; optimum miris laudibus extollunt. Dicere autem non decere sapientem merore confici, cum perturbationis dolorisq; uacatio constantes efficiat uoluptates, Quid mali immo quid non boni in se habet? Ad fœlicitatem enim uoluptas illa quæ ex honesta actione oritur, ut medicina ad sanitatem ægrotantem hominem perducit. Quis est præterea tam stupidus, tamq; (ut isti uolunt) a sensibus ob sanctitatem, & tetricam uitam alienus: qui non corpore & animo aliqua profundatur uoluptate? Si & ĩ uictu mediocritatẽ, unde bona ualitudo & in actione integritatem ac constantiam, unde fœlicitas oritur retinuerit? Nõ improbatur hoc nomen a Platone, non ab Aristotele, qui signate admodum de rebus ipsis locuti sunt. Fecit Metrodori ac Hieronymi luxus & libido, ut Epicuri uiri optimi schola & doctrina uicio daretur. Non ergo quid uir bonus, sed quid deprauatores sectæ adidere culpandum erat. desinant præterea hi rerũ estimatores & quasi trutina quid indies ab unoquoq; fit librantes carpere, q̃d de ualitudine aut ratione uictus, quam Græci dietam appellant, addendo quædã ad curandas ægrotationes præcepta, de natura rerum & obsonii perscri pserim. Tantum enim abest, ut hoc institutum a uiro ciuili sit alienũ, summorum etiam philosophorum auctoritate & præcepto, ut quemadmodum in prælio qui ciuem olim, sic qui in pace multos nunc ciues rationem uictus afferendo seruauerit, plures ciuicas merere uideatur. Obsonia mihi obiicient, ut guloso & edaci, utq; instrumenta libidinum & quædam quasi calcaria intemperantibus & flagitiosis addenti. Vtinam ipsi aut natura aut instituto, ut Platyna mediocritate & parsimonia uterentur, nõ uideremus hodie tot popinarios in urbe, tot ganeones, tot gnatones, tot scurras, tot adulatores libidinũ, & obstrusarum diligentissimos ob edacitatem & auariciã cõquisitores. Scripsi ego de obsoniis Catonem uirum optimum, Varronẽ omnium doctissimum, Golumellam & Celium Apitium imitatus, non

quo legentes ad luxum adhortarer, quos certe inter scribendũ semper a uicio deterrui, sed quo & ciuili uiro ualitudinem, lauticiem uictus potiusquam luxum quærenti prodessem, & posteris ostenderem hanc nostram ætatem ingenia habuisse quæ maiores si non æquare, imitari saltem in quouis genere dicendi auderent. Has ergo rusticationes meas, quas hac æstate in secessu tusculano apud inclytum & amplissimum patrem Franciscum Gonzagam, non aspernabere doctissime pater si boni plusquam mali in se habent, siue non ad flagitium quod esset detestandum, sed ad ualitudinem & modestiam homines te etiam impellente nominis tui auctoritate interposita adhortantur.

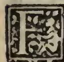
¶ Deligendus Locus ad Habitandum. Cap. I.

EX quattuor elementis, unde animantia quæq; aut mixtim, aut seorsum originem traxere, duo sunt ex quibus & in quibus potissimum uiuit homo, terra.s.& aer. Ab igne.n. & aqua, quoq; alterum supra modum frigidum & humidum est, alterum calidum & siccum, ita natura secludimur, ut habita quantum indiuidua requirũt particula quadam diuitius inter hæc uersari nequeamus. Familiariora igit humano generi & quasi domicilia sunt terra & aer, in quibus ad ualitudinem & uoluptatem eligendus est locus, ne brutis hac in re inferiores esse uideamur, quæ ex regionibus salubritatẽ cum iucunditate requitunt. Deligat itaq; homo non inciuilis & ingenii particeps, tum in urbe, tum in agris pro anni tempore locum saluberrimum, iucundum amenum, uenustum: ubi ædificet, ubi rei rusticæ operam det, ubi musis & ingenio uacet, ubi postremo quod fieri perfacile a uiro castissimo & doctissimo potest cum diis ipsis loquatur. Aestate petat loca excelsa, non nebulosa non uentosa nimium, sed puri clari temperatique cæli, ubi domum habeat egregie cameratam, cuius fenestre Varronis auctoritate ad orientem & septentrionem uergant. Tale enim domicilium ueniente sole illustratur, & quasi repurgatum omni nocturna labe, cum non ad

in quo calor inest ad appetentiā excitat, & mēs adiuuātibus sensib' ad cognitiōem rerū occultarum,& admirabilium celerior & acuti or redditur. Sed neq; hoc ante cōcoctionem,neq; ieiuno ad modum & famelico corpore faciēdum est. expectāda est prima cōcoctio post q̄ nil crudū,nil iane de stomacho ptimescēdum est, Hoiem cōmode exercēt ambulatio negociatio,per accliuum ascensus, ac descensus. Rei nō ponderosæ de loco ad locum portatio. ubi domi sumus. Sari tio occatio rūcatio insitio putatio,dū hortos & pomaria animi gratia colimus. Exercent item sed concitatius pila,tum maior, tum minor equestres ac pedestres ludi,gladiatura,sed indecentius. Præterea cer tare saltu,iaculum torquere,arcum intendere,lucta luctari, uenatio ne defatigari,non alienum ab ingenuo ac ciuili uiro uidetur quādo pro patria si opus fuerit strenue sumpturi sunt arma. Fient hæc com modius ad ualitudinem,& subinde ad uoluptatē sub dio cælo & in sole q̄ sub tecto aut in umbra. Illæ potissimum exercitationes laudan dæ sunt ut ait Celsus quarum finis plerumq; sudor est aut certe lassi tudo,quæ citra fatigationem fit. Sed hoc maxime attendendum est, ut æqualiter omnia membra secundum uires exerceantur, nedū uni parcimus,reliqua nimio labore obruantur. Vt uero ex nimio ocio, ita ex nimia defatigatione periclitatur. Medium igitur quoddam te nendum est ne dolorem cum uoluptate permutemus.

De Cœna. Cap. III.

Edato tandem ab omni concitatione corpore cum uesperi edendum sit, quo tempore nostri cœnam facere dicuntur, cum prandio maiores & quidem militantes ante meridi em uti consueuerint, cibus quem stomachus noster coquere haud grauate possit capiendus est. Parcius tamen edendum tum est, maxi me uero biliosis quorum morbi humiditate nocturna urgente cibo etiam augeri non sine incommodo solent. Sumpto cibo ab omni commotione corporea uehementi præsertim & mentis agitatione duabus horis supersedendum est, donec saltem prima concoctio fiat.

De ioco & ludo. Cap. IIII.

Nterim uero iocis ac ludo minime concitato uacandum, ne sensus cogitatione occupati concoctionem impediant. Careat iocus quem urbanum, facetum, modestum uolo dicacitate, scurrilitate, mordacitate. Nolo mimos non proteruiam, nō dicteria, non conuicia, unde ira & indignatio, āc plerūq; magna rixa oritur. Ludus sit talis, tessera saccho, ut nostra appellatione utar, chartis uariis imaginibus pictis. Absit inter ludendum omnis fraus & auaritia, qua illiberalior & detestandus fit ludus, nec ullam affert ludenti uoluptatem, cum timor ira, & immensa habendi cupiditas uariis modis ludētes cruciet. si lucubrandum est nō post cibū id facere, sed post cōcoctionē debemus naturalis.n. calor cōmotiōe & agitatiōe mētis a stomacho retrahit, aut ibecilior ad coquēdum reddit.

De somno. Cap. V.

T aūt nimia exercitatio & lōga uigilia uim corporis pster nūnt, concoctionem impediūt. spūs uitales debilitant, cerebrum excitant. Sic tēperatus somnus, & qui non ex crapula & ebrietate uenit mēbra labore fessa instaurat, calorē stomacho subministrat, mētē purgat, ac deniq; totū corpus ad honestā actiōem ex qua uirtutis habitus cōparat renouat. Vt hyeme cōmodior culcitra plumea est, ita lanea uel bōbycina æstate salubrior. A nimio tñ sōno præcauendū est, unde & corpus macrescit, & sensus hebetant & stomachus fluore tētat, & caput ac cerebrū grauat & obtundit. Ad somnū nox mortales inuitat, q̄ trāqūilla, q̄ obscura, q̄ frigida & humida est. Nūc cimices plerūq; iterturbāt quos hac rōne facillime tolles. Cucumerē āguinū cōdito i aquā, eāq; i lecticā, & quo uoles isfundito. Vel fel bubulū cū aceto mixtū supfundito, nulli nascent. Fugabitur itē ex cubiculo pulex si aquā ex coriādro circūq; fundes. Meridiari.n. hoc est meridie dormire, nisi sedēdo tantisp dū fumi aliquātulū euaporent insalubre est & pestiferū. Caput eni debilitatur, destillationes augentur, pituita crescit, calor naturalis corrūpitur, segne omnino desidiosum marcidum ac languidum corpus efficitur,

Qua ratione cubandum sit. Cap. VI.

N faciem dormiat cui stomachus imbecillis est. Id eni concoctiõem adiuuat, nec patitur pituitã cõcrescere calorem naturalẽ augendo, quo noxii humores excoquũtur. Dormire itẽ primo somno in latus dextrũ, deinde in sinistrũ putile est. Supinus ne dormiat qui sanæ mentis est, inde.n. pleriq; & graues oriuntur morbi: cum & cerebrũ & neruos & renes fluidus humor inficiat, tali acubitu ꝓprio meatu auersus. Dormire capite & humeris elatis mire ad ualitudinẽ facit. Noctu uitãda est luna præcipue cum dormitur, quia frigidos humores mouet, & reumatissimũ plurifariam generat, maxime uero si radii lunares quorum qualitas frigida est & humida in caput dormientis deciderint.

De Concubitu. Cap. VII.

Oncubitus, quẽ Hippocrates medicoꝝ princeps diuina uir scientia ait partem esse quandam comicialis morbi, ne q; nimis est cõcupiscendus, neq; omnino post habendus, cum ad generationem faciat, qua animantiũ species conseruantur. Rarus (ut ait Celsus) corpus excitat, frequens soluit, frequẽtem dixit non numero sed ratione ætatis & corporis. Is eni coitus non inutilis est, & ad uoluptatem facit, quem nullus lãgor aut dolor sequitur. Peior est æstate & autũno, tolerabilior hyme & uere. noctu tutior q̃ interdiu, si non hunc cum uigilia labor statim sequitur.

Quid sit agendum ubi cubitu surrexeris. Cap. VIII.

I bene cõcoxit exprectus mane tuto surgit. q minus qeiesce re in strato debet, & redormire, si mane ante tp̃s resurgẽdi necessitas fuit, conqescat deinde neq; exercitationi se, aut negocio credat. Vt uespertinum ita matutinũ frigus ei fugiendũ est q ex capite & stomacho laborat. Vbi qs surrexerit paululũ intermittere debet, deinde capillũ sursum uorsum pectere excreãdo cõtinuo id pituitæ, quod noctu concepit. Lauare itẽ pedes & caput ante cibũ non inutile beneualenti erit purgamenta corporis, quæ ad extrema expelluntur bene detergendo. Fouere os multa aqua æstate præci-

¶ Quid obseruandum in uita ad uoluptatem. Cap. X.

Cribere de obsoniis & pulmentis nostrorum temporum & quibus maxime aula romana uescitur deinceps institui, si prius pauca attigero quæ ad ualitudinem & uoluptatem hominis faciunt. non enim omnes cibi omnibus conferunt. Sed ut uaria sunt elementa, uariæ hominum ex humoribus appetentiæ, uarii quoq; gustus, sic uarii debent esse cibi, ut quod conuenit, quod sapit, quod nutrit unicuiq; tribuatur. Nemo .n. ne auctore quod fastidio afficit, quod nocet, qd cruciat, quod interficit comedet. Pēsitabit quisq; quid genio suo cōueniat, & id cibi eiusq; generis assumet, quod enutrire corpus sine molestia possit. Meminerit unusquisq; dicti illius socratici edendum esse ut uiuamus non propterea uiuere ut edamus. Corpus hoc quo sustinēt omnes & uiuimus, ex quatuor humoribus constat. Habet enim in se sanguinem, bilem rubeam, q̃ & choleram dicimus. atram bilem, q̃ eandem melancholiam appellabimus. habet etiam phlegma, quæ & pituita latine dicēt. sanguinis sedes epar est siue iecur malis appellare. In præcordiis p̄sidet bilis rubea at i sinistro latere maxime uero in felle domicilium habet atra bilis. Pituita caput & stomachum uexat, inde quoq; in uessicam & renes cum pernicie hominis descendit. Sanguis calidus & humectus ueri comparatur, cholera sicca & calida æstati. Melancholia sicca & frigida autumno. Phlegma frigidum & humidum hyemi. Eadem quoque proportione his humoribus cūm elementis, qui & temporibus crescunt. Augetur sanguis ab. viii. idus Februarii usque ad. viii. idus Maii. hanc ob rem bonis cibis & temperatis utendum est. Demendum tamen aliquid de cibo est addendumq; potoni, bibere cum dilutius conuenit utendum carne & oleribus, transeundum paululum ad assa ab elixis. Venus eo tempore anni tutissima est. Surgit cholera ab .viii. idus Maii usq; ad .viii. idus Augusti. Vtendum tum frigidis & humidis est, laborandum parcius, carne assa ut sæpius ante cibum, sic exigua utendum est. Sit potio q̃ dilutissima, & sitim tollat, nec corpus incen-

dat,uenere tamen omnino abstinendum. Dominatur melãcholia ab viii.idus Augusti usq; ad.viii.idus Nouembris. Acidis tum atq; acribus utendum ac minus elaborãdum. Ab.viii.idus Nouẽbris usq;.ad viii. idus Februarii phlegma siue pituitam mauis appellare uiget. Esse plus tum maxime conuenit. Minus sed meracius bibere, pane plus solito uti,carne potius elixa q̃ assa,oleribus modice. Eo tempore anni calidis omnibus habita tamen corpoꝝ nostroꝝ rõne utẽdum, est Venus tum non æque perniciosa.Hæc qui diligenter obseruabit, non me sed natura ad monente quid prosit, quid contra toto anno facillime deprehendẽs incolumi sospitate uitam cum uoluptate transiges,nulla idigebit medicorum opera,& industria. Vnum tamẽ omnes ad monuerimus ne nimia edendi cupiditate cibum(ut pleriq; solent)minus dentibus contusum degluciant. Laboratum stomachus in decotione, & crudum cum præcordiorum dolore ructat Molliat igitur & terat diligenter quantum coquere potest, hac enim ratione indigerendo quæ tunsa sunt mirum in modum stomachus iuuatur.

De Coquo. Cap.XI.

COquum habeat arte & longa experientia doctum, patientem laboris,& qui laudari in ea re maxie cupiat. Careat is omni squalore & spurcitia, cognoscat apposite carnium, piscium, oleum uim atq; naturam, ut quid assum,quid elixum,quid frictum fieri debeat deprehendat.Caleat gustu decernere quæ salita nimis,& quæ fatua sunt. Nouocomensi nostra ætate coquorum principi,& a quo obsoniorum conficiendorum rationem accepi sitoino si fieri põt psimilis.Non sit gulosus & edax,ut Marisius gallus,ne quod dominum edere oportet,ipse intercipiat & deuoret.

De paranda mensa. Cap.XII.

PRo tempore anni paranda est mensa, hyeme locis clausis, & calidis æstate frigidis & apertis. Vere in triclinium & mensam sternantur flores, hyeme fiat suffumigatio odoramentorum. Aestate sternatur pauimentum frondibus odoriferarum arborum uitis ac salicis,quæ conclaue recertent. Autumno uuæ

maturæ pyra poma a laquearibus pendeant. Albæ sint mappæ: candi da mantilia, ne si secus fuerint fastidium generẽt, & auiditatem edẽ di tollant. Cultros tergat seruus, eorumq; aciem prolixet, ne in mora sint cõuiuæ ob ferri hebetudinẽ, parata sint reliqua uasa tersa nitida, siue illa fictilia sint, siue argentea. Hæc enim lauticies etiam residen tem appetentiam excitat.

¶ De sale. Cap. XIII.

SAlẽ reqrit mẽsa ne insula uideanť obsonia, unde fatuos ho mines dicimus stolidos & insipidos, q͂ nil salis hoc est ige nii habeãt, a græco uocabulo ἀλσ uenit uersa dasea in s. Sa lis uis adeo ignea est, ut q̃ attigit corpora astringat siccet alliget. Mor tua si salitura tempori fiat optime conseruanť ut de pnis & aliis salsa mentis licet cernere. Contra morbos quospã plurimũ ualet, cũ adu rat repurget extenuet dissoluat, stomacho tñ inutilis p̃terq̃ ad exerci tandam auiditatem. Eius ĩmoderatus usus epati, sanguini, oculis ad modum nocet. Vlceribus qbusdam & morsibus uenenosis illitus p desẽ. Sal quo usurus ĩ mẽsa es sit alb⁹ & mũd⁹, ut uolateran⁹ i hetruria.

¶ De pane. Cap. XIIII.

INter fruges ad usum hominum inuentas, frumentum utilis simum est, cuius spẽs scdm Celsum habenť halica, oriza, tis sana, hamilum, triticum, siligo, far, qd adoreum ueteres ap pellauere, unde adorare dictũ, q̃a libis adoreis sacra diis exhiberenť. Tritico nil est fertili⁹ & suaui⁹, ul'q; magis alat, maxie si collinũ & nõ campestre fuerit. Ordeum frugum omnium nobilissimũ habetur, q͂ in sicca & soluta terra seri uelit, q͂ cito maturescat, ob gracilita tem calami ante omnia frumenta succidatur. Ex hoc polenta & aqua mulsa ægrotantium causa cõmodius fiet q̃ panis. Siliginẽ aphricanã cuius panẽ ueteres laudebãt, nequaq̃ silẽm huic credideri, q̃ nr̃a ætas nesciť, cũ nullum genus panificii hoc sit insuauius, & quod auidita tem edendi minus utiliter comprimat. Qui igitur pistoritiam exer cet farinam: quãq̃ a farre dictam ex tritico bene molitã sumat, ab ea denique cribro farinaceo pertenui furfures & polinem secernat,

quam quidem in mensam panificiam circumquaq; a lateribus clau, sam imposita aqua calida,& quidem salsa, ut ferrarienses in Italia so, lent. Si in locis humectis habitas, inditaq; ex fermēto offa bñ adiuuā, tibus sociis usq; ad eam crassitudinē subiugat, qua nō incōmode pa, nis cōfici pōt. Caueat pistor ne plus minusue fermēti q̄ decet iponat, ex illo.n. acorem panis cōcipit, ex hoc grauior fit in cōcoctione, & in salubrior, cū aluū astringat. Panis i clibano bñ coctus & nō eiusdem diei, neq; ex tritico apprie nouo cōmode nutritit, & si tarde cōcoq̄t.

ℂDe placentis. Cap. XV.

SVbiugat idem pistor tantū farinæ ex aqua calida, q̄tum ad faciendā placētā sat est. & subacte indat feniculi semē ac la, ridū tessalatim cōcisum, aut butyṙ, uel oleū seorsum tñ, ac rursum tandiu subigat, quoad oīa in unam redegerit massam. p̄mat deinde manibus in orbicularē formā. ac clibano inferat una cum pa ne, uel in focolari sub textu cinere & carbonibus coquat. Fit & aliud genus placente sine larido adhibito sale oleo & feniculo, qd̄ subcine re & carbonibus coquit. Omitto placentas oblōgas, quæ ex pane fer mētato & nōdū cocto fiunt, cum nullam habeāt uoluptatē. Sunt item qui ficedulas & auiculas paruas, quiq; caseum recētem & pinguem seorsum ab auiculis pani includant, ut simul in furno coquantur,

ℂQuid sit edendum primo. Cap. XVI.

OBseruandus est ordo in assumendis cibis, cum omnia quæ aluum mouent, quæq; lenis ac parui sint alimenti, ut poma fere ac pyra quædam tutius ac suauius prima mensa co, medantur. Addo etiam lactucas & quicquid crudum uel coctum ex aceto & oleo assumitur. Oua præterea sorbilia præsertim, ac tragemata quædam, quæ nos bellaria dicimus ex aromati, bus & nucleis pineis aut melle aut saccharo condita, conuiuiis præ, commode apponuntur.

ℂDe Cerasis. Cap. XVII.

EX pōiferis arborib⁹ apd̄ nos cerasa, siue ut Iulio placet cera sia libet appellaṙ, prio maṫescūt. p̄mū itaq; edēda appōanṫ.

Hanc ob rem. L. Lucullus post uictoriam mithridaticam urbis anno sexcentesimo octogesimo in Italiam uexit. cuius tanta fuit ubertas, ut ad oceanũ in britanniam usq; puenerit. Cerasiorũ q̃dam sunt acida q̃dam austera & q̃dam dulcia. Austera uentrem constringunt. stomachũ exasperant. Acida pituitã incidũt. flauã bilem reprimũt. sitim extingunt. & desideriũ edendi inducunt. Dulcia stomacho aduersa, lũbricos & putridos humores in uentre generãt. Deuorata mane dum recentia sunt cum suis nucleis, urinam & uentrem mouent.

¶ De prunis. Cap. XVIII.

Ngens ẽ (ut ait plinius) prunorũ turba. A coloribus q̃dam sumpsere noĩa ut alba & nigra. A similitudine alia, ut ordearia, q̃ colorem ordeaceũ sint cõsecuta. A uilitate alia sunt asinaria cognominata. Ab externa gẽte q̃dã ẽt armeniaca dicta, quæ odore peculiari laudanẽ. Damascena oblonga & nigra a ciuitate syriæ damasco nomen ducẽtia, cæteris p̃stãtiora & salubriora sunt Nulla arbor p adoptionem hoc est insitionẽ facilius in familias aliarũ arborũ transit. Miraẽ plinius de pruno nullã a catone mentionem fieri, cum pruna syluestria ubiq; nascerenẽ. Vsus prunorũ ante cibũ (si moderatus est) aluum citam facit, bilem lenit, uoluptatẽ sitiẽti affert. Pruna ac mala oĩa, ut cerasa pira & reliqua lecta cum petiolis, & in melle posita ita ne se contingant, diu seruabis.

¶ De Moris. Cap. XIX.

Orus satiua tardissime senescit. In ægypto cypro abundantissimi succi fructus producit, quorum trinus color est primo albescunt, deinde rubescunt, postremo nigerrima fiũt, quasi Tisbes puellæ ægyptiacæ cruore respersa. Matura mora q̃uis ad humiditatem & caliditatem tendunt, parum tamen alunt. stomacho aduersantur, quia in eo facillime putrescunt. Verum quia aluum citam faciunt prima mensa comedenda sunt. nam & urinam mouent. & in aqua frigida humectata, sitim extingunt. Sunt & mora ex rubis nascentia, quibus utuntur in pigmentis medici. Vt mora recẽtia diu durent hoc modo facies. Succum ex moris exprimito, misceto q; cum

ſapa,& in uitreo uaſe cum moris mittito,uirida diu ſeruabis.

¶ De Peponibus. Cap. XX.

Epones a malepeponibus differre uidentur,cum hi fere rotundi & coſtati ſint,illi oblongi,quaſi mala citrea. Verũ non adeo differunt,cũ a peponibus malopepones factos afferat Plinius. A pediculo maturi ſpõte diſcedũt quamuis non pendent. Gratus eſt certe peponis uſus,uerũ difficillime ob eius frigiditatem cõmixtã hũiditati coquitur. Pepon tamen detracta cute,& abiecto ſemine eſui datus,ſtomachi cõpeſcit ardores, aluum leniter mollit. Repurgato ſtomacho edẽdus eſt,q̃a facillime i eos hũo res cõuertitur,& concoctionem retardat,quos prædominari in cibi receptaculo cõpererit. Hanc ob rẽ nobis a maioribus impatũ eſt,ut pepones ieiuni comedamus,ſupſedeamuſq; a reliquo cibo,donec in fundo ſemicocti reſederint. Eius uſus & ſi neruis obeſt eos humectando urinã tñ ꝓuocat,renes ac ueſicã purgat adiecto ſemine. Sunt qui dicãt peponũ maliciã potu oxizacchare aut oxymellis ſedari ac comprimi. Alii aquã ut Auicenna ꝓpenũt,alii uinũ. Sentiã ego cum natura,quæ poſt eſum peponis uinũ & q̃dem optimũ appetit. Quod quaſi quoddã antidotum eſt cõtra pepõis frigiditatẽ & rigorem. Hoc autem fructu Albinus Imperator adeo delectatus eſt,ut & centũ pſi-ca campana,& decem pepones hoſtienſes una cœna comederit.

¶ De Cucumeribus. Cap. XXI.

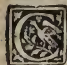
Vcumeris uis & natura prius fuerat explicãda,cum afferat Plinius cucumeres magnitudine excedẽtes pepones uocari. Decepit me ingenue (erratũ fateor) uoluptas quæ ex eſu peponis capitur. Nũc.n.non cucumeribus ſolum, ſed cui uis edulio antepoſuerim ſemper. Cucumerũ tria ſunt genera,maior liuidus eſt & minus nocens,nam & aluũ ſoluit,& ſua figiditate ſtomacho æſtate præſertim uidet accommodatus. Folia eius ex uino trita uulneribus medetur quæ caninus morſus impreſſit. Eius ſemen ex uino dulci datum ueſicæ laboranti ſubuenit. Citrin⁹ quẽ nr̃a ætate a colore citrullum uocat,frigidos & noxios generat humores,unde febres autũna

les oriunt quod diutius quam oporteret in stomacho morentur. Huius semẽ tritũ & potui datum febricitãtes iuuat, dũ sitim extinguit. Anguineus omniũ nocentissimus est, unde & recte ab angue nomen accepit, cuius uim Columella his carminibus explicat.

Liuidus at cucumis grauida qui nascitur aluo
Hyrus, & ut coluber nodoso gramine tectus
Ventre cubat flexo semper collectus in orbem.
Noxius exacuit morbos æstatis iniquæ.

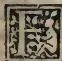
Duo illa supiora genera ablata cute erutoque semine tessellatim concisa ex sale & oleo & aceto comeduntur. Sunt qui ad reprimẽdã frigiditatẽ aromata concisis inspargant. Anguineũ hetrusci qui maxime ponis & holeribus delectãtur abrasa & cute lanugine cũ sale tm̃ deuorant. Cucumeres Tiberius princeps adeo auide concupiuit, ut nulla non arte alieno etiam tempore eos quæsierit. Hos teneros adhuc menstruosa mulier primo tactu necat. tanta est eius morbi uis.

De Chrysomalis. Cap. XXII.

Hrysomala ego illa esse crediderim, quæ Virgilius aurea mala uocat, & si Theocriti carmen, unde Maro suum transtulit, non idem sonet, inter cotonea hoc quoque a Plinio numeratur. Quod autem aureum magis appellem quam hoc haud satis scio. Sunt qui hæc inter persica censenda putant, moti credo colore. Facit autem sapor & uis ne uerum id esse credam Prima mensa sumpta præcipue neapolitana, quæ in precio sunt cum aneso & passulis uel ex uino meraco aut defecato melle, stomacho minus nocent. Post cibum uero ad putrefactionem cito uergens humores generat pituitos.

De Ficis. Cap. XXIII.

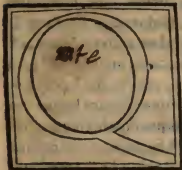

Icus sola ex oibus arboribus nõ floret, lacte fructũ pducit. Huius uaria sunt genera. Est ficus alba ex fœlicibus, contra nigra ex infœlicibus arboribus. fœlices arbores putantur esse quercus esculus ilex suber fagus corylus sorbus prius malus uitis

prunus cornus lotus. est & chia a loco cotona a ciuitate Syriæ nomen sumentia. Aphricana prouincia dicta, unde nomen accepit, hanc ego illam esse arbitror, cuius pomum Cato tertium punicum bellũ quærens in senatum anxius detulit. interrogansq; patres conscriptos & eos maxime, q̃ Carthaginem uirtutis Romanæ materiam nequaq̃ delendam censebant, Quãdiu inquit pomum hoc ex propria arbore demptum putatis? cum inter omnes recens esse cõstaret. At qui tertium ante diem scitote Carthagine decerptum esse, tam ꝓpe nos habemus hostem. Statimq; sumptum tertium punicum bellum, quo Carthago Romani imperii quondã æmula deleta est. Sunt item quæ ab inuentoribus sumpsere nomina, ut liuiana calphurniana pompeiana. Sunt præterea serotinæ præcoces biferæ duricoriæ, q; tarde q; citius coquantur, q; bis in anno ficos producant, q; corio duro obuoluantur. Est & numidica & marisca & carica, grossuli ꝗm Macrobium appellantur fici, quæ non maturescunt, Albinus enim de Bruto loquens grossulos inquit ex melle edebat tanq̃ stultus. Fici recentes cum ad caliditatem & humiditatem tendant maturæ præsertim non adeo nocent, licet omnes fructus malos generent humores. Epilenticis enim siccæ conferunt pulmonem pectus ac guttur catarro exasperatum leniunt, opilationes epatis & splenis aperiunt, humores grossos e renibus & uesica eiiciunt, corruptum sanguinem ad cutem pellunt. creber tamen eorum usus pediculos generat. Fici precoquæ perniciosa humiditate abundant. & ob hanc rem desiccari nullo modo possunt. Hunc enim fructum biferæ quasi fecem naturæ suæ efferunt, quo maxime delectatus est Augustus. Magnus pompeius mithridate deuicto in scrinio eius inuenit ipsius manu scriptã compositionem, qua ille præsumpta aduersus omnia ueneficia in totum diem tutum se incolumẽq; præstabat, in qua iugulans una, fici duæ siccæ potissimum, rutæ folia uiginti, salis granum in unum contunduntur & deuorantur a ieiuno. Est & caprificus ex siluestri genere ficus, nunq̃ maturescens. Fici cum peciolis quantum fieri poterit longis & illæsis recentes in melle diu seruabuntur.

¶ Platynæ

¶ PLATYNÆ DE HONESTA VOLVPTATE LIBER SECVNDVS.

Vi de agricultura scripsere arborẽ a fruti ce ita differre dixerũt ut frutex ab herba. Est enim frutex, q ad iustã arboris magni tudinẽ non assurgit, & statura multis her bis psimilis, sed non demorit neq; arescit ut herba. pennis est, inde fruticari dicim⁹ nasci ex frutice. Fructus pterea quadrifa riam diuisere, accina dicentes uuam, grana ederæ, grana sambuci, grana ebuli grana mali punici, additur etiam morum, & quicquid his simile, Inter baccas uero fructus Lauri, Oliuæ Corni, Loti, quam fabam syriacam uocãt, Mirti, Lentisci, siliumq; Plinius cæteriq; numerabãt. Inter nu ces oẽ qd foris duro tegitur cortice & intus hẽat qd esui est. Postre mo ea omnia uel mala esse dicebãt quæ foris quod esui est hẽant, du ra intus includãt. Ob hãc distinctiõem affirmãt quidam persicum in ter mala numerandum. ¶ De Malis. Cap. XXIIII.

E malis igitur dicẽdum nũc est & maxime de his quæ ante cibũ comedunt. Austera & stiptica post epulas tutius assu mũtur. Sunt aũt maloꝝ genera plura de qbus suo loco di cet. Dulcia & cito maturescentia, q̃lia sunt orbiculata, pco cia melimella, q oiã fere stomachũ & aluũ soluũt prima mẽsa sunt co medẽda. Diascorides qd aestiua mala ptinet hoc sensit. Ea credidit pituitam nutrire, fellis ardores excitare, inflãmationes mouere, ner uosis ptibus minime cõuenire. Galienus uero non oĩa reiiciẽda pro nũciat, sed ea tm̃, quæ aut aquei saporis sũt, aut asperi atq; acidi. Dul cia aũt & matura, q̃q; hyeme custodita suauiter fragãt, inflãmatiõem tollunt, stomacho nauseanti succurrũt, & appetentiã inducũt. Mala aũt frigida esse & humida ex eo maxĩe dephenditur qd succus ex his expssus facile trãsit i acorẽ. Hãc ob rẽ qdam cẽsuere hmõi fructus bo no stõacho añ mẽsã nq̃ nocere, cũ uẽtrẽ bũectẽt & pcordia refrigerẽt

¶De Pyris. Cap. XXV.

Irorum naturam Diascorides stipticam tradit, & ideo con trita & apposita impetus omnis incurentium humorum auertunt, sanguinem ex naribus & ulneribus fluentem si stunt. Ex his quadam sunt dulcia, q̃dam austera, q̃dam acida. Dulcia cum sint aquatici & soluti saporis, cumq; inter frigidũ & calidum cõsistant, utpote parua illa & ocyssima, quæ Plinius superba in buit appellari, ante cibum danda sũt. Hæc nos uernatica lingua moscantia ab odore uocamus. Dentur itẽ alia si quæ sunt his similia. Stiptica uero & acida, quorum magna turba est secundæ mense referuẽtur, quia ante cibum sumpta astringunt, quod ualitudini contrarium est. Annotatum est etiam pira præter alia poma corpus nutrire. Piro magna certe inest uis, nec in fructu solum uerum etiam in radicibus & foliis. Cum fungis ac boletis incocta, uenenum si quid inest tollũt. decocta folia uulneribus medentur. Semen autem pirorum cũ melle tritum ac ieiunis traditum, dolorem iecoris submouet, Condiuntur autẽ pira totidem modis, quot uuæ mala, pruna persica cytonia. Poma item omnia percommode seruantur, si pomaria in tabulatis posita fenestras ab austro ad septentrionem uergentes habuerint. Substerni stramentis ac paleis debent, ne humore nimio, qui ex contractu oritur frigescant.

¶De Vua. Cap. XXVI.

Vi uuam quasi uuidam ex abundantia humoris etymologia notauere recte mihi fecisse uidenť cum maximus inde pfluat humor, q̃d mustum primo mox defæcatum uinum appellatur. Vuam ex arbore nasci non ausim dicere, cum nõ plane sit arbor, eandem quoq; fruticẽ dicere iniuria esset, Teneat igitur tanq̃ res pclara medium quoddam, nec ẽt ut q̃busdam placet acinis patiatur ascribi, ut grana hederæ, & grana sambuci. his enim omnino dissimilis esset, si uinaceis careret, quod fieri pfacile poterit, si columellam imitatus, malleolum findes, ita ne gemmæ lædantur, medullãq; omnem erades: tum demũ in se cõpositũ colligabis, ita tñ ne gẽmas

alliges, in terram deinde stercoratam depones, & rigabis. Adulta uitis uuas tibi sine uenaceis praestabit. Vuarũ genera multa sunt. Aminea a regiõe. Aminei enim fuere ubi olim falernũ, Appiana ab apio. Bumastha a similitudine mammae bubulae, Mareotis, praecox nomentana, precia, psithia: lagea, quae & leporaria dici potest. Sunt & alia plura, quae enumerare longum esset. Vuarum maturescentium uehementiores nigrae, ideoq; uinum ex his minus iucundum. suauiores albae, unde uinum gratum fit. Inter omnes auctores conuenit ficos & uuas bene maturas caeteris fructibus, qui crudi eduntur minus insalubres esse, & sumpta prima mensa fere non nocere, Vua siquidem matura, & quae decerpta diu, aut saltem dies quatuor pependerit, & suauius & dulcius editur. obesa enim refrigerat, neq; fastidium mouet, Recens autem deuorata, stomachum, spiritum, aluum inflatione perturbat. capiti nocet, lethargium facit. Non sunt uinacea dum comeduntur dentibus conterenda, quia & difficilius coquũtur, & deterius nutriunt. In uino dulci ut fieri solet conditae uuae caput tentant. Pensilibus proxime habentur, quae in palea seruantur, Sunt qui eas in aceruo uinaceorum conseruent, uerum cõmesse caput & stomachum infestant. Sistunt tamen aluum ac sanguinem excreantibus utilissimae sunt. Virides item hoc modo seruabis, uuas de uite illaesas accipies, & aquam fluialem ad tertias decoques, quam & una cum uua in uasculum mittes bene gypsatum ne exhalet. In locum frigidum, ubi sol accessum habere non possit uuas repones, & quando uolueris uirides inuenies. ipsam uero aquam si uoles pro hydromelle aegroto dabis. In ollis seruatae, ac esui sumptae, stomacho auiditatem excitant. Extat & lambrusca, quam graeci ampelosagriam uocant cuius acina desiccata ad medelam seruantur. Passum optimum sic fieri Columella praecepit, Vuam praecoquem bene maturam legere, acina acida. haud uiciosa reiicere quae bona sunt in tabulatum quoddam extendere, uinoque inspargere, seruata usui multis in rebus esse consueuit. Passulae uino lotae, & praeci-

pue quæ ſloe uinaceis ſunt,ut corinthiæ,narnienſes ante & poſt cibū ſumptæ,ſtomacho atq; epati opitulantur.Ex uua concocta in aheno, ſapa fit,ex puro & expreſſo muſto in defrutariis uaſis defrutum.Muſtum.n.decoctum defrutum uocatur.uñ & defrutare muſtū coqre dicim⁹.Sapa tñ defruti uce nõnũq̃ utimur i comedẽdis pomis ac pyris.

ℂDe Malis Punicis. Cap. XXVII.

SVnt & mala quædam,quibus & ante cibum & in cibo maxime uero cum aſſis & frictis carnibus utimur. Ex his eſt malogranatum,quod & punicum uocatur, cuius multa ſunt genera, quæ enumerare ſuperuacaneum nunc eſſet. Sufficiat tantum de eorum qualitatibus dicere,malo punico uim ſtipticam in eſſe,omnes fere medici una opinione conſentiunt. Quadrifariam tamen diuidi poſſe uidentur.Dulcia.n.continere aliquid caloris natura ipſa arguit,& ante cibum comedenda ſunt, quamq̃ ide inflammatio quædam oritur,quam Græci appellant. Acida ſtomacho accommodata ſunt, & urinam mouent, pulmonem refrigerant, iecori blandiuntur. Si mala ipſa nimium acida uidebuntur, emendari hac ratione poterunt. ſtercore ſuillo & humano urinaq; ueteres radices arboris irrigabis, dulciorem fructum inde poſtea ſumes. Violentiam mediam quandam uim inter illa ſuperiora ſibi uendicant. Accerba pigmento q; ſtomachum uocatur magis apta q̃ eſui ſunt, tunc oris uici a narium, aurium, oculorumq; ſanat. Recte igitur tradidere qui negaret punico malo cor pora noſtra nutriri: cum eorum uſus medicinæ magiſquam cibo conueniat. Qui ualidi ſtomachi ſunt ea tutius ante cibum ſument,q̃ qui imbecillis. poſt cibum uapores ad caput aſcendentes reprimunt.& fere uim coctoneæ habent. aut prelouinumquod in multis edulis utimur reddunt. Poſtremo uero teſta eiuſdem mali ſicca & in puluerem redacta multis incommodis medetur.utpote aluo ſolutis ſi trita ex merore potui detur.Sanat & uunera genitalibus ob calorem nata.ut mala punica diu ſeruentur in aquam feruentem merge,& ſtatim leua ac ſuſpende.

¶De Cotoneis. Cap. XXVIII.

O ctonea dici cum de malis loquimur, & nō cotona Varronis ac Pli. auctoritate manifestum est. qui cotona inter ficus commemorant. Omitto eorum opinionem, qui ea cydonia a cydone ciuitate Cretæ appellauere, unde & cydonia spicula sunt dicta. Cotonia ergo siue cydonia, uel citonia sunt uocanda, cruda & matura dysentericis & colericis ac sanguinē excreātibus optime dantur. aluo solutis uero item prosunt decocta, q amittant constringentem illam uim succi. Infusa præterea ex uino uel aceto stomachi dolore, & intestinorum fluore uexatis oportunissime cōferunt, falluntq; languentium desideria, q & specie & gustu & odore cuiuslibet uini ueteris similitudinem repræsentant. Seruari diu mala cotonea recentia hoc modo possunt. Eligantur sine uicio cum ramulis & foliis condita in uas, ac melle & defruto suffusa diutius uiridia durabunt. Condiri etiam matura hoc modo possunt. Depilata ac in frusta concisa, nucleisq; e medio sublatis in quam cælestem ponūtur, ubi tandiu mutata tamen aqua relinqui debent, donec stypcitatē illam amiserint, eluceantq; tanq̄ cornea. Elixentur deinde & semicocta ex aheno ablata in linteum album & mundum super tabulam extendantur, donec aqua exsiccetur. In cacabum deinde cum melle posita tandiu ebuliant quousq; omnino coquentur. Cocta rursum lintheo extendes, & ferre sicca ad umbram nō in sole, in ollam repones superinfundesq; mel bene defæcatum & tepidum. Hoc modo fere cōdiuntur cucurbitæ, citra mala medica, quæ uulgo narantia uocamus pyra poma, quibus nonnulli aromata inspergi uoluerunt, ut chariophilum, cinamum gingiber trita, & cribratam Malo peponum coste unde conditura fieri solet, in aceto macerantur dies quatuor, postea uero q̄ in linteo aliq̄diu resederint mutato aceto iterum coctæ, ac rursum in linteum extense, donec refrixerint in ollam reponuntur, superfusoq; melle optime seruantur. Hæc in prima mensa uariis temporibus comedi solent. Hyeme citrum & narantium, Aestate cucurbita, pepones cotonea. Sed cotoneorū hæc uis est, ut ante cibum sumpta

aluum astringunt, & concoctionem ac lubricitatem uentris tollant nisi bifariam diuisa nucleisq; exhaustis super infuso saccharo coquã tur. Tũc enim desiderium edẽdi inducunt. & sumpta caput ebrietate defendunt. Post cibum uero stomachum sigillant, concoctionem adiuuant, & aluum mouent, si auidius desumpta fuerint.

De Citro. Cap. XXIX.

Citrum uel citreum Cloantius & malum persicum a prouincia uocauit, At uirgilius Homerum imitatus longa periphrasi citrum circunscripsit. Felicis mali quo non præstantius ullum pocula si quando sæuæ infecere nouercæ Miscuerũtq; herbas, & non inoxia uerba. Nemo enim dubitat hoc de citro dictum, cuius uaria habentur genera. Alia enim sunt, quæ sylua confinis mauritaniæ producit. Alia quæ in Italia & media nascuntur. Omnium tamen magnitudine potius q̃ genere differentium eadem fere uis est, Odoratissima enim sunt, & uestibus interiectas tineas necant. Vnde & odorata uestis citriosa a Neuio uocatur. Generantur autem in persîde omni tempore alia enim præcarpuntur, alia interim maturescunt. Putatur etiam in uenenis contraria q; trita cum uino purgatione uirium suarum bibentes seruant. Non tamen una eademq; uirtus ĩ omnibus citri partibus est. Putamina enim calida sunt, q; intus est semiacidum, ac per hoc stipticam uim habere manifestum est, Assis & calidis obsoniis adhibentur omni tempore, æstate tamen præcipue, q; bilem reprimunt, sitim extingunt, & desiderium edendi inducunt. Multis ægritudinibus citrea uis medetur. nam & pregnantes mulieres a nausea uendicant. & tritum in potione uini datum, lieni ac querelis corporis medetur. Sunt qui citrum tessalatim concisum ex sale oleo & aceto comedant. De malis citreis uel medicis, quæ uulgo narãcia uocamus, eadem fere dici possunt. Verum quia quædam dulcia, quædam acida sunt, uesçendi ratio ex superioribus præceptis repetatur. Dulcia ante cibum quo uis tempore sumpta stomacho cõ ueniunt. Nec non acida si saccharo fuerint remolita, quod fit sublato corio, detractisq; membranulis.

ℭDe Palmis. Cap. XXX.

Alma multis in locis naſcitur, ut hodie in Italia in maritimis hiſpaniæ locis, in Africa licet cernere, Sabuloſa ac nitroſa terra gaudet, unde in iudæa percommode naſcitur, fructumq; uberiorem & ſauiorem reddit, cui a forma oblonga, & in medio dorſi quendam quaſi nodum aſſumere dactili nomen impoſitum arbitror, quod digito ſit perſimilis In aluo media fiſſura eſt, quam immulli umbillicum appellant. Inde ſpargi radicem, cum plantantur aſſerunt. Sine mare qui haud longe plātari debet infœcunda habetur. Vnde exciſo mare ſtatim ſteri leſcunt. Naſcuntur autem palmarum fructus nō inter frondes ſed inter ſurgētes ramos. Palmæ uis calida ē & humida, melior alba, q̄ aut nigra aut rubēs, depilādæ mēbranulæ ſūt, q carnē ab oſſe diuidūt. deuoratæ.n.grauiorē concoctionem faciunt. Oſſa item auferenda ne Alexandri milites, qui auidius uirides palmas comedentes ſtrangulati ſunt imitentur. Dulciores enim ante cibum ſumpti, & ſi facilius concoquuntur & aluum mouent, ſpleni tamen dentibus atq; epati aduerſantur, Palma (ut ait Gellius) tantæ generoſitatis eſt, ut ponderi non cedat, ſed ſurſum uorſum nititur. & ob eam rem uictoriæ ſignum habent, quoniam huiuſce naturæ eſt, ut urgentibus opprimentibuſue non cedat.

ℭDe Meſpilo. Cap. XXXI.

On fuit meſpilus in Italia Catonis æuo. Radices hæc arbor profunde & late agere dicitur. Hanc ob rem fere inextirpabilis habetur. Gallica meſpila cæteris præſtātiora ſunt quorum ſemen auſterum quidem ac folia proprietate non carent. Ante cibum ſumpta meſpila uehemēter diſſolutum ſtomachum aſtringunt, fluxus alui immodicos fortiſſime reprimunt, ob frigiditatem & ſiccitatem, dentium doloribus medentur, folia quoque eius & cortex, itemque radices tunſæ & impoſite feruori ac tumori ſubueniunt: ſicca & trita cum melle ad cicatricem uulnus adducunt. Eorum ſuccus cum uino hauſtus, ueneficis potionibus repugnat.

De Sorbis. Cap. XXXII.

SOrbis triplex differentia ineſt. Alia enim ut mala rotunda ſunt. Alia turbinatiora, ut pyra. Alia ouorum figuram obtinent. Laudantur a medicis ſorba medicamentorũ potius q̃ cibi gratia. Et ut alba adhuc & ſemicruda ſtomachum prægrauant, ita matura faſtidium pellunt. uulnera itraneis infuata deliniũt. Aqua uero in qua decocta ſunt ſorba potui data, cum uini auſteri fere cum ſapore naturam imitetur, dyſentericis medetur. Sorba ſole macerata ac in ſapa condita, ut cotone a & pira ſecundũ Catonẽ diu durãt.

De Cornis. Cap. XXXIII.

COrna quæ Vir. lapidoſa uocat, q̃ foris parum carnis, & intus plurimum oſſis habeant inter acina numerata ſumpta in cibũ parum alunt tarde concoquunt & aluũ aſtringũt.

De Perſico. Cap. XXXIIII.

PErſica tota aſia naſcuntur, maxime uero in perſide, unde ad nos tranſlata nomen hñt, ſero id quidem factum eſt & cum difficultate. Verum poſtea ubiq; fere ſponte proueniunt, Fabulas mihi narrare uidentur, qui ſcribunt uennata cum cruciatu apud perſas gigni. & ob eam rem a Cyro inde ad Aegyptios tranſlata, ut quos armis uincere non poterat, ueneno ſaltem necaret. Cõfingunt item quo res ueriſimilior uideatur ægyptio ſole & cælo mitigata fuiſſe, Hanc autem opinionem innuit Columella his carminibus, Et pomis quæ barbara perſis Miſerat (ut fama eſt patriis armata uenenis. At nunc expoſiti paruo diſcrimine læti ambroſios præbẽt ſuccos oblita nocendi. Addit tamen ut phana eſt, ne omnino rem fabuloſam pro hiſtoria credidiſſe uideret. Gallica & aſiatica perſica, quæ nationum cognomina habent autumno matureſcunt, æſtate præcocia habentur. Dyrrachina in prætio ante alia ſunt Recentia ſeruari hac ratione poterunt. Optima eligito & mitte in muriam, poſtera die exime & purgabis diligenter, ac collocabis in uas fundẽs ſalem à cetum ſaturegiam, Perſicorum cibus propter humiditatem & frigiditatem ſtomacho inutilis habetur. cito enim inaceſcit, atq; in phlemati-

cos uertitur humores. Eorum usus quem negāt medici membra nutriri ad ephimeras iter facit. Matura tamē ante cibum sumpta appetentiam inducunt. urinam mouent, aluum lubricant, fetorem oris medentur. Sicca post cibum manducata & si nihil nutriunt stomachi tamen sigilla habentur, quod astringunt. Sunt qui dicant statim post persica ante cibum sumpta uinum optimum bibendum esse, ne cōtinuo putrescant. Non improbatur etiam eorum opinio qui asserunt post cibum comedenda persica tessellatim concisa, & in optimo mero remolita, q̄ os stomachi & superiora orificia refrigerant. Hoc autem fieri debet ubi ex assis cœna præcessit. Folia persici trita & imposita uentri lumbricos aut expellunt aut perimunt. Eadem sicca & in puluerem tunsa recentes plagas cruentorum uulnerum claudūt. Nucleus persicorum cum oleo tritus capitis dolori medetur.

¶ De Oleo. Cap. XXXV.

Xigeret nunc mensarū ordo, ut de conficiendis ac coquendis pulmentis ratio præberetur. Verum cum omnia fere obsonia mixta sint de quibusdam simplicibus ad hanc rem ptinentibus prius dicēdum est ac primū de olea atq; oleo. Olearum genera sunt plura. Cōditiua, pausea, radius, horchites, quæ de oliuitate optime conditur, (ut ait Varro) salentina, termucia, cōditiua grād or est & esui optima, ut nunc bononiensis, & picētina acerba scinditur utrinq; gladiolo, & in frigida aqua tandiu macerat, donec amaritudo cum pinguedine euanuerit. In seriam deinde aut in ligneum uas reposita supfusa aqua cum sale & feniculis decocta ad tēpus seruatur. Comeditur cum piscibus & carnibus assis, ut uel fastidium leuet, uel desiderium inducat. Difficilis cōcoctionis est, ac parui alimēti, humores generat crassos & glutinosos. Sūpta externa mēsa exhalationes ad caput reprimit. De reliquis cōmodius fiet oleum, trapeto ut a quibusdam solet uel mola, quod utilius est, uel solea qd difficilius. In fiscis reponitur oliua. plerisq; subiicitur exprimiturq; tandiu, donec sampsæ aridæ nil amplius præstant. Id olei, quod primum exit, si non ex fracescentibus oleis & nimiū maturis ac cōcale-

factis fuerit,suauius esui est.Hoc Pli.omphacinum uocat, ὀμφακα enim uuam immaturam Græci appellāt: quod genus olei ad frigiditatem & siccitatem tendit.Seruare oliuas uirides, ut quouis tempore oleum facias,hoc modo poteris.Oliuas de arbore sublata,i mel demerges,auferesq; tales quo uis tempore quasi mox de arbore redēptas, de quibus si uoles oleum uiride facies.At quod ex maturis exprimitur,& si pinguis & grauioris odoris est,tamen utilius omphacino ꝑpter temperatas qualitates habetur.Ad caliditatem enim & humiditatem tendit.Vendicari tamen a nimia pinguedine oleum sale illitū potest,gratiusq; fiet subtracta e fundo dolii amurca.Omnes enim feces olei ac uini ad fundum tendunt,ut mellis ad summum, unde & oleum melius in summo,quia exhalationes amat.uinū in medio:mel in fundo est procul omni fece.Olei uis est corpus tepefacere, qua re cognita Hannibal in Romanos ducturus acies, ad trebiam frigida hyeme corpora militum ad lenitatem & robur inunxit & uicit,Contra algores oleum mirifice iuuat.Potum ieiuno stomacho, aut lumbricos interficit,aut e uentre pellit. Præterea uero contra uenenum pro antidoto habetur,Ex aqua.n.calida potum, uomitu uenena fugat,Sunt & alia plura genera ficticii olei,quæ consulto prætermittūtur,quia nihil ad rem nostram faciunt.

¶De Melle. Cap. XXXVI.

Agna apibus cura & sollicitudo conficiendi mellis,& ceræ inest,maior conseruandi. Vnde Maro recte eas parcas appellat.Non enim ligurriunt ut muscæ Castissimæ præterea habentur.Inquinatis enim locis,aut qui male oleāt nulla apum assidet.Tam qui olēt unguenta qui uinolentia & recenti cōcubitu fetet quam qui aleum,radolentia sapit pungitur,& ab aluearibus que ab aluo secundum Varronem sunt dicta,facto agmine fugatur.Legem habent ad similitudinem optimi principis, ad quē omnia deferuntur.Hoc præcedente aut delato se nequit uolare,de loco ad locum ꝑficiscuntur.Castra hoc est aluearia ponunt.Apibus naturale pabulum est rosa,serpilum,apiastrum papauer, faba,lēs, pisum

ocimum, cythisus. Ex his enim rorem matutinum, unde mel & flore unde cera conficitur colligũt. Optimum tñ mellificium est, qd ex thymo fit, & ob hanc rem siculũ mel & atticũ palmam fert, propter thymi abundantiam & suauitatem. De melle pontico & hispano, in quo ueneni uim inesse qdã auctores scribũt, non attinet dicere. Id enim quærimus, qd ad uoluptatẽ facit. Mel solũ est, quod in summo fece re expuit. hoc quo grauius eo melius est. Mel contra uinũ laudatur, hoc quod uetus, & humectũ, illud quod recẽs & calidũ in precio est. Decoctum crudo melius habet, neq; n. adeo inflat, aut præcordiorũ dolores ac bilem auget. Aestiuũ autũnali melius est. Corporibus frigidis & humidis cõuenit. multis ægritudinibus medet, Corpora putrescere nõ finit. In cõditura malorũ, cucurbitarum, citrorum, & nucum optimum habetur. Oris desideriis & in multis obsoniis facit satis. Ex hoc oxymel & hydromel, quam eandem uel aquam mulsam licet appellare conficitur, quæ tussientibus percõmode dat. Mulsum ego fieri etiam ex uino & melle teste Plinio crediderim.

De Saccharo. Cap. XXXVII.

Saccharũ fert nõ Arabia solum & India, sed Creta & Sicilia qd Pli. mel ex harũdinibus collectum uocat. Fragile id quidem dum teritur aut subiicitur dentibus. hoc certe quãto candidius, tanto melius. qd profecto ex longa deputatione fieri consueuit, unde pbabilius ter aut eo amplius incoctum dicimus. Calida est eius uis & humida, hoc fit ut bene nutriat. stomacho pdest, eius exasperationes (si qua insunt) leniat. Hoc ut arbitror ueteres ad medicinæ usum tñmodo utebantur. Et ob hãc rem nulla in obsoniis eorũ de saccharo fit mẽtio. Caruere illi qdem magna uoluptate cum nihil ex his quæ esui dant tam insipidũ sit qd saccharũ nõ cõdiat. Hinc natũ est illud crebra usurpatione pucrbiũ. Nullũ genus edulii addito saccharo insipidius reddi. Liquefacto hoc amigdalas remolitas aqua mundas nucleos pineos auellanas coriãdrum anesum cinnama atq; alia plura in bellaria redigimus. Transit tum saccharum fere in eorũ qualitates, quibus in confectione adhæserit.

De Lacte. Cap. XXXVIII.

Ac ego απο του γαλατος deriuatum puto, primnm quod ex cetis animalibus mulgetur colustrum appellatur. Id autem ideo abiicitur, quia lactentibus nocet. Sunt qui uim lactis temperatam putent, q ad frigiditatem & humiditatẽ parumper declinet. Et ob hanc rem lac bene nutrire multum sanguinis generare, cum sanguis sit ex uberibus & mammis expressus, cerebrum fouere, stomacho & pulmoni prodesse, genituram augere inter omnes medicos constat. Non idem tamen ex omnibus animalibus mulgetur lac. Omitto mulibre. quo in medicina tantum utimur Talem prope uim lac habet, qualem animal unde mulgetur. Optimum caprinum habetur, q stomachum adiuuet, epatis oppilationes tollat, aluum lubricet. In secundo loco erit ouillum. In tertio bubulum. Melius uere quam æstate, rursum æstate quam autumno, aut hyeme. Stomacho ieiuno ut exit ab ubere uel tepidum bibẽdum est, & tandiu a reliquo cibo abstinendum, donec in stomacho resederit. Coagulatum ac prima mensa haustum uere & æstate minus nocet. Nam post cibum sumptum (ut fere solemus) aut statim putrescit, aut secum alterum cibum incoctum ad ima trahit. Quiescendum est itẽ postquam desumptum est, ne in stomacho quid ex agitatione fit coacescat. Imbibitum aut cum saccharo melle, a putrescentia prohibetur. repurgato & ieiuno stomacho bibendum dixi, quia in eos humores, quos principes in cibi receptaculo deprehendent, facile conuerti solet. A nimio lactis usu cauendum tamen est. nam & aciem oculorum hebetiorem reddit, & calculos in renibus & uesica generat. Sero caprino quod ex lacte sublato caseo fit, pro medicina utimur, q epar & sanguinem refrigerat, q pharmacis uiam ad purgandum corpus faciat.

De Caseo. Cap. XXXIX.

T si caseo in tertia mensa uescimur, tamen hoc loco eius uis explicanda fuit, cum ex lacte, de quo nunc dictum est, fiat. In multis etiam edulijs conficiendis hoc crebro

coqui utantur. Coagulatum (ac non multo coagulone caseus (ut fere semper contingit) acorem cõcipiat manu factoris, & quidem non macilenta & calida, sed sub pingui & temperata in pilam, redactum ex aheno i formas uel calathos uel fiscellos reponatur, exprimaturq; tamdiu, donec serum penitus exierit. Salitus caseus in locum fumo aliquantulum obnoxium reponatur, ubi salem conceperit, & ætatis aliquid adeptus erit, esui non incongrue dabitur. Caseo dignitas a locis & pecoribus accessit, ut de lacte dictum est. Duo sunt hodie casei genera in Italia, quæ de principatu contendunt, ut marceolinus, ita enim hetrusci uocant, q mense martii factus sit in hetruria. & parmensis in cisalpinis quem eundem maialem a mense maio licet appellare. Qualitas casei ex ætate deprehenditur. Recens algidus est & humectus, salitus & durus calidus & siccus. Recens caseus bene ac multum nutrit, calorem stomachi reprimit, sanguinem excreantes adiuuat. phlegmaticis omnino nocet. Vetus difficile concoquitur, parum nutrit, stomacho ac uentri aduersatur, bilem facit, podagram, dolorem laterum, harenulas & calculos generat. sumptum post cibum quantum uis parum, cum os stomachi sigillet, & fastidium pinguium eduliorum tollere, & coctioni ac capiti prodesse aiunt.

De recocta. Cap. XL.

Sublato ex aheno caseo, serum tandiu lento ignem concalefacinus, donec ad summum id pinguedinis natauerit, qd reliquum casei fuit. recoctam id rustici uocant, q ex lacte secundo concalefacto colligatur. Candida est, nec gustui insuauis Insalubrior recenti ac mediæ ætatis caseo habentur mulier tñ hñtur uetere, & nimium salito. coctam siue eãdem recoctam libet appellare, multis pulmẽtariis herbaceis præcipue coqui admiscent.

De butyro. Cap. XLI.

Butyrum ex lacte hoc modo fit. Emulctũ lac ex muliralibus in uas æneum, quod ab immo coarctatũ sursumuorsum in latitudinem campanæ surgit diligẽter percolat. Ex quiete

& humiditate nocturna in ſupficie pinguitudo lactis natat, hanc ru-
ſtici pānum uocāt. qua leniter cocleare ſatis magno in uas oblõgum
inuergũt. rutabuloq́; tādiu miſcẽt: dõec in maſſam redegerit, q̃ ablata
& in ſeriis repõita ad tps adipis aut olei uice, i qbuſdā obſoniis utun
tur, fere omnes qui ſeptẽtrionalem & occidentalem plagam incolũt,
q̄ oleo indigeant quo calidæ & temperatæ regiones abundare cõſue
uerunt. Butyrum calidum eſt & humidum. corpora admodum nu-
trit & obeſat. Eius tamen frequenti uſu & ſtomachus læditur, & fo-
menta phlegmaticæ ægritudini præparatur. Datum in cibũ cum mũ
dis amygdalis & ſaccharo, pituitam digerit. & tuſſim frigidam ac
ſiccam tollit, Illitum uulneribus ex uenenoſis animalibus potumq́;
antidoti & tyriacæ uices præſtat.

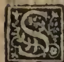
¶ De Ouo. Cap. XLII.

Vum q̃d ὠόν Græci dicũt multiplex eſt, & ex uolatilibus fe-
re oĩbus naſcitur, quæ oua pariãt eſui accõmodata, ſunt an
ſeres anates pauones ſtruchii & gallinæ, ſed gallinarũ me-
liora ac ſalubriora ſunt, maxime ſi ex gallo cõcepint. q̃ ue-
ro aut ex uento zephyro, ut qdā uolunt, aut ex ꝓpria libidine cõcepta
ea minus ſapiũt, ac fœturæ oĩno inutilia ſunt. Ouorũ uis tẽpata eſt, &
ob hanc rem bene ac multũ nutrire medici aſſerunt. Oum bifariam
diuiditur, in alborẽ & uitellũ. albor ad frigiditatem, uitellũ ad calidi-
tatẽ tẽdit. Alborẽ in purgãdis uulneribus, in cõſtringẽdis q̃ laxa ſunt
ut in cõditurũs quorũdā eduliorũ, ac bellariorũ utimur. Ad uitella ma-
xime uero recẽtia, & quæ ex gallina pdice phaſiāo ſumũtur nõ nimiũ
icocta (ſorbilia. n. debẽt eẽ oua) cor fouẽt, ac mẽbra nutriũt. In ſangui
nẽ. n. purũ, & q coardeat cõuertũtur. quare q inãitate laborãt, hoc ci
bo repurgato prius ſtomacho, q̄ facillime in alios humores cõuerti
tur crebro in pria mẽſa utantur. Medetur & hic cibus tuſſi exaſpera-
tis arteriis, uocis raucedini, & ſanguinemexcreãtibus. Oua ex aceto
decocta, cũ magis tẽperata ſint, ſtipticaq́; fiãt, uentrẽ cõſtringũt, ardo
res urinæ, renũ ulcera, ac ueſicæ mirifice tollunt. At q multo magis ſi
nuper nata ac cruda excuſſo albamẽto deglutieris. Sapidiõa eo ma-

gis funt oua, quo ex gallinis piguibus, non macilētis, ex depastis triticum, ordeum, milium, pannicum, q̄ herbas sunt nata. Hyeme paleis, æstate furfuribus oua præcommode seruantur. Quæ in aceto macerata sunt, ut ait Plinius facile illæsa per anulos transmittuntur. Dura celsus affirmat ualentissimæ materiæ esse, & ob hanc rem tarde cōcoqui Quibus in eduliis coqui ouis utantur, suo loco postea dicetur.

De Succidia. Cap. XLIII.

Villa caro adeo humida est, ut seruari non nisi multo sale possit. Animal hoc edacissimum est. & hanc ob rem sangui ne multum ac calore abundat. uliginosa loca, ubi uolutetur libenter incolit ad reprimendum calorem, quo maxime luporum dentes exagitantur, dum suillam carnem semi uiuam lacerant. Ad flumina igitur cale animal deferunt, quo feruor ille extinguatur. A nullo brutorum pinguedine superatur. Affirmat Varro se in arcadia uidisse suem, quæ præ pinguendine, non modo surgere nō posset, sed ne amouere quidem soricem qui exesa eius carnem, nidū fecisse ac mures peperisset, Sus ubi annicula est, quatuor mensibus uentrem fert binis nutricat. Porcelli adhuc lactentes nefrendes dicuntur, ab eo q̄ nondum fabam frendere possunt, id est frangere. Ad annum ubi uenerit, porcus saliturae non incongruit. pridie quam occidatur, potione prohibere oportet quo sit eius caro siccior, deinde diligenter salire, ne fracescat & uictum sapiat, ne ue tinea & uermibus lædatur. Dum salsuram facis in fundo dolii aut ferie salem sternito, frustra deinde ponito, cutis deorsum spectet. Tandiu caro in doliis remanet, quoad salem cōceperit. In carnario deinde, quo fumus penetret suspendatur. hinc sumes laridum pro tempore, hinc pnam, hinc petasonem, hinc sumen, hinc clandium, quare nō in merito rustici salsaturam succidam uocitarūt, quod inde succidi ad esum multa possunt, ut ex horco fit, quem eundem secundam succidi diem rustici appellauere. Colliguntur item multa ad pulmentaria ex porco nuper cæso, ut adeps. Caro suilla tam recēs quam salita, & si gustum titillat, perniciosa tamen omnino est ac mali succi, (ut ait Celsus).

¶De Liquamine. Cap. XLIIII.

Iquamē ex adipe porci, atq; anseris hoc modo fit. concisum minutim ad carbones ignitos in cacabo pones, ne si ad flāmā suspenderis fumū cōcipiat. tū q; salis indes, q̄tum satis esse putabis. Liquefactū anteq̄ refrixit in ollam repositoriā colabis, reponesq; ad usum, ut ubi uoles eo uti liceat. Fit item liquamē ex anserina & gallinacea adipe.

¶De Omento. Cap. XLV.

Mentū adipē illū eē ānuit Celsus, q̄ intestinis adhæret. Testiculi inq̄t sīe q̄ddā medullis hn̄t, carēt sanguine & oi sensu. Tunicæ eorū præseferūt. Eo deuoluūt plerūq; aut omētum aut itestinū Hoc genus morbi κηλη græci uocāt apud nos indecorū, sed cōe his herniæ nōm ē. Affert dolorē & scroto, & inguinibus & ab dn̄i. Fuere itē q dicerēt omētum esse pingue duꝝ. Macrobius uero omentum carthilagini psimile esse dicit, quod q̄dem impositum ossi cruciatū, dum sectiōem importat sentir. Quod cerebrū inq̄t tactu suo hoīem torquet, uel frequēter interimit nō suo sensu sed uestitus sui id est omēti hūc portat dolorē. Ex hoc fit genus pulmēti, q̄d omentum uocatur.

¶De Abdomine. Cap. XLVI.

Bdomen quod græci λαπαρα uocāt, uentris pars illa est, q̄ ab umbilico ad inguina inter carthilaginē & pellē ducitur Pingue id q̄dem est *Satyro* teste, Mōtani quoq; uēter adest abdomine tardus. Celsi uerba hæc sunt. Interdū. n. uel ictu aliquo uel retento diutius spiritu, uel sub graui fasce iterior abdominis mēbrana supiore cute integra perrūpitur. Erit igitur abdomē, ex quo sumen fit, quod idē uulua appellat. nec obstat id etiā turgētibus porcæ papillis fieri cum circa abdomē māmæ sunt. De lucanicis & reliq̄s pulpamētis, quæ ex suilla carne fiunt, suo loco dicetur.

¶De Aceto. Cap. XLVII.

Cetum ex uino fit, si uas fuerit uacuū & non clausum. Aer. n. ex uacuo elicit potētiam eius. Nam cū uinū semina calor is in se habeat, ac uapidū fiat, transit in uiciū, quod acetū dr̄ adeo frigidū, ut ante oēs humores flāmam extinguat. Et quod

mirum

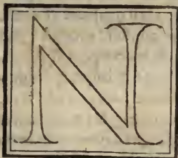
mirum uideri potest, saxa quæ ignis nõ coxit infusum, statim rumpit. Quod Hannibal ad taurinos saltus in difficili alpium transitu fecisse legitur. Variæ sunt auctorum sententiæ de aceti qualitate. Ex calidis enim & acutis partibus quidam acetum constare dicunt, quod ex intensa ipsius siccitate deprehenditur. Quidam uero plus frigiditatis in se q̃ caloris habere hac ratione confirmant, ꝙ bilem ꝙ sanguinem reprimit, quodq; etiam pituitam uehementi acore incidit. Aceti uariam uim ex hoc deprehendimus ꝙ rebus frigidis mediocriter additum, frigidiores eas reddit. si calidis calidiores. penetrãdo enim quod eius maxime proprium est qualitates in rebus (ut dixi) auget. Acetum & si melancholicis lippientibus, ac dolore articulorum laborantibus, paraliticis, spasmaticis propter uiã, q̃ malis humoribus ad neruos, & iuncturas facit, obest plurimum. moderate tamen sumptum stomacho prodest, eius ardores compescendo, ac desiderium edendi instaurando. hinc fit, ut in cibis primæ mensæ eo plurimum utantur. Potum ac superinfusum morsui uenenatorum animalium mirifice adiuuat. Pestilenti anno hoc uti in obsoniis ac odoratorum uice id pulsibus ac naribus admouere domiciliaq; humectare iubebur. Tollitur aceti frigiditas & uis nimia, si cum passulis decoctum fuerit. Liberatum acerrimo podagræ dolore. M. Agrippã supremis suis annis fuerũt demersis in acetum calidum pedibus. Ex aceto & melle oximel fit, ut alia multa.

De Acore. Cap. XLVIII.

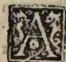

Vod agrestã uulgo dicunt & omphacium Plinii, & acorem Macrobii auctoritate dixeri. Omphax eni (ut dixi) uuã adhuc acerbã significat. Quare igit magis appellem oleũ ex bacca imatura omphatium q̃ agrestam, quæ ab omphace fit nõ satis uideo, Acorem uero ita Macrobius exprimit, Acetum acerbius acore est cui⁹uim acresta uehemẽtiorẽ eẽ cõsta, q̃ tẽperatius stomachi cõpescat ardores, nec ita corp⁹ emacrat, & dissoluit, ut acetũ solet. Acor resideti stomacho & æstuãti ac sitibũdo epati mire ꝓdest. Hoc & contra uenena, & in condiendis obsoniis cõmode ꝙ salubriter utimur.

PLATINÆ DE HONESTA VOLVPTATE LIBER TERTIVS.

Vces eas esse, quæ foris duro teguntur cortice, intus habent quod esui est, satis cum de pomis loqueremur diximus de generibus tantum nunc dicendum uidetur, ac primum de iuglande, quæ uel a iuuando & glande dicta est, uel q; sit iouis glans, eandem græci basilicam uocant. Habet enim hoc genus arboris nuces, quæ sunt suauioris sapore, q̃ glans est. Vñ p exochen nuces tátũ epitheto adiecto ꝓnunciamus. Affirmat Plinius græcos nuces iugládes a grauedine capitis uocitasse Ait.n. arboꝶ ipsaꝶ foliorũq; uirus in cerebrũ penetrare, sed ad cibum nuclei faciunt. Sunt aũt recẽtes tussientibus inimicæ. Eædẽ ꝑsumptæ cũ ruta & sale, cõtra uenena & pestilẽtẽ aere Mytridatis auctoritatæ mirifice iuuant. Valẽt itẽ nuclei a ieiuno ꝑsumpti cõtra rabiosi canis morsum Putamẽ nucis cõbustũ tritũq;, ac ex oleo aut uino capiti infantis illitũ, alopeciá tollit, & capillum nutrit. Muscæ (ut ait columella) ab auribus canũ arcent, si aures amaris nucũ corticibus illitæ fuerint, Ex nucleis multa edulia fiunt, ꝑcipuæ uero alleatũ quo una cũ ánosis ac pinguib⁹ carnib⁹ ad tollendũ fastidiũ, ad excitádũ desideriũ uescimur. Ad hoc tundẽdũ desudat .F. nr̃ rusticell⁹, adeo ẽ aleati cupid⁹ ¶De Amigdal⁹. Cap. XLIX.

Mygdalũ ꝓ fructu uariare genus repperi. ná & generis fiminini & neutri legit. Neutrũ ego analogia motus ꝓnũciauerim. Amygdalus quæ græca nux & lõga nostris appellat circa calẽdas februarias seri debet, qa ptia gemascit. Eius fructus, qd amygdalũ uocat, qa primus est auide nimiũ a plerisq; cũ folliculo deuoratur. hinc crebri dolores capitis ac grauedines oriuntur. Sicca uero contra ebrietatem ualent, si ante uinum quinq; sumantur. Ex his inflammationes oriri illo argumento deprehenditur, quod uulpes deuoratis amygdalis moriuntur, nisi aquam in proximo ha-

buerint. Oleum in quo decocta sunt infusum capiti: caducos & le thargicos excitat. Vlceribus in ueteratis ac canis morsibus trita cum melle subueniunt. Renum dolores ex aqua pota extingunt admixto modico passo, quod solet potionis amaritudinē lenire. Amara enim medicinæ magis, q̄ esui sunt accōmodata. Dulcioribus & confectis, & seorsum in secunda & tertia mensa uescimur.

¶De Auellana. Cap.L.

NVcem auellanam, seu prænestinam, quam Græci ponticam uocant, ex corylo nasci manifestum est. Hæc i cibo sumpta ob eius caliditatem commixtam siccitati, capiti dolorem iniiciunt, inflammatione stomachum exagitant, corpus ta men maxime nutriunt. Tostæ distillationibus mitigandis utilissimæ sunt. Tritæ ac ex aqua mulsa potæ etiam uetustissimæ tussis modestiā sedant ex axungia uel adipe contritæ, & alopeciis illitæ capillorum damna restituunt.

¶De Nucibus pineis. Cap.LI.

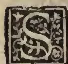
EX nucibus pineis, quæ resinam habent distractis pinei nu clei eliciunt, qui in cibū sumpti humores optimos gignūt, sitim sedant, stomachi dyscrasiam tollunt, urinam purgāt. Nuclei cū uuis passis frequētius sumpti uenerē ēt iacētem excitare credunt, eandē uim hn̄t & cū saccharo cōditi. His crebro n̄o iliores, ac diuites tpe ieiunii in pria & ultima mēsa uescunt. Liquat sacchar̄ cui pinei inuoluti cū trulla in pastilli formā rediguntur. His adduntur bracteæ aureæ ad magnificentiam credo & uoluptatem.

¶De Castaneis. Cap.LII.

CAstaneam, q̄ heracleotica uocat inter nuces Virgilius nūe rat uno carmie, Castaneæq; nuces mea q̄s amaryllis ama bat. Generat & hæc ex omnibus q̄ esui dant robur in mem bris & uim, sed difficillime coqunt maxime uero a phlegmaticis, nisi cū saccharo, & melle fuerint in cibum sumptæ. Elixæ uero & adhuc calidæ mane ante cibum cū melle datæ tussientibus ꝓsunt. Torren tur itē ad flamā i patella pforata, nec eius suauitatis sūt nec nutrimē ti cuius hn̄tur sub carbonibus lento igne decoctæ. Has suauius ede

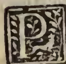
mus cum caseo i tertia mensa. Interior castaneæ membrana quæ corticem fructumq; disterminant ad tertias in aqua decocta ac potui oblata, mire aluum fluentem refrenant.

¶De Siliquis. Cap. LIII.

Iliquæ quia durum habent corticem, non imerito nucibus annumerâtur. Hoc nomen eas adeptas puto quia siliquis fabæ & lupini, & si maior sit psimilis apparet, carobas uulgo appellamus, Quæ si recentes fuerint, stomachum lædunt aluum soluunt. Eædem siccate in contrarium agunt. Cibus earum urinam ciet, & ad stomachi dolore non leue præsidium est, si terne in sextario aquæ ad dimidias coquâtur, isq; succus per dies quinq; cõtinuo hauriatur. Galienus tamen de siliquis pessime sentit ꝙuis coquantur, & uentrem stringant, & humores noxios augeât. Affirmat ualerius flaccus uiterbiensis medicus nostra ætate egregius siliquas in tertia mensa sumptas uetare, quæ minus uapores antecepti cibi caput petant.

¶De pistachiis. Cap. LIIII.

Istachia auellanis similia sunt, his medici i pharmaciis utũtur. Eosdẽ fere usus hñt, quos nuclei pinei, pterqȝ ad serpẽtiũ ictus. Austeræ.n.& stipticæ uirtutis sũt. Ideoq; ẽt stomacho accõmdata credunt, maxime tñ cõstaſ ea & thoracis, itẽq; pulmonis ac iecoris uicia purgare.

¶De Pipere. Cap. LV.

Romata, quibus in pulmentariis utimur, multifariam habentur, & omnia qdem prius ab externis in nostram prouintiam importata. Ex arboribus hæc fere colliguntur, ut piper quod in fronte caucasi loco solibus opposito ex arbore iuniperis nr̃s assimili nascitur, Distant autem piperis semina a iunipero paruulis siliqs, quales in ipsis fasceolis uidemus. Hæ priusq̃ desiccantur decerptæ ad solemq; tostæ, faciunt quod piper longum uocatur. Paulatim uero dehiscentes ob maturitatem ostendunt candidum piper, quod deinde tostum solibus calore magisq; mutatur. Est & quoddam genus piperis quod propter cæli intemperiem carbunculat. Id ex omnibus asperrimum est leuissimumq; & pallidũ

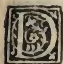
Gratius quidem nigrum habetur. Leuius utroq; candidum. Nascitur piperis arbor in arabia solum, & troglodytica, uel hodie quoq; in Italia myrto nec absimilis amaritudine, fructum facit minus decoctum, Est autem piper calidum & siccum, & ob hanc rem stomachū & epar concalefacit. Biliosis nocet, uentum ex aluo resoluit & pellit. urinam ciet. Eius uero usus in hyeme magis q̄ in æstate laudatur.

¶ De Cariophílo. Cap. LVI.

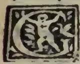
Ariophilum fortassis χαρυόφυλλον dicitur In india nascit, granis piperis assimile uidetur, nisi q̄ grandius aliquantulum & fragilius est. Arbor eius folia habēs parua densaq; in ramos trium cubitoꝝ consurgit, cortice pallido, radice lata ligno, saq;. In uirtute etiam ferme idem cum pipere est. epati tñ minus nocet, q̄ piper ac uim cōtra uenena hēt.

¶ De Cinamomo. Ca. LVII.

E cinnamomo, quæ Herodotus narrat fabulosa sunt ac falsa. Nascitur autem in æthiopia, cuius frutex situ breuis est, ramo humili ac represso, cum nunq̄ ultra duas ulnas ascēdat. Quatuor digitorum crassitudinem habet. Nascitur autem in uepribus dumisq;, & ob eam rem non sine molestia colligitur. Cinnamomū uirgulti cortex est, cuius præcipue bonitas in summo ad longitudinem palmi tenuissimis partibus habetur. Secūdas partes tenet, sed breuiore mensura, quæ huic propinqua. Vilissimū, quod radicibus ꝓximum. Radicem eius magni ponderis dicatam in templo capitolini Iouis & pacis, a Vespasiano imperatore uidisse se asserit Plinius. Cinnamomi natura calida est & sicca, concoctionē facit, stomachum atq; epar ui & odore iuuat. Cinnamum idem esse cinnamomū crediderim. In illo enim meo iudicio facta ē ut metrum syncope.

¶ De Gingeberi. Cap. LVIII.

Ingeberis uirtus calida est & sicca, licet aliqua ex parte ad corruptionem tendat, cum putrescat, ut lignum tinea corrosum, stomacho frigido succurrit. eius nimiam uliginem ex esu fructuum uiridium contractam desiccando. Contra uenenatorum morsus pro antidoto habetur.

¶De Nuce Moscata. Cap. LIX.

Vx quam pinguentarii moscatam appellant, calida est & sicca. Corpus humanum ui sua & odore adiuuat, oculorũ aciem hebetatam acuit. uomitũ sedat. appetentiam inducit, stomachum atq; epar fouendo. Hæc omnia quæ aromaticam uim hñt, integra & tonsa seorsum aut mixtim esui hoium uehementer sunt accommodata.

¶De Croco. Cap. LX.

Romaticis nõ iniuria crocũ (qd genus uariat) addiderim, cũ eoꝝ uirtutes colore, quo sæpius ornanť, & sapore: ĩ quo nõ paꝝ uiriũ inest augeat. Crocũ siluestre, & satiuũ hẽmus. Radices hẽt bulbo assiles. eiusdem tñ ubertatis & grãæ non ubiq; est, Prima nobilitas cilicio ascribiť, & ibi in tauro monte, & in timolo, secunda lycio, tertia italico. Adulterať tñ ubiq;. Optimũ crocũ ubi manu tangiť ac si fragile esset crepitat. Altera ꝑbatio. si manu platũ ad ora fuerit, leniter faciẽ atq; oculos mordet. Optimũ ubiq; qd pinguissimũ qdq; statim redolet. floret uergiliarũ occasu, paucis diebus flore & folio uiret. Bruma colligiť, siccať umbra. Croci moderatus usus, cuius uis calida & sicca est pulmoni pectori epati: cordi ꝓdest. Potũ cũ uino, qa uehementis odoris est ebrietatẽ facit. Crocũ adolescentẽ in florem sui nois mutatum, poetaꝝ narrant fabulæ. Sunt tamen qui crocum dictum putant a corico ciliciæ oppido.

¶De Acrimoniis, & primum de allio. Cap. LXI.

Llium quo plures habet nucleos, eo asperius est. Halitum ut cepa, portus, ascaloniũ, ac bulbi oẽs insuauiorem facit. Aiũt tñ radicẽ betæ sub prunis tostã, ac sup alliũ deuoratã, tetrũ eius odorẽ extinguere. Extat & alliũ siluestre, qd græci scorodon uocant. Domestico certe magna uis inest & utilitas qppe pniciosis hoium malis uehementer resistit. serpentes & scorpiones, itẽq; alias latẽtes bestiolas odore solo fugat. Morsui canino cũ melle succurrit. Eius succus cũ oleo mixtus, & uenenatos ictus & ulcera ĩ corporibus sanat. Fuere ẽt q alliũ elixũ freneticis darẽt. Coctũ in faba tussim & suspirationẽ pectoris mitigat. Vtilius tñ coctũ & uiride,

q̃ crudum & ſiccum exiſtimat, cum multa fiunt edulia præcipue uero moretum & alliatum, quibus urbani raro, ruſtici q̃ ſæpiſſime utuntur. Seritur liratim ſpacio palmari.

ℭDe Cepis. Cap.LXII.

Epa℞ genera græci plura fecere, ut ſardã, ſamothraciam, aſcaloniã ab aſcalanio iudeæ oppido noiatam. Vñ & q̃dã aſcaloniũ mutato gñe ſcripſere. Omnibus odor lachrimoſus ineſt. Minus tñ tuſculana uehemens imo ꝑpe dulcis. Cepa ruffa acrior q̃ candida. ſicca q̃ uiridis & cruda q̃ cocta. ſicca q̃ condita. Frigida humida ac ſabuloſa amant loca. Seruantur bene ad fumũm ſuſpenſæ, optime paleis, menſe martii & aprili cepam februario aſcaloniam ſerũt ruſtici, De cepis idem medici ferme ſentiunt. His uidelicet inflammationes incendi, caput prægrauari, cerebrum ac memoriã lædi, ſomnũ prægrauẽ induci, humores phlegmaticos nunc generari, nunc reſcindi. Quidam tñ eas temperate ſumptas ſalubres putarunt, ꝙ aluum molliant, ꝙ ſomnum inducant, ꝙ appetentiam faciant. Ventrem præterea excitant, & eius fomenta ſalaci humiditate augent. Contuſa ſepa ac emoroidibus ſupimpoſita eas aperit. contra uenena & corruptelã aqua℞ allio aſſimilis oino Cepullam a cepa diminutiuum fecit Apitius. hoc genus bulbi aliã a cæteris ſortiri naturam uidetur. Solum enim creſcente luna decreſcit, rurſum decreſcente creſcit. Aſcalonia eiuſdem prope uis eſt, cuius cepa, quãquã minor ſit & minus orbicularis. Surgit cepa uno capite unoq̧ caule, obſoniis apitianis admodum celebris.

ℭDe bulbis. Cap.LXIII.

Vlbi megarici a. M. Catone præcipue laudantur. Verum nobiliſſima inter hos habetur ſquilla, & ſi magis ad medicina faciet. Bulborum genera græcis nominibus explicata, odore ſuauitate, ſapore, magnitudine differunt. Omnia tamen feruidæ ſunt naturæ. & ob hãc rem mouere libidinem dicuntur. Bulbos innuit Celſus omnia olera capitata, uel quorum radices eſui dantur appellari. Nam cum de qualitatibus ciborum loquereretur & ualentiſſimum cibum dixiſſet, in quo plurimũ alimen

ti, inesset. In media inquit materia numerari eas ex holeribus debere quorum radices uel bulbos assumimus ac paulo infra. Ex leguminibus inquit ualentior faba, uel lenticula, q̄ pisum. Ex holeribus ualentior rapa napiq; & omnes bulbi, in quibus cepá quoq; & allium numero, quæ pastinacha, uel quæ specialiter radicula appellat, Tanti fecit. Pythagoras bulbos megarẽses, ut de eorum natura uolumen composuerit. Scribit Varro bulbos ucnerẽ excitare. & ob hanc rem in nuptiis edẽdos. Idẽ scit & Apiti⁹, sed his addit nucleos pineos, erucæ succũ, & piperis uim. Bulbos Martialis salaces uocat, q; etiam demortuam uenerẽ excitẽt.

ℂDe Porro. Cap. LXIIII.

PORri duo sunt genera, sectiuum & capitatum. Sectiuo Nero Cæsar auctoritatem dedit edens singulis diebus cum oleo, conseruandæ uocis gratia. Cantare enim non modo priuate, uerum etiam publice, & in scæna gaudebat. Debere etiam porro se plurimum, cum bene cantauit professus est. Post sationem desecatur, quo fiat capite crassius. Laudatissimum, quod in ægypto nascitur. Mox hostiense & aretinum in precio fuere. Porro capitato ad multa corporis uitia Hippocrates usus est. Eius enim succus profluuium sanguinis sistit contra etiam uenenatos morsus cum mero uel aqua mulsa potusq; plurimum ualere creditur. Sanat & cum lacte mulieris sumptus ueterem tussim, àc pulmonis ulcera. Comman ducatum contra uenena fungorum ualere putatur, fracturas etiam alligat, duriciem relaxat. Vulnera recentia cum sale appositus statim claudit ebrietates discutit. uenerem stimulat aluum mollit. Eius tñ nimius usus capitis dolores facit mala somnia proponit. dentes & gingiuas corrumpit. uisui nocet. Edere porrũ post lactucas portulacas, atq; olera frigida non est insalubre. Periere quidam epoto succo flauidioris porri, ut Melas eques Romanus in carcerem cõiectus Ti. Cesaris iussu.

ℂDe Feniculo. Cap. LXV.

IN hortis holitoriis nascuntur herbæ quædam satiuæ quarum tum semine, tum caule pro conditura obsoniorum utimur hæ magna ex parte odoriferæ sunt. De his uero quem

dmodum uel minutal uel edulium conficitur, suo loco dicetur. Fe
iculum ferulaceum Plinius uocat, q̃ e ferulis, ut multa alia nasca
ır. calidam uim habet & siccam, non tamen simplicem. Admixtam
austeritatem esse gustus ipse ostendit. Traditum est serpentes, qui
us feniculum gratissimum est, senectutem huius holeris gustatione
eponere, & oculorum caliginẽ, quã lõga in subterraneis locis mo
i cõtraxere, cõfricãdo caput inter ipsas ferulas deponere. Vtimur er
o hoc holere & crudo & cocto non sine causa. Bonos. n. humores
enerat. pectori confert, & interclusos uenarũ meatus aperit. coctũ
um cicere urinam ciet. Pulmonis & iecinoris iniurias abigit. Valẽt
eius folia ex aceto trita ac pota aduersus scorpionum ictus. Prate
ea contra serpentes oportune semen eius ex mero sumitur. Satum fe
iculum cum ficu sicca suauiorem esui deprehendes. Sunt qui eius
erulas superueniente hyeme usq; ad terram abradant, fimoq; bubu
o aut humano stercore integant, quo sequenti anno dulcius fenicu
am faciat.

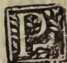
De Cumino. Cap. LXVI.

Vminũ colũbo gratissimũ est, in supficie terræ uix hærens nascitur, & in sublime tendit. Putrida amat & calida loca. medio serendum uere. Est & alterum genus siluestre, qđ ru
ticum uocant, alii thebaicũ. Huius tamẽ ferule in æthiopico & aphri
o solo mirum in modum crescunt. Nascitur & in regione nr̃i orbis.
Calidum & siccum habetur, Ventris tormina reprimit. urinam pro
ocat. Eius nimius usus pallorem inducit. Hoc hypocritæ quorum
nagna copia ob aucupium & ambitionem ubiq; est, ad fallendum
tuntur.

De Aneso. Cap. LXVII.

Nesum & crudũ & coctũ a Pythagora inter pauca laudat, Viride itẽ atq; aridũ oĩbus qbus cõcõdit, gratissimũ usum præstat. Laudatissimum est creticum, proximum ægyptiũ. Eius usus appetentiã p̃stat. cõditũ cũ saccharo turgidas al
os exonerat. edẽt tñ cõmodius in tertia mẽsa. Vapores. n. caput pe
ẽtes reprimit. oris halitũ iucũdiorẽ facit fetorẽq; tollit. Ciet urinam,
dolori capitis medetur, neruis prodest, uenerem excitat.

¶De Papauere. Cap. LXVIII.

Apauer quod greci μηκωνα uocant & satiuum & sponte nascens reperitur. Huius duo sunt genera album & nigrum. E nigro sopor concipitur, albi caulis tritus, & ex uino potus, elefantiis medetur. Satiui tria genera. candidum, cuius semen tostum in secunda mensa cum melle apud ueteres dabatur. E nigro inciso fructus exprimitur, quo medici in curandis ægrotis utuntur. Est & tertium genus, erraticum uocant, q͛ cum ordeo nascatur. Erucæ hoc quidem simile. Succum papaueris medici opion uocant quo & curas tollunt. Si nimiæ fuerint, & somnum indigentibus faciunt. Hoc eodem opio sumpto .P. Licinium prætorium uirũ, in hispania tedio uitæ interremptum legi.

¶De Coriandro. Cap. LXIX.

Oriandrum Aegyptium ut præcipuum habetur inter silue stria non inuenitur. Tritum ac potui datum magnam habet uim ad refrigerandos ardores. Non est edendum simplex propter innatam maliciam, sed uel cum melle, uel cum uua passa, uel nostro more, qđ suauius est, ac salubrius aceto præparatũ, ac saccharo inuolutum. Hoc in tertia mensa commodius utemur ad reprimendos uapores caput petentes stiptica illa in qua plurimum ualet. Rem miram tradit Xenocrates si uera est, menstrua cõtineri uno die si unum granum tritum biberit fœmina, Biduo si duo & totidem diebus, quot grana fuerint. M. Varro coriandro subtrito cum aceto carnem incorruptam æstate seruari putat.

¶De Menta. Cap. LXX.

Enta suauissimi odoris herba est hanc fuisse puellam a Plutone amatam ferunt poetæ, uersamq; in herbam sui nominis a Proserpina cuius pellex erat, hinc præterea mentulã dictam, quasi donum amoris, uel quasi meritam, uel q͛ mensa grato odore percurrat. Excitat enim hæc herba propter inflammationem; & humiditatem demortuam uenerem. Hanc ob rem crediderim ueteres exercitu duces uetuisse militem quem castum uolebant. Vnde

& castra sunt dicta, hac herba uesci Appetentiam inducit menta, & obesos a marcescentia conseruat, lætum cor reddit, stomachum iuuat, lũbricos interficit. Contra morsum canis rabiosi ualet plurimũ. Seritur menta æquinoctio uerno, melius tamen surculo uenit q̃ semine, humido minus gaudet Aestate uiret, hyeme flauescit, semel satá diutina ætate durat. Est & mentastrum siluestre genus, quod ut uitis propagatur.

¶De Apio. Cap. LXXI.

SEritur & apium eo tempore quo menta. Dictum est apium, ꝙ apex hoc est caput in achaia uictorum sacri certaminis eo coronaretur, aut ꝙ eius flores apes libenter pascuntur. Aiunt Herculem apio, populo, oleastro in coronis usum, Apii radices in uenena mirifice agunt & quia amarum est, medicinæ magis q̃ esui conuenit. Sunt qui hanc herbam ambrosianam uocent.

¶De Serpillo. Cap. LXXII.

SErpillum a serpendo dicitur tam apud nos, q̃ apud græcos. In montibus enim eadem ratione, qua sisimbrum longe ac latescatet. Satiuum minus serpit. Aduersus serpentes efficax est, capitis dolores decoctum in aceto, & illitũ tẽpori mire tollit.

¶De Pulegio. Cap. LXXIII.

PVlegii duo genera satiuum & siluestre. Satiuum ad recreandos animos labore defatigatos plurimum ualet. Maxime si eius surculi in ampullis uitreis cum aceto detineantur, qua de causa corona uatum ex pulegio magis, ꝙ capitis dolores leuet, q̃ ex rosa fit. Tuetur & capita olfatu, contra frigorum æstusq; iniuriam. Neq; eos æstuare, qui duos e pulegio surculos impositos auribus in sole habeant legimus. Flos recentis incensus pulices odore necat. Siluestri pulegii eadem uis, quod quidem origano persimile habetur.

¶De Cardis. Cap. LXXIIII.

CArdos præcipuos habet Carthago magna, Cordubaque. Veniunt cardi duobus modis autumno planta, semine autem nonas martias, stercori in locis frigidis amant.

Conduntur ad usum cardi ex aceto & melle diluto laseris addita ra
dice & cumini ne quis dies sine cardo sit, sunt & cardorum siluestriũ
duo genera, unum fructicosius altero, quod imo caule crassius est.
Vtriq; folia pauca & spinosa, atq; asperis acuminibus, florem purpu
reum & cito canescentẽ facientia. Illud satiuum esui datur. Hoc pro.
pter subausteram mordacitatem stomachum iacentem, si non aui.
dius sumatur erigit & componit. Eius radix ex aqua cocta cupidita.
tem bibendi potoribus subministrat. Matrici utilissimus hic est ci.
bus, hinc est ꝙ adeo a feminis appetuntur cardi.

De Saluia. Cap. LXXV.

Aluia calida & sicca in multis cõdimentis utimur, nec mi/
rum cum herba salutaris sit. Nam & contra paralysim ua/
let, & dentibus illita ꝓdest, & serpentum uenenosos mor.
sus sedat.

De Ocymo. Cap. LXXVI.

Vod græci ὤκιμον nos quoq; prima longa ocymũ dicemus,
id est meo iudicio, quod uulgo basilicon uocant. Vere seri
tur, æstate plantatur, quia melius surculo crescit. Inferius
primo deinde superius floret (ut ait Theophrastus) & diu in flore
durat. Chrysippus medicus ocymum uicio dedit, ꝙ ob sit stomacho,
ꝙ oculos hebetet, ꝙ insaniam facit, ꝙ iecori obsistat, & ideo caprã
hoc genus herbæ nunquam contingere. Præterea si tritum lapide cõ
tegatur scorpiones gigni. Commanducatum & in sole positum uer.
mes creare, pediculos nutrire. Aphris quoq; putant hoc esse persua
sum, siquis eo die, quo ocymum sumpserit a scorpione feriatur,
nullo modo posse saluari. Verum hæc omnia usu falsa depræhen.
duntur. Cum & ocymum capræ edant, nec mens olfantium homi
num immutetur, & scorpionum terrestrium marinorumq; ictibus
addito uini acetiq; exiguo medetur. Vsu quoq; compertum est defi/
cientibus ex aceto odoratum salubre esse. Affirmat Gal. scorpionẽ
odore ocymi mire delectari & ob hanc rem ad eius caulem libenter
accedere mediocriter tamen sumendũ est ꝓpter eius uim nimiam,
quæ ex caliditate prouenit,

¶De Ruta. Cap. LXXVII.

HYemē odit ruta, apricis ac ſiccis gaudet locis cinericia terra uult nutriri. Amicitia ei eſt cum ficu, adeo ut nuſq̄ lætior proueniat, quam ſub hac arbore. Seritur ſurculo melius in perforatam fabam ocymo difficilius areſcit. Durata runcatur non ſine difficultate. Vlcera enim pruritiua, ut urtica manibus indit. Conduntur eius folia ſeruanturq; ad uſum faſciculis q̄buſdam. Ruta ualde hominibus ſalutarem teſtatur tot antidota medicorum, huius herbæ nomen extollentium, e q̄bus illud dioſpoli præclarū, q̄ ſtomachū excitat, concoctiōem iuuat, aluum mollit, biles extenuat, uicia pectoris lateris iecoris ac renum mitigat. De Mythridatico illo præclaro, quod cum ruta fit ſatis ſuperius dictum eſt. Rutæ duo genera ſatiuæ & agreſtis, ac ſumpta in cibum muſtella contra ſerpentem, cum quo dimicatura eſt ſe armat.

¶De Eruca. Cap. LXXVIII.

ERuca calida eſt & ſicca, & ob eam rem dicta quaſi uruca igneæ enim uis eſt, & crebro in cibum ſumpta uenerē mirum in modum excitat. Naſcit̃ erura facillime æſtate & hyeme, præcipue autem frigoris contemptrix eſt. Lactucæ crudæ eſui datæ ad temperamentum frigiditatis additur. Sunt qui ſcribant erucam calidam quidem eſſe non tamen nimium ignitæ uirtutis. Radix eius in aqua decocta extrahit oſſa, quæ fracta ſunt. ſemen e uino potū in ſcorpionū uenena ualet plurimum. In cōdiendis obſonîis tāta eſt huius herbæ ſuauitas, ut ea græci appellauerit.

¶De Naſturcio. Cap. LXXIX.

NAſturcium nomen accepit a narium tormento, inde quoq; uigoris ſignificatio deprehenditur. In arabia miræ amplitudinis gigni ducitur. Hoc ut peculiari cibo pſæ illi utebantur, (ut ait Xenophon) qui ſub Cyro militarunt. Naſturcii uis ignea eſt, uſum tn̄ uenereum uidetur inhibere. Nimius eius uſus ut erucæ nocet, moderatus prodeſt. Nam & animū exacuit, & aluum purgat ac bilē detrahit. Valet item ad plurimos medicinarum uſus.

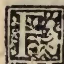
De Thymbra. Cap.LXXX.

Hymbra Plinio teste apud nos satureia dicit, herba est aromatica, & grauiter spirans, quod & Virgilius carmine explicat, Et grauiter spirans copia thymbræ. Seritur hæc herba origão æmula mēse ianuario. Satureia urinā mouet, & ex uino pota lethargicos i morte dormiētes excitat. Cōtra aialia quoq; q̄ aculeis sæuiūt nō iutilr adhibet. Venerē facit hæc herba, uñ bñ a saturitate, in qua libido inest nomen accepit.

De Nepita. Cap.LXXXI.

Epitam Græci: calmiten nostro uulgo dici affirmant, magnæ uirtutis est, ac uehemēs in calore unde ēt nobilissimis antidotis meruit ascribi. Stomacho .n. ac p̄cordiis utilis habetur, pituitas capitis thoracisq; soluit ac purgat. Iecori medetur, duriciem lienis resoluit, calculum pellit, urinam ciet. Tam simplex q̄ cum aliis herbis, ad hæc quæ diximus facientibus tunsa cribrata pinsita multū p̄dest,

De Anitho. Cap. LXXXII.

Erit anithū nō minus coquorū q̄ medicorū gra ia Huic calida uis inesse tradit nec olno austera. In se .n. habet aliquā molliēdi potestatē, & si græcis auctoribus credimus, ita nutrit ut Athlætarū cibū sine anitho ludorū magistri esse nullo mō paterent. Aegrotātibus p̄dest cū oleo tepefactū ac cerebro infusum. Credit ēt dare illis aliq̃s ex febre indutias. Dolores capitis mitigat, neruorū tēsura relaxat, nō dormiētes ad spem qetis inuitat, Coctū in aq̄ cyathis tribus ac potui datū stomachi q̄relas miro mō releuat. Ructus præterea mouet, quia concoctionem adiuuat. Tormina sedat, aluum sistit, semen eius ferue factum & admotū naribus singultu sedat.

De Thymo. Cap. LXXXIII.

Hymus herba dulcissima est, apibus (ut ait Maro) amicissima, ut Nerme galathea thymo mihi dulcior hyble. Sūptū hoc nomē a redolētia uidet. Florē epithymū hæc herba generat, q collectus i umbra siccat. Sūt āt ei⁹ duo gña cādidū radice lignosa, in collib⁹ nascēs, qd ēt p̄ fert. Alterū nigri⁹ florisq; nigri, utrūq; cibo & medicamēto cōuenit. Est calidæ simul austeræq; uirtutis. Thy

nus sūpt⁹ i cibū caliginē discutit, lūbricos iterimit urinā ipellit, mē-
strua feminis puocat, partus emortuos extrahit. Trit⁹cū melle & i ci
bo datus pituitas soluit. Mixt⁹ polētæ & i uino macerat⁹ coxen dicīq;
ferētes suppositi⁹sciaticis salutaris ē. De origano. Ca. LXXXIIII.

Vnt q græce origanū dcm̄ putent, q̄ puinū coloret, ue̢ si sic
esset, origenū pnūciari deberet. Facta est in noie huius her
bæ magna mutatio cum ex eradium & ensten græci uoca
uerint. Efficax est origanum in medicina magis q̄ i cibo. Nec minus
satiuum qui siluestre. Tritū ex uino albo ac potui sumptū scorpionū
& arachneo̢ uenenis resistit, cruditates discutit, morsus stomachi
ex aqua calida datum lenit. De Ceripholio. Cap. LXXXV.

Eripholio ignea uis & acerrima inest, tritum & haustū cū
uino lateres mitigat, ex aqua mulsa pituitā resoluit. Ex ace
to lumbricos & tineas perimit, urinam ciet, menstrua pel
lit. Tritum cum cera & axungia parotidas soluit. Est enim
parotida morbus similis glandulis, quæ circa aurem nasci solent, un
de & parotida dicitur. q̄ iuxta aurem, quā græci o oμ uocant nascat̄.

De Amaraco. Cap. LXXXVI.

Vod ægyptus & syria sansucum appellauere, diocles & si.
cula gens amaracū uocauit. Narrat̄ in fabulis hunc fuisse
pue̢ regiū, q dum p̄ciosa ferret unguenta, casuq; plapsus,
fracto uase, uehementi illo ac suauissimo odore afflaretur, in odorife
ram herbam conuersus est. Hanc Diascorides dicit a romanis psam
appellari. seritur utroq; modo semine & surculo, sed hæc iuuatior &
odore melior. Calidus est amaracus & siccus, nariū meatus aperit,
humores glutinosos a capite deiicit. Tritus ex aceto ac ictu scorpio-
nis superpositus ægroto medetur.

De Ennula. Cap. LXXXVII.

Nnulæ calida uis & sicca est. Radice eius in qbusdam pul
mentis utimur hyeme p̄sertim q̄ salubrior habet̄. cor. n. mi
rifice iuuat, pulmonē a malis humoribus defendit. sciati
cis & articulorum dolore laborātibus, ac ægritudinibus a

frigiditate natis prodeſt. Eius ſuccus potus fugare lumbricos putat & uenenatorum morſus abigere. A ieiuno ſumpta dentes cõfirmat.

¶De Siſymbrio. Cap. LXXXVIII.

SVnt qui ſiſymbrium tymbræum appellent. Surgit hæc herba pedali altitudine. Quod in irriguis locis naſcitur ſimile naſturcio eſt, ſatiuum & ſiluestræ reperitur. Vtrunq; aduerſus aculeata animalia, ut crabones ueſpas, & ſimilia efficax eſt, capitis dolores ſedat, uomitus, ſingultus, ac tormina reprimit. Stomachi diſſolutiones cohibet, ſiue in cibo ſumptum, ſiue in ſuccum potum.

¶De Marubio. Cap. LXXXIX.

MArubium eſt, quod græci propter amaritudinem uocant, a quibus & inter primas herbas connumeratur, cuius ſemina foliaq; trita contra ſerpentes proſunt. Pectoris & lateris dolores, tuſſimue ſedát. Caſtor marubii duo genera tradit, nigrum quod magis probat, & candidum. Ex utroq; minuatim conciſo, & farina ſubacto. fiunt offellæ, quibus ex oleo in patella frictis i prima menſa ad ſalubritatem ueſcimur, lumbricos fugare credũtur, & ob hanc rem pueris apponi ſolent.

¶De Abrotano. Cap. XC.

ABrotanum iucundi odoris ac grauis herba eſt, dicunt hoc nomen ab abrotonio femina in herbam cõuerſa ſumptum Flos eius aurei coloris eſt ſponte prouenit, & in cacumine ſuo ſeipſum propagat. Seritur autem ſemine melius quam radice aut ſurculo. Et ſemine non ſine negocio plantaria transferunt. Læditur abrotanum nimio ſole. Verum ubi ex temperie conualuit uiciuum ritu fruticat.

De Hyſſopo. Cap. XCI.

OPaca & humida loca amat hyſſopus. Sunt qui & hyſſopum neutro genere pronunciant. Hæret & ſaxis radice, ac caule Guſtatu feruens eſt. In oleo contritum phithiriaſi, hoc eſt morbo pediculari reſiſtit, & capitis pruriginem tolit. Optimum eſt cilicium e tauro monte, deinde pãphilium. Sumptum cum

ſico, farina,

fico, farina, melle, sale, & cumino pectus & stomachum iuuat, simplex omnino contrarium est.

¶De Petrosellino. Cap. XCII.

Vod graeci petroselinon, nos petrapium possumus appellare. Hoc & Columella holus atrum uocat, sunt & tamen qui dicant holus atrum idem esse, quod hiposelinon. Ad macerias seri gaudet, umbra enim fouetur. Si non radicitus euellitur aeuo durat, & caules ad usum obsoniorum sub ministrat. Macedonicum a gustu suauitate & odore aromatico mirifice laudatur. Nam improbatur etiam alexandrinum, & smirnaeum. Aduersatur haec herba scorpionibus, poto semine torminibus intraneis medetur. Idem semen decoctum, & mulso potum difficultates urinae tollit. Radix eius in uno cocta calculos pellit, lumborum ac lateris dolores, canis rabiosi morsibus pota & illita medetur. Est & aliud genus quod orthoselion uocatur, hoc surgit recto frutice, semen habet cumino simile, menstruis & urinae efficax. Addidere quidam oposelinon differens ab aliis generibus breuitate, caule satiuo, & radicis colore ruffo, eiusdem tamen uirtutis est, cuius & primum illud genus. Nam & scorpionum ictibus, & morsui canis semen huius, quod & holus atrū licet appellare, ex uino datum ocurrit. In mulso decoctum ac potui datum difficultatibus urinae medetur. Tormina uentris, & caeteras intestinorum quaerelas eodem modo sanat. Radix in uino cocta calculo lateris ac lumborum doloribus eadem potione succurrit. Succus algenti propinatus exoptatum calorem per membra diffundit.

¶De Absynthio. Cap. XCIII.

Bscinthium siccae ac calidae uirtutis est, ob amaritudinem eius sumptum in cibum ualitudinis causa, & stomachum ualentiorem facit, & epatis fibras aperit. Febres quoq; longas utpote quartanas minuit. Est & abscynthium Romanum, quod magis esui accommodatum crediderim. Ex hoc enim cōditum facit Apitius.

PLATYNÆ DE HONESTA VOLVPTATE. LIBER QVARTVS.

Cribere quædam prius necesse fuit, ne cum de obsoniis loqueremur earundem uim & naturam explicare longum, & a re ipsa fortasse alienum uideretur. Dicendum erit deinceps de his herbis & oleribus, quibus uel cum supradictis, uel seorsum cõditis in prima mensa si fructus absint uescimur. Neq; enim consilium esset, post cerasa pruna ac cetera poma ad quæ appetentia ferimur Lactucas inthybum ac reliquam olerum herbarumue condi tiuam esse. Facillime enim ob frigiditatem & humiditatem tot simul diuersarum rerum ingestarum omnis concoctio tolleretur, quo nihil potest esse homini perniciosius. Si ergo poma absuerint, non iniucundum erit, æstate tamen magis q̃ hyeme & cœna magis q̃ prandio lu- ctucas hoc modo edere.

De lactucis conditis. Cap. XCIIII.

Actucam a lactis .i. humoris abundantia, uel q; lacte nutriẽtes feminas implet dictã putat. Apuleius. Huius oleris plura sunt genera. Verum ante omnia lacticaulis, sessilis & crispa laudantur. Seruntur toto anno lætis & irriguis, stercoratisq; locis legitimum tamen est a bruma semen iacere, plantam fauonio trãsferre, aut semẽ fauonio, plãtã æqnoctio uerno. Albæ in primis hyemen tolerant. Est quidem natura omnibus refrigeratrix, frigidæ enim & humidæ habentur, & ob hanc rem æstate ab stomacho fastidium auferunt, cibiq; appetentiam inducunt. Ferunt diuum augustum in ægritudine usu lactucæ conseruatum. Nec mirum cum & cõcoctionem adiuuẽt & meliorem q̃ cætera olera sanguinem generent. Coctæ ac crudæ eduntur. Lactucas cruda si lotione non idigebunt, sic condies. sunt enim salubriores, q̃ quæ aqua lauantur, in patinam impones, salem contritum insparges olei parum, plusculum aceti infondes, ac statim deuorabis. sunt qui huic condito parum mentæ & petrosellini addant, ne omnino insipidum uideatur, neue nimia lactucæ frigiditas

ſtomacho noceat. Coctas expreſſa aqua in patinam indes, ſale oleo & aceto conditas conuiuis appones. ſunt. qui huic inſpargant modi cum cynnami uel piperis bene triti & cribrati. ſomnum hic cibus inducit, tuſſim ex calido humore generatam mitigat, urinam ciet, uenerem retardat, aluum mouet. Eius tamen frequẽs uſus maxime uero recentium oculorum aciem hebetat, Eſt & aliud genus lactucæ quã caprinam uocant, hac tunſa & in mare deiecta piſces, q ſunt in proximo ſtatim necant, idẽ faciunt & fluuiales ferraliã lactucã, & eã qdẽ agreſtẽ q appellauere a ferra, quã in dorſo hẽt dictã putarunt. Hæc fortaſſis endiuia eſt.

ℭConditura Endiuiæ. Cap. XCV.

Ndiuiam ego inter lactucas cõnumerauerim, quis de hoc noie nulla apud ueteres mentio fiat. ſatiua extat & agreſtis & utraque ſalubris. Amarior ſilueſtris, iucũdior ſatiua, & ea maxime, quæ caule ſurgit criſpo. Condiť & hæc eodẽ mõ, quo lactuca tam cruda quã elixa. Endiuia in cibũ ſumpta æſtuãtia præcordia refrigerat epatis fibras & uenarũ meatus aperit. Habet hoc peculiare endiuia, quod eſtuantia refrigerat, & algentia calefacit. Trita hæc herba cum propria radice ac ſcorpionum & reliquorum aialium, quæ aculeo nocent ictui impoſita laboranti ſubuenit, Eiuſdẽ quoque ſuccus potui datus in eiuſmodi uenena agit.

ℭConditura Bugloſſi. Cap. XCVI.

Vam græci bugloſſum uocant, nos quod idem ſonat linguam bubulam ab aſperitate appellabimus Calida eſt bugloſſus & humida, tam ſatiua quã ſilueſtris. Sumpta in cibum quouis modo, ſanguinem purgat, hilaritatem inducit, cardiacũ pellendo. Cocta ex aqua & melle, ulceribus oris, tuſſi & raucedini auxilium præſtat. In melancoliam agit optimi ſanguinis copia. Condiť & cruda & elixa. Crudam bene lotam atque expreſſam reticulo ad id apte facto, cum nepita mentha & petroſellino in patinam indes. Salem & oleum inſparges, inuoluesque quoad oleum imbibat, & remoleſcat eius aſperitas. Aceto poſtremo infundes, ac conuiuis ſtatim appones. Elixa conditur ut lactuca.

Conditum Pandodopum. Cap. XCVII.

Fit item conditum pandodopum ex lactuca, buglossos, menta, nepita feniculo, petrosellino, sisymbrio, origano cerephollio, cicerbita, quam teraxicon, lancedo quam arnaglossam medici uocant, morella, feniculi flore, ac plerisq; aliis odoriferis herbis, bene lotis, expressisq; patinam amplam requirit, sale multo inspargi, atq; oleo iungi debent, aceto deinde superfuso ubi paululum resederit, earum siluatica duricies comedenda, ac bene dentibus conterenda sunt. Hoc conditum plusculum olei & minus aceti requirit. Hyeme magis q̃ æstate conuenit, quia plus concoctionis, quæ hieme ualida est requirit.

Conditura portulacæ. Cap. XCVIII.

Sit bene lota portulaca, secretaq; a præduro caule in patinam reposita, cum cepa minutatim concisa, sale oleo, aceto condiatur. Sunt qui ad comprimendam frigiditatẽ portulacæ piper tritum, ac cinnamomum inspargant. Portulaca enim quam poplim licet appellare frigida est & humida, & ob hanc rem non multum nutrire existimatur. Nimios tñ stomachi renum ac uesicæ ardores extinguere putatur. Plurimus eius usus oculos hebetat, uenerem inhibet, uenerisq; somnia. Manducata item cum polenta intestinorum uomitiones sistit, aluum refrigerat, laborãtes podagra calida sanat. Eius radix suspensa filo gestata ad collum uuæ morbum expellit. Q d accidisse ꝑtorio uiro scribit Plinius Recens postremo masticata stuporem dentium ex esu acerboꝝ fructuum cõtractũ diminuit ac tollit.

Rosmarini Conditura. Cap. XCIX.

Qui lautius ac salubrius esse consueuerint, e floribus rosmarini cõditurã faciunt. Huius fruticis duo sunt genera, alterum sterile, satiuum alteꝝ & cui caulis flos ac semen resinaceum inest. Folia odorẽ thuris præseferunt. Eius radix uiridis adhuc uulneribus imposita corpora sanat. Succus fruticis & radicis regiũ morbũ pellit. Oculoꝝ aciem exacuit. Semen ad uellenda pectoris ulcia potui dat. Flores eius mane collecti, ac illoti oino ne uim amittãt

cũ sale bñ trito oleo & aceto cõditi ad uoluptatẽ & salubritatẽ faciũt. Nã & stõachũ cõcalefaciũt, & reumatismos tollũt, & asmaticis ꝓsũt.

De conditura Maluæ. Cap. C.

Mirabunt forsasse ꝗ naturã maluæ ignorant, me hanc herbã inter edulia posuisse. Sed desinãt mirari, & quantis laudibus extollenda sit animaduertant. Maluæ duo genera satiua & siluestris, & utraq; laudanda, quæ altea dicitur, ꝗ alte surgat, amplitudine folii discernantur. Satiua minor. Hanc græci a molliẽdo uentre uocauere. Omne solum inquo seritur malua pinguescit. Valet hæc herba cõtra omnes aculeatos ictus, præcipue uero scorpionum uespaꝝ, apum, muris, arachnei. Quin & trita cum oleo cutiq; extensa, hominem ab iniuria talium bestiolaꝝ defendit. Cruda illita uulneri aculeos oẽs extrahit. Ferunt hoiem oib⁹ morbis cariturꝝ, si qualibet die ex succo malue aliqd sorbeat. Valet itẽ hic succus ꝗꝗ stomacho aliquantulum inutilis contra bilem atram, & eam maxime, ꝗ iam ad insaniam ducit. Elixat tenellæ maluæ caulis ablata cima, & in patinam more asparagi positus cum sale oleo & aceto comedit. Condiunt & eodem mõ flores. Nec insalubre hoc genus cõditure habet, cum & calculosis, & inflationi, & torminibus, & sacris ignibus medetur.

De Conditura Intybi. Cap. CI.

Intyba impatientiora frigoris habentur caule foliis ac radice optima ad restaurandum fastiditum palatum sunt. Est & erraticum, quod ægyptii cicorium, nostri ambulam uocãt, siluestre hoc quidem habet. Vere caules, æstate folia, hyeme radices bñ lotas & excauatas ꝑpter duriciem & amaritudinem cũ sale oleo & aceto salubriter edimus. Nã & stõachũ cõcalefactum & dissolutũ astringunt ac refrigerant, aluum sistũt, dysentericis prosunt. Coctũ intybũ uenerẽ soluit, iecinori, renibus ac stomacho prodest, maxime autem sicum aceto, cum passulis decocto comederis, aut aliquid defruti patinæ indideris, cynnamiq; triti quantum uis modicum insparseris Cycorium quidã ob singularẽ salubritatẽ chreston appellarunt. Quidã uero pãcratiõ, qd oia bona complectatur.

Huius usus & uescá adiuuat & geniturá effluētē morbo ualitudinis sistit,& uenenis ac peste laborantibus prodest. Ad epar tamen refrigerandum ante omnia natum uidet. Eius flores nequaq̃ a caule degenerantes,eodem modo condiantur quo & supradicti. sunt qui & intybus ut Cornelius celsus masc.genere pronuncient.

ℭDe Conditura Saxifragiæ. Cap. CII.

Ppellatam saxifragiá Apuleius asserit, q lapillos in uesica frangat atq̃ cōminuat. Eius radix petrosellino assimilis est quæ ablata lota atq̃ in frustra concisa cū sale oleo & aceto comesa,ob eius caliditatē & siccitatē lapidē,(ut diximus) frangit. Renes & uesicam purgat concoquitur tarde pp siccitatem, quæ concoctioni cōtraria est,quá cōtra humidū & calidū adiuuat.

ℭDe Conditura Pimpinellæ. Cap. CIII.

Impinellæ, q̃ & bibnella græce dr̃ uis calida & sicca inest. Ob hāc rē tarde cōcoqtur,uoluptatē edētibus affert. Colecta ac lota in patinā ac suomet caule si tenera est reponi debet,sale oleo & aceto condiri,si predura fuerit folia tm̃ sumantur. Aperit hic cibus iecinoris fibras,urinam prouocat, ac lapides ut saxifragia non tamen adeo cōminuit.

ℭDe Conditura Acetosæ. Cap. CIIII.

Cetosa ab acore nomen trahēs in q̃tuor genera diuiditur, duob' i cibis nō uescimur lapacio scilicet & rumice. Alia duo in cōditurá ueniūt quoꝝ alteꝝ, qd ocylapaciū uocari pōt,arenosa & lapidosa amat loca. Folia hēt acutiora,& similitudinē unguis ex pollice imitantia, crescendo in sole ac caule in folia q̃sdā fibras ducit. Hæc herba mea uernacula salma q salis imitetur saporē uocatur,alteꝝ qd hypolapaciū dr̃ i fecūdioribus oritur locis silitudinē hoc hēt cum tripholio. Hæc uulgo acetosella dr̃. Hñt hæc duo gña acetosæ frigiditatē & austeritatē i se,hūores gñant neq̃q̃ iprobādos. Fastidiū tollūt,appetētiā iducūt, sitim extigūt uim cordis corroborát,aluū fluētē sistūt,cholerá reprimū. Peta eaꝝ decoctio scabiē & pruritū extinguit. Sūt q acetosam illotá & statim prima mensa

cũ pane sine ullo cõdimẽto comedant, qđ ego pſæpe facio Eminæ no stri cõsilio. Addũt qdã acetũ, nõnulli oleũ, quouis mõ comederis sa. lubris est, æstate pſertim & pestilenti cælo. Hac herba medici in mul tis pharmaciis pcipue uero in potionibus utuntur.

De Asparago Condito. Cap. CV.

Sparagi duo gñã hortense & acreste. Incultũ gratius est qđ alii chorudã, alii libycon appellant. Asparagũ dcm̃ ꝙ in lo cis asperis nascatur asserit Varro. Sũt q dicãt lingua chal. dæa caulẽ asparagũ uocari. Hæc.n. herba semp in caulẽ cre scit. Elixi asparagi in patinã extẽdũtur, sal oleũ & acetũ infertur. Sũt q eos aromatibus cõspgãt. In prima mensa comesti inflatões stoma chi discutiunt, oculis diluciditatẽ afferunt aluũ leniter molliunt, pe. ctoris & spinæ doloribus, itestinorũꝙ uiciis psunt. Sũt q eos addito uino coquant, qđ eo mõ efficatiores sint. Eius usus si minus fuerit nõ paꝝ interdũ nocet, cum urinã citã emittat, uesicãꝙ, qđ pniciosum est exulcerat. Radix asparagi trita & in uino albo pota, calculos fugat, Quidã uero succũ eius ex uino datũ, cõtra uenena utilẽ credidere.

De Conditura Lupulorum. Cap. CVI.

Vpuli quorum uis calida est & humida in sepibus ac ma. ceriis nascuntur, quos ego aut a colore lupino aut ab aspe ritate sic appellatos puto. Asperrimi enim sunt, & colorem lupi caule, & foliis imitantur. Coquuntur hi & condiuntur eo modo quo & asparagi. Frigi quoꝙ in oleo & liquamine non incõ mode pñt sed salubres sunt. Elixi & si parum nutriunt, sanguinem ta. men purgant, epatis fibras aperiunt, urinam cient, bonum & uiuidũ colorem inducunt.

De Conditura Capparis. Cap. CVII.

Apparis siccis i locis serit, area circũquaꝙ effossa, structis undiꝙ aut natura ripis, aut artificio lapidũ ne luxuriari p. mittatur. Frutice surgit firmiore, uñ una cũ semine caulis pleruꝙ decerpit. Ei⁹ gñã & maxie pegrina, (ut ait plini⁹) fugienda sunt. Nam & Arabicum pestilens est & apulũ uomitus fa.

cit,ſtomachũ & alluũ uioleneter mouet. Verum nũc (ut mihi uidet) mutata natura eſt. In precio.n. pegrinus ẽ & maxime Aegyptiacus, nec improbatur apulus. Capparis fruticem cynoſbaton quidam noſ batum alii nonnulli ſtaphilem uocarunt. Siccam & calidã præſefert. Neq; paralyſi periclytari eos ferunt, qui cappari quotidie utuntur, non lienis doloribus, non epate cum fibras uitalium & præcordiorum aperiat humoreſq; glutinoſos, ac melãcholicos in primis a ſplene abigat, urinam ciet, lumbricos interficit, uenerem excitat, ac contra uenenum ryriacæ uim optinet. Conditur autem hoc modo. Indes in cacabum aquæ non feruentis ſed apprime calidæ, ubi tãdiu ſines, donec abundantem ſalſedinem dimiſerit. Tranſferto inde in aquam recentem inq; eam tandiu ſinito, quod refrigeſcat. Inde poſtremo au ferens expreſſum in patinam repones, infundeſq; oleum & acetum non multum. Sunt qui mentham huic edulio addant, nec incongrue id quidem cum & ad uoluptatem & ualitudinem faciat.

¶ De Cariota & paſtinacha. Cap. CVIII.

PAſtinacæ, cuius uis omnis in radice & ſemine eſt, duo ſunt genera, & quod ſponte uenit, & quod ſeritur. Primo uere uel autumno ſolo q̃ altiſſime refoſſo. Annicula utilis eſſe incipit, bruma, utilior gratior autumno Paſtinacam albam eſſe, cariotam uero rubeam, uel ſubnigram aſſerunt medici. Hæc melior in horto, ac maxime in uiterbiano ſolo, illa felicior ſilueſtri terreno naſcitur. Ambæ ſunt difficilis concoctionis, pauci & groſſi alimẽti. Bis elixanda eſt paſtinaca, prima decoctio abiicitur, ſecundo cum lactuca incoquitur. Inde in patinam tranſlata cum ſale aceto, coriandro, pipere condita, eſui percommode dat. Nam & tuſſim & pleureſim, & hydropiſim ſedat, ac uenerẽ excitat. Frugi ẽt excauata poſt primã concoctionẽ, in oleo & liquamine farina inuoluta ſolet. Cõdit & cariota eo modo, quo & paſtinaca ſed ſuauior habet, quæ ſub calido cinere & carbonibus coquitur. Subtracta ubi paululũ refrixerit: depilanda eſt & omnino abſtergendus cinis, teſſelatim concidenda, in patinaq; transferenda, addẽdum ſal, irroandum oleum atq; acetum,

ex defruto uel sapa non nihil addendum, inspargendo aromata dulcia. Hoc nihil esui suauius. Duabus in rebus homini prodest, Nam & bilem reprimit: & urinam ciet. In reliquis uero ut epati, stomacho ac spleni aduersatur. ℂDe Conditura Ceparum Cap. CIX.

Coquitur & cepa sub cinere & carbonibus tandiu donec omne crudum exhalauerit, ubi refrixerit minutatim concisa patinæ inditur sale oleo defruto, uel sapa inuoluitur. Sũt qui & cepe piper aut cynnamum inspargant.

ℂDe Conditura Porri. Cap. CX.

Lixatur porrum, aut sub cinere coquitur patinæq; immissum ad secũdam ueterẽ tussim cũ modico sale ac plusculo melle in prima mẽsa comedit. Cõdiunt & hæc q̃ ãtea cõmemoraui aliis modis, de qbus ubi ordo mensaꝝ requiret dicet.

ℂPatina ex capitibus & intraneis caponũ & gallinaꝝ. Cap. CXI.

Gallinarum atq; auium iocuscula, pulmones, pedes, capita & colla, bene lauabis. lota, & elixa, in patinã siue iure transferes. Indes acetum, mentham, petroselinon, ispargesq; piper aut cynnamum, ac statim conuiuis appones.

ℂPatina de Linguis aut Lucanicis. Cap. CXII.

Coquant in aqua linguæ salitæ, coctas tessellatim cõcides, ac in patinam indes addesq; de petroselino mẽtha, saluia, & aromatibus quantum sat erit, ultimo infundatur acetũ. Idẽ fiet de lucanicis maioribus, hyeme tamẽ magis q̃ æstate, plus enim concoctionis, quæ melior hyeme q̃ æstate fit huiuscemodi cibus requirit.

ℂDe carniũ dñia & quo tpe quæq; coq̃nda edẽdaue. Cap. CXIII.

Sed iã tp̃s est transire ad mensam, quam ego secundam, & potiorem appello. Ibi enim de carnibus agitur, quæ melius ac salubrius q̃ quod uis aliud edulium nutriunt. Verum cum uaria sint animantia tam terestria q̃ uolatilia quæ hominem nutriunt, uarias quoq; inesse qualitates necesse est. Nec in sexum minus & ætatem & partes eorum q̃ in specie differentiã ca-

dit. Meliores siqdē gallinæ q̃ galli. rursum si necessitas cogit capræ q̃ hirci castrati. mares q̃ feminæ. iuniores q̃ ueteli Fallit i porcis q seme stres uel anniculi esui meliores hn̄tur. ueruecei q̃ agni. Enutrita i mō tibus q̃ in planicie aut palustribus locis. Depasta glādē castaneā, triticū, hordeū, fabā, pānicū, milliū, q̃ uel furfures, uel herbā, ut in porcis ac gallinis gustu dep̄hēdimus. Laudabiliora sunt itē q̃ media iter macilētiā & nimiā obesitatē sūt, q̃ q̄ aut p̄pigouia, aut macra nimis hn̄tur. Pinguia. n. appetētiā remouēt, cōcoctionē disturbāt, ac stomachū laxant. Hāc ob rē ex obesa carne macrā, rursum ex macra piguē tutius comedemus. Præterea ut hyeme calidis, ita æstate frigidis uescemur, ut hædulo, pullastra, acidis ac frigidis æstate, hyeme pipionibus, calidis & siccis autūno cōturnicibus ficedulis uere auiculis e nido postea q̃ pēnas emiserit sublatis, hyeme itē turdis ac merulis. Est itē i coctura magna dr̄ia. Pinguior caro melior assa q̃ elixa est. Rursum strigosa uel macra melior elixa q̃ assa q̄ mediū tenet quouis mō apte coquet. Magis ēt nutrit assum & si difficilius cōcoqtur q̃ elixū, rursum iurulētū q̃ frictū. Verꝫ ne i his diutius q̃ satis est cōmoremur ad explicādā uim & naturā aialiū, qbus tū ad necessitatē, tū ad luxū & lauticiē hūana cōsuetudo uescit trāseamus.

¶ De Boue. Cap. CXIIII.

Ouē, cuius appellatōe tauꝝ & uaccā ac uitulos uoco, magno usui esse mortalibus nemo est qa mbigat. A rōne, uectura, lacte, caseo, corio ad calceoꝝ usum. Hinc est ꝙ apud ueteres tā capitalis hēbat q̃ bouē sine cā q̃ q hoiem occidisset. Quosdā ēt apud romanos i exiliū actos legimus, ꝙ bouē tanq̃ colonū iterfecissent. Coluere quoq; ægyptii peculiariter numinis uice bouē quē apim uocabāt sūmū apud illā gētē deū, ꝙ hoc aial ob eius usum & innocētiā honore diuino dignū uideret. Init feminā taurus uno ictu quæ mense decimo parit uel gregi uel usui hoium. Lactētes adhuc uitulos appellamus, hos lanii ad cultū emunt. Occiduntur & boues nōnūq̄ ac uaccæ, hæ dū sterilescūt, illi dū aratrū & plaustrū renuūt Caro bubula frigidæ ac siccæ nāæ ē. difficillime & coqt, & cocoqt, crassū turbidū ac melancholicū p̄stat alimētū, Ad q̄rtanas scabiē

& leprā hoiem ipellit. At uitulina tutius comedit tēperati.n.alimēti fere existit hanc itaq; non iniuria mensæ nobilium crebro repetunt.

De Oue Agno & Veruece. Cap.CXV.

QVis agno,ueruece,lana,pelle,lacte,caseo,stercore,hoibus usui est. Ariete ut marito ad ppagādū genus utit. Qui quo senior est eo melior ad ineūdas oues hētur. Agnas fastidit, uetulas sectat. Fert uentrē ouis qnos menses, mares deinde uel femellas parit Femellas i spem gregis si uolet retineat pastor. Ex maribus arietē gregis maritū diligat,reliquos dū adhuc lactent laniis uendat. Quos in numeꝝ uerueců referri uolunt eosdē nō minores qnq; mensiū castrare oportet. Hoꝝ caro salubris est,& agnina melior. Calida eni & humida hētur ad tēperamētū tēdēs, illa uero plus humiditatis q̄ caliditatis hēt. Ouē arietē dentibus ne attingas nō mō enim eius caro non prodest,uerum etiam uehementer obest.

De Capra & Hædo. Cap.CXVI.

CApra hædo lacte q̄ salubri,caseo, pelle in castroꝝ usum hominē iuuat. Vñ & hyemem cōtinuare sub pellib' maiores dicebātur.his ēt nauce utebātur,uillis.n. aquā pluuiā reiiciunt. Cinyphea capellæ olim in pcio erāt, qa maiores mē se qnto pariunt. In qbusdā lactis magna ubertas. Ex his hædi lactētes esui sunt optimi. Capellas auribus spirare nō naribus,nec unq̄ febre carere, Archelaus auctor est. Ideoq; fortassis aia his q̄ ouibus ardentior. Hāc ēt ob rē in cōcubit' calidiores tradūtur. Noctu ēt nō minus q̄ die cernere credūtur. Dependet oium mento uillus, quē arūcū uocant. Hoc siqs unā ex grege trahat,cæteræ stupētes ituentur. Morsus eaꝝ arbori exitialis oliuā labēdo sterilē quoq; faciūt,eaq; ex cā Mineruæ imolantur. Capellæ atq; hirci fetidi carnē ne degustato. Hædinā q̄ nulla inter domestica aialia potior hētur edito. Paꝝ.n. recremēti i se hēt, facillime cōcoqtur bñ alit,sanguinē bonū gñat calido & frigido cōtemperatum. Hic cibus conuenit laute uiuentibus ut Augusto & Ph: sphoror Lucretio non item,qui pythagoreoꝝ pietatem laudat,& rem rusticam sectatur.

De Ceruo. Cap.CXVII.

Ceruus,quē dictū putāt latrat⁹ ac mor-
sus canū phorrescēs ad hoiem cōfugit. Minus itē fugiūt hu
mana uestigia q̄ ferma. Cōceptus femellaꝝ est post arcturi
sydus. Octonis mēsib⁹ partū ferūt. Gemellos iterdū. edūt.
Simplex nimiꝝ aial est, ac reꝝ oīum miraculo stupēs, sagittas. n. & ar-
cū uenenatis cū admiratione intuenť. Trāsnatāt flumina q̄tū uis lata
ac maria cerui gregatim capita clunib⁹ p̄cedētiū iponētes uicēq; red
dētes donec olfatu terrā, quā nusq̄ uidēt addidere. Soli mares cornua
hn̄t, qbus usq; ad annos sex singulos ramos adiiciūt. Mutať aliqn̄ his
color in cādidū, q̄lē fuisse. Q. Sertorii cerua tradūt, quā esse fatidicā
hispaniæ gētibus impator nobilissimus psuaserat, hn̄t hæc aialia cum
serpētibus pugnā eosq; e cauernis spū nariū extrahunt, ac pedibs cō
terūt. Ideo cerui cornua in abigēdis serpētibus singulare remedium
hn̄tur. Viuere ceruos post cētū annos ex aliqbus capitis cū torqs &
qdē aureis ac cute ꝓpter obesitatē opertis, quos Alexāder magn⁹ in
diderat dephēsum est. Febriū morbos nō sentit hoc aial, hāc ob rem
qdā principes oibus matutinis diebus ex hac carne degustare soliti,
lōgo æuo febribus caruere. Ceruina uero bubulæ fere assimilis est.
Tarde. n. cōcoqtur, paꝝ alit, ac bilē atrā auget. Esui tn̄ æstate, p̄cipue
uero mēse augusto q̄ hyeme suauior est, hanc non edat noster Brutus
& Celius, ne omnino melancholia obruantur.

¶De Vrsis. Cap. CXVIII.

INitio hyemis ursa cōcipit, nec uulgari q̄drupedū more, sed
cubāte secū mare complexq;. Trigesimo die parit carnis fru-
stū, unde ungues tantū ꝓminēt. hoc lābēdo paulati figurat.
Hyeme q̄ternis mēsib⁹ latēt. Primis dieb⁹ his septenis tā gra
ui somno p̄munť, ut uulnerib⁹ uix excitenť. Tūc. n. miꝝ i modū ueter
no pigrescūt. Illi adipes medicaminib⁹ sunt apti, cōtraq; defluuiū ca
pilli tenaces. Post hos dies prioꝝ pedum fructu uiuunt. Credit Theo
phrastus eodē quoq; tpe coctas ursorū carnes si asseruenť increscе-
re. Inualidissimū urso caput. qd contra leoni fortissimū est. Tauros
supra cætera aialia infestat. Capiť laqueis & falcibus. Eius caro tar-

e concoquitur,ſpleni atq; epati obeſt. Multa recrementa generat,
ppetentiam tollit,ac faſtidio edentes afficit.

¶De Damis. Cap.CXIX.

DAma,quã & græci dorcada uocant. capreæ genus eſt.raro
manſa fieri põt. Cũ capreolis fere ĩ qualitatibus cõuenit.
Bonũ nãq; alimentũ eius caro uefcentibus pſtat. Modici
recrementi eſt,ſanguinẽ tñ ad atrã bilẽ quoquo mõ tẽden
em efficit.

¶De Leporibus & Cuniculis. Cap.CXX.

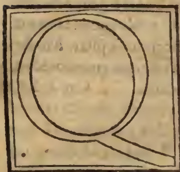
QVi leporẽ a leuitate pedũ ſumpſiſſe nomen dixerũt falluñt
(ut ait Varro,)q; ãtiquũ ſit uocabulũ & græcũ.leporũ duo
ſunt gña,maius & minus.Maius id eſt,qd in alpibus,ĩ col
libus,in planicie ſub dio uiuit,q d; uoluptatẽ uenandi hoĩ
us pſtat.Minus qd ſub terra in cuniculis,uñ nomẽ accepit uitã ma
na exptẽ ducit.Hoc capi niſi ſupne eiectũ nõ põt.Alpini leporibus
qdẽ magnis p cibatu hyeme ueſcunt.Cuniculis adeo baleares in
læ exũdauere,ut certum ſit balearicos ipſos contra innumerã eoꝝ
rbã ab Auguſto militare auxiliũ petiſſe. Cuniculi caro melius ac
cilius alit q̃ leporina q̃ qdẽ frigide ac ſiccæ naturæ eſt & ob eã rem
lem atram facit.

¶De Hiſtrice & Ericio Cap. CXXI.

IN india & aphrica hyſtrix peculiariter gñat. Ericio uel ut
ait Pli.erinaceo ſſis ſpinis tergus hiſpipũ hẽt q̃s tenſa cute
plerũq; laxatas uolũtaria iaculatõe in hora canũ urgentiũ
iacit.Latet ut urſus q̃tuor hibernis mẽſibus.Huius caro ut
inacea licet nõ admodũ inter eſculẽta comedat Stomachũ tñ adiu
it,aluũ ſoluit,leprã,ac ſcabiẽ diminuit. Salitã hydropiſim mitigat,
ngentes in lecto,quo minus id faciant adiuuat. Sunt q & taxos &
ires cenis addant,q̃ aĩalia in q̃litatibus hyſtrici haud multũ diſſimi
ſint.De glire hoc annotatũ eſt,nõ cõgregari niſi plures ĩ eadẽ ſyl
.Et ſi miſceant alienigene dimicãdo aut uincere aut interire. Ge
tores præterea ſuos ſenecta feſſos in ſigni pietate alunt. Hyberna
uieta gaudent.Reconditi enim & hi cubant Rurſum æſtate iuuene
ſcunt.Similis & muſtelis quies.

PLATYNÆ DE HONESTA VOLVPTATE. LIBER QVINTVS.

De Auibus Esculentis. Cap.CXXII.

Vi pauones & aues esculentas ad patinas trástulere, illi qdē nequaq̄ mihi diffi pere uisi sunt, cū ex his obsonia fiant cæteris suauiora, & regū ac principū mensis q̄ humilium, & minimi census hoīum magis cōueniētia. Caueant igit̃ plebei & populares, & quibus (ut ait Satyrus) res legi nō sufficit tale aliqd delinquant ne dū comedant. Lautoꝝ hæc erūt obsonia, & eoꝝ maxīe, quos nō uirtus & industria, sed fortuna atq; hoīum temeritas ex infima sorte, utpote e ganeis e stabulis e popina nō ad diuitias, qd esset ferēdū, sed ad sūmos dignitatis gradus erexere. Hi sūt quoꝝ grā pauones ac phasiani nati aut capti uident̃. His p̄ciosa uestis, p̄ciosa supellex, & qcqd p̄claꝝ natura extulit debet̃. Cepā & aliū mecū deuoret. Pōponius, Adsit Septimius. & Septumulei⁹ Cāpanus, Nec extra triduū pnoctet Cosmicus, hūc sequat̃ Parthenius & Podagrosus Scaurus, Fabiū Narniensem, Antoniū ruffum & Mecenatē nō reiicio, q paupatē sponte amplectunt̃. Et ne mihi succenseat Cincinnatus, hunc quoq; Demetrius ad cœnā holitariā uocet, quādoqdē ita fortunæ placet, quæ relictis industriis ignauiæ fauet.

De Pauone. Cap.CXXIII.

Eniat an̄ oēs aues ad patinā pauo, & qn̄ uiuus gloria delectat̃, mortuus quoq; eiusdē sit pticeps. Q̄ d glīa capiat̃ pauo ex hoc dep̄hendimus. Laudatus.n. gēmatas alas ex aduerso sole, quo melius uideat̃ cū iactatōe expandit. idē annuis uicibus cauda amissa donec subcrescit pudibundus quærit latebras. Viuit annis qnq; ac uiginti. Colores incipit in trimatu fundere ab auctoribus nō gloriosum mō hoc aīal tradit̃, ueꝝ ēt maleuolū. Pauonē primus orator hortensius occidit in sacerdotii cœna. Saginare

eos. M. Aufidius Lurco primus instituit: ex eoq; questus prouentus suos mi modū auxit Sūt q uelint pauonis carnē crassi & modici alimēti ac dif ficilis concoctionis esse, melancholiamq; augere. Eiusdemq; naturæ strutii caro habetur, quem aphrica peculiariter nutrit.

De Ansere & Anate. Cap. CXXIIII.

Nserē tā siluestrē q̄ dōesticū cane uigilātiorē eē testata est ca pitolii gallo℞ tpe acerima p. M. Mallium e lāgore excitū de fēsso Hāc ob rē cibaria anse℞ Cēsores in primi locabāt. An ser mortalib⁹ plurib⁹ in reb⁹ usui est. Custodia de q̄ dixim⁹, pluma q̄ qbusdā i locis bis i anno uulsa culcitras facim⁹, ut delicato℞ ceruices mollius recumbant. Carne quam & recentem & salitam co medimus, adipe quo plura cibaria condiuntur. Iecore in quo maxi me excellit, si lac prius uel mulsam imbiberit. Messalinus Cocta Mes salæ oratoris filius pedes anserinos tostos & depilatos etiam cum cri stis gallinaceis in patinam addebat quasi rem inter obsonia præcla ram Ego uero hanc autem atq; quas Columella hoc est terra & aqua uictum quærentes uocat, mali nutrimenti crediderim esse. Tutius. n. & alis & pectore uescemur. Non multum ab his diffe runt anates, Quæ pectore tantum (ut Martialis affirmat) & ceruice ualet, cætera redde coquo. Anatis caro anserina calidiorem uim habet.

De Grue. Cap. CXXV.

B mari eo ueniūt grues, lōga qdē peginatione, ducē quem sequant deligunt. Habent & in extremo agmine q gregē uo ce cōtineāt. Excubias noctu faciunt lapillū elato altero pe de cōtinētes ut relaxatus ob somnū, ac decidens negligentiā custodis coarguat. Cæteræ dormiūt capite subter alā cōdito, alternis pedibus insistētes. Dux erecto puidet collo, ac prædicit. Ad nos uenietes indu tias tātisp pygmeis, qbus cum dimicaræ cōsueuerunt relinqūt. Captæ uel pedica uel retibus ad mensas transferuntur. Ex his cibaria quouis modo cocta tarde coquuntur, atram bilem augent, & recrementi in se q̄ alimenti plus habent.

¶De Ciconis, Cap. CXXVI.

Iconiam in cibariis,gruibus anteferendam,Cornelius ne, pos,qui diui Augusti principatu obiit affirmat,quam pau, ci nunc uelint tãgere ne dum esse, ob pastum credo quem e serpentibus & luridis bestiolis colligunt. Vnde ueniant ci coniæ & quo se transferant incertum est,e longinquo uenire nulli du bium, & eo quo grues modo. Sed hæ ueræ, illæ hieme sunt aduenæ. Abituræ congregantur in loco certo ita gregatim, ut nulla sui gene, ris relinquatur,nisi captiua & serua.Prædicta die discedunt ita occul te,ut nemo uideat discedentium agmen cum tamen discessuras appa reat nec uenire prius q̃ uenisse cernimus, Vtrunq; fit nocturnis tem, poribus. Locus in asia est phitonosconiam uocant patentibus cam, pis, ubi congregatæ inter se commurmurant, edemq; nouissima ue, nit lacerant Sunt qui ciconis non inesse linguam affirment ob serpen tum exitium,tantus his honos habetur, ut apud thessalos capitale sit ciconiam occidisse.Huius auis caro eadem fere quæ gruis est.

¶De Oloribus. Cap. CXXVII.

Ygnus græcum est nomen olore frequentatius,commeant ac remeant simili ratione olores qua anseres,& horum uola tus cernitur. Lyburnicarum more rostrato impetu feruntur facilius ita scindentes aera q̃ si recta frõte impellerent. Col la imponunt præcedentibus fessos duces ad terga recipiunt.Fabulo, se narratur cygnos propriam mortem flebili cantu prædicere. Ad pa, tinas ueniunt eadem fere ratione qua anseres.

¶De Hirundine. Cap. CXXVIII.

Irundo quæ græce χελιδὼν dicitur a nobis,hybernis mensi, bus ad aphros aduolat, uere redit Ex his auibus quæ adun cos ungues non habent sola bestiolis quibusdam uolando uescitur. Thebarum tecta sub ire negãtur, quoniam urbs illa sæpius capta sit. Nec atria introeunt propter scelera Terei regis. Cecinna e, questris ordinis uir comprehensas in urbe secum ferens uictoriæ nũ, cias amicis mittebat, in eãdem nidum remeãtes cum uictoriæ colore

Scripsisse

Scripsisse Fabium pictorem in annalibus suis ferunt, cum obsideret p̄sidiū Romanū a Lyguribus hirūdinū pedib⁹ epistolā allatā lineo re uictā significātē quo die ad uētāte auxilio eruptō fieri deberet. Tantæ celeritatis in uolatu hirundo est, ut cæterarum alitum nimis obnoxia sit.

De Merulis Turdis & Sturnis Cap. CXXIX.

Abeunt merulæ turdi sīr ac sturni, sed in uicina loca. Occultant hæc aīalia sepibus ibiq; hiberno tpe pabulum quærūt. In germania hyeme turdi maxime æstate in nostris montanis locis, autumno in plano & collibus inueniuntur. Hyeme præterea loca maritima & iuniperis ac myrtis abundantia etiam apud nos frequentant Merularum caro tarde cōcoquitur, pauci alimenti est, & melācholiam auget. Turdi uero hyeme præsertim bene, ac multum alunt, pauci recrementi sunt, ab his solum cauendum est, ubi lapsanum, quod græci nostri napellū uocant comedūt. Sturni, quos uulgo diabolicā carnē habeī dicimus oīno ab obsoniis lautorum reiiciant: hos comedat Vacera nī, q masupio magis q̄ uitæ cō sultum uult. Sturnorum hoc propriū est cateruatim uolare, & quodam pilæ orbe circum agi omnibus in medium agmen tendentibus.

De Turture. Cap. CXXX.

Vere turī occultaī, pēnasq; amittit, loca sabulosa libēter frequētat, capiī rete, saginatur. In cibū sūpta aluū astringit, & ob hāc rē dysētericis daī. Aiūt turturē femellā amisso marito arborem uiridem nō attingere uolatu.

De Gallinis. Cap. CXXXI.

Gallina hoibus ouo, pullastra, capo, gallo, usui est siue illa sit magna, q̄les patauinæ siue ex pumilionū gn̄e. Galli gallinacei, q salacissimi sunt ꝑlis magis q̄ gulæ reseruanī. Prosunt aūt nō hac in re tm̄ humāo gn̄i, uerum ēt in exicitandis ad opa diurna socordibus. Horas noctis cantu distingunt. diem uenientem denunciant gregē gallinarum diligētissime costodiunt. Armatus ungue adūco & rostro uicini gallū a grege abigit, cui palma cōtigit stati ī uictoria canit, seq; ipsum principem testatur. uictus occultatur. silens.

Hoc genus auiũ solũ crebro cælũ aspicit pdicitq; cantu serenitatẽ ac futurá pluuiá Castrant galli dũ adhuc tenelli sunt duobus modis. Lũbis adustis cadẽte ferro aut genitalibus euulsis, quo facto statim pinguescunt. Affirmat Pli. gallinaceũ in agro ariminensi. M. Lepido. P. Catullo cõsulibus semel locutũ, Capos & gallinas saginare ligurito res ipsi inuenere, quo unctius, ac lautius deuorarent, hinc altiles dictæ, q saginæ altæ & enutritæ sint. Auiaria ubi cicures atq; oia genera auiũ segregata farcirent. M. Lelius Strabo primus instituit, hisq; farctores q rẽ curarẽt addidit, descripsitq; qd cuiq; aui ad farcturam apponendũ esset. Deberet huic merito statua in comicio, hanc Aruiragus, hanc. P. Gallus, hãc & germanicus noster pprio aere faciũdá curent, cũ hi tanq adoptiui iure hæreditario popinariá officiná frequẽtent. Hyeme tñ melius q æstate saginatio fiet, pbabiliorq; erit fractura. Gallinæ ẽt eo tpe ãni meliores, qa tũ minus fœtu exhauriunt. Pulli q nõdũ aut coire, aut ouũ peperer æstate dũ tritura, dũq; adhuc de uitæ omphaciũ pendet, esui meliores hñtur, masculi tñ magis q fẽmellæ, Verũ ut tandẽ paucis absoluá, oium auiũ laudes quátũ ad obsonia ptinet una caro gallinacea cõpressa est, qd. n. popinis afferunt reliquæ atiles, qd nõ unus capus i se hẽat, siue elixũ, siue assum uelis? Huius auis patina stomachũ iuuat, pectus lenit, uocem sonorẽ facit, corpus obesat.

¶ De Columbis. Cap. CXXXII.

Olũbi pudicitia oẽs aues antistant. Plures. n. in eodẽ colũbario mixtũ degunt, neq; tñ qs alteri⁹ cõnubia uiolat. Amorẽ mutuũ qrulo gutture ictuq; rostri oñdunt. In uenerẽ crebro ruunt, freqnti pedũ orbe facta adulatõe. Idẽ faciunt & palũbes, neq; qa semiferi sunt rarius ferant. Viuere palũbes ad trigesimũ annũ Aristoteles auctor est. Colũbi aũt & turtures uix octauum attingunt annũ. Ex his pipiones minus pẽniti calidæ sunt & humidæ plusq satis est naturæ. & ob hãc rẽ tardæ cõcoctõis habent, multũ alimenti, ac plus sanguinis generát, unde iflámatiões & febres oriunt. Qui tentare iam uolatũ incipiunt, salubriores nimirũ habent, maxi-

me uero si cocti ex agresta fuerint, nebilosis ob caliditatẽ obsint. Hic cibus pituita laborantibus nõ icõgruit. Ab esu ueterũ oino abstineas, durioris.n.alimenti sunt, & improbandi.

¶De Ficedulis, & Passere. Cap.CXXXIII.

Icedularũ carduelliũ reliquarũq; auiũ minutarũ caro, si pingues sint mõ nõ nidificent, boni alimenti est. Absit a patinis nris passer, q esui sũptus ob nimiã caliditatẽ male alit, difficulter cõcoqt & libidinẽ excitat. Hæc auis ut minime uitæ est, ita salacissimæ. Mares negant anno diutius durare. Feminis longior aliquãtulũ uita. Nollẽ carduellos deuorari, plus.n. uoce q̃ patia hoiem delectãt. Impata.n. faciũt, & pedibus, atq; ore p manib⁹ utũt, ut his quẽ in cubiculo Francisci Gonziaci Cardinalis cibum ac potum duobus uasculis æqlibribus funiculo ad se trahentẽ cũ uoluptate pariter & admiratiõe cernimus. Huius uice alabdã comedamus, & carne & iure nõ iutilis hoi ẽ. ¶De Coturnice. Cap.CXXXIIII.

Oturnix parua auis est, & cum ad nos uenit terrestris potius habet q̃ sublimis. Aduolant hæ auiculæ nõ sine piculo nauigantium, qppe uelis sæpe magno agmine icidunt, no ctu psertim nauigiaq; mergunt, austro nõ uolant uento. s. humido & grauiore. Aura tñ uehi uolunt pp pondus corporũ uiresq; paruas hinc illa uolãtium cõquestio labore expssa. Aqlone ergo maxime uolant ortigomethra duce, Græci.n.coturnicẽ. uocãt. Primum earũ terræ appropinquãtẽ accipiter rapit. Vltro citroq; iture comitatum solicitãt. Coturnicib⁹ ueneni semen gratissimus cib⁹. Hanc ob causam quibusdam temporibus eam externe damnauere mensæ: nostræ non item, quibus autumno. Qualea sic enim uulgares appellant, in precio est. Vere cum redit insipida & mali alimenti habet. In littore Antiaci captas edi cum Marso meo nihil isipidius.

¶De perdicibus, & Phasianis. Cap.CXXXV.

Erdicibus in nidificatõe mira solertia inest. stipitibus.n. se q̃si uallo cõtra feras muniunt. Maritos sæpe fallunt trasmutatis ouis qm intempantia libidinis earum oua frangunt.

Dimicāt iter se mares ob amorē, ut Coturnices & gallinacei solēt. Tātæ salacitatis hāc auē esse qdā existimāt, ut cōcipere ēt solo odore maris, aut ei⁹ uoce audita possint. Perdicū uita ad .xvi. ānos durare existimat. Inter aues hui⁹ caro bñ ac facile cōcoqt, paꝝ recremēti, nutrimē ti multū in se habet. Cerebri uim auget, gēiturā facit, ac demortuā uenerē excitat. Phasiani caro mediū qdā inter pdicem & capū obtinet, licet Auerrois eū quātū ad obsonia ptinet, cæteris auibus āñferat. Nec immerito qdē si uim fabulæ attēdimus. Itym siqdē Terei thracū regis filium in phasianū cōuersum fabulæ narrāt. Quare qd decētius regum ac lautoꝝ mēsis apponat q̄ phasianus nō satis uideo, ut eo tādē redeat, unū digressus est. Hoc tragico scelere caret Pōponii mēsa, qui cepas atq; allium ascaloniumue ꝑ ity conuiuis apponit.

¶ Quæ differentia inter animalium partes sit. Cap. CXXXVI.

Nimaliū capita maxime uero q̄drupedū & si crassi sunt alimēti multum tamē nutriunt. ad febres bilosas hominem impellunt. Genitura uirilem mirifice augent. Volatilium cerebra q̄ quadrupedum salubriora sunt. Verum cum cerebri uis frigida sit & humida ex frequenti eius usu pituitæ gñantur humores, stomacho fastidium affert, & si post cibum assumitur uomitum. In principio cœne nō itē, maxime aūt si mentha, aceto, atq; aromatibus fuerit conditum. Si concoquitur natura calidis confert, semen uirile auget, ac aluum lenit. Aiunt cerebella leporis & cuniculi contra uenenum plurimum posse. Oculi animalium si tenerrimi sunt & pinguis bestiæ, cum sint & humidi moderati alimenti habentur. Hic bolus ophthalamia a liguritoribus uocatur. Lingua humiditatem in se habet fere temperatam inter durum & molle. Verum si cum glandulosa carne, quæ ei innoxia est, quæq; glutinum quoddam in se & humiditatem habet coquitur, & cum aromatibus conditur, suauis esui est, nec insalubris habetur. Cor frigidum & siccum, & ob eam rem melancholiam auget, tarde concoquitur, non tamen parum alit, De mortuo corde loquor uiuens enim, caloris receptaculum est. Pulmo uiuens calidæ & siccæ qualitatis est, mortuus frigidæ & humidæ ob eius raram

texterá & leuitatẽ modici alimenti habet. Hepar qđ & iecur licet ap‑pellare, grossos generat humores, difficile cõcoqtur, appetentiá tol‑lit. Lactentiũ iecinora minus tñ insalubriora putant. Gallinacea & anserina siue anatina his adduntur. Capraꝝ hircoꝝ iecinora fugito ne in epilensiá incurras, quá nr̃i comitialẽ morbũ appellant. Cõtra uero epar lupi nõ modo nõ nocet, ueꝝ etiá hydropisim curat, Valet itẽ epar rabiosi canis tritũ & ex aqua potũ cõtra morsum alterius ra‑bie sæuientis ubera qa fibrosa & cartilaginosa sunt frigidæ uis & sic cæ habent. Hinc est ꝙ crassum p̃stent alimentũ, & quãto lacte abun‑dantiora sunt, tanto maioris sunt alimenti. Splen siue lien acorẽ quẽ dam in se hẽt ꝙ antea receptaculũ meláncholiæ fuerat, hinc est ꝙ sto machũ, & appetentiá iuuat. Cito tñ satiat, Eius frequens usus bilem nigram facit. Porcinus splen cæteris minus insalubris habetur. Alcæ auiũ in cibũ sumptæ saluberrimi sunt alimenti, p̃cipue aũt gallinaꝝ. Sunt q & anserinas his addant. Frequẽti.n.motu siqd mali suci inest purgat. Silr quoꝙ anserina & gallinacea colla cæteraꝝ uolatiliũ me liora putant, si sanguine intercutaneo caruerint. Grauis saporis re‑nes urinæ receptaculũ, & q̃si colla qdá humidoꝝ recrementoꝝ sunt. Difficillime itẽ concoquunt, ac in malũ uertunt humorẽ. Lactentis tñ hædi renes, qa nihil adhuc terrestre hñt, nõ improbantur. Pessimi sunt alimenti, ac bilem atram faciunt recrementorum omnium re‑ceptacula licet obesent. Minus tamen improbanda sunt auium, præ cipue autem gallinæ uentricula, & intestina. Iuniorum animalium testiculi q̃ uetulorum qui tarde concoquntur, probabiliores haben‑tur. Gallinacei tamen nunq̃ improbantur. Nõ displicuit mihi Palelli hospitis nostri patina, qui pedes uitulinos bene lotos: & coctos cũ iusculo aromatibus insparsos, in cœnam more romano attulit. In‑ditum quoꝙ aliquid ex aceto putari adeo appetentiam excitabant. Apponi hæc patina prima mensa consueuit. Boni & facilis extat ali menti, pectori cõfert, tussim lenit, meatꝰ urinæ exulceratos sanat, dysẽ senterícis prodest. A medicis tamen anteriores magis q̃ posteriores animalium partes probantur.

PLATYNÆ LIBER SEXTVS.

¶De Obsoniis. Cap. CXXXVII.

Cũ pfecto nil hacten⁹ uideret explicata eaꝝ reꝝ nã, & ui, qb⁹ humana cõsuetudo uescit, nisi deiceps obsonioꝝ cõficiendoꝝ rõ, q̃ & coq, & popinarii utunt ordie pberent. Nõ.n.oium edulioꝝ eadẽ est coctura, eadẽ cõditura, eodẽue tpe. Elixa debet eẽ bubula, & uaccia caro, elixum uituli pect⁹. Dorsũ tñ seu spinã malis appellare assaturã reqrit. Coxas eiusdẽ in pulpamẽtũ rediges. Totũ uerò uece nõ iiuria elixabis, licet ex spatula & coxis bona fiat assatura. Suillã carnẽ quoqũo coxeris insalubrẽ inuenies. Eius tñ spina ubi recens est assa ad gulã facit. Sũt q cepas i ei⁹ ferueñti adipe coquãt, deuorẽtq; hædi utrũlibet cocti suaues, & salubres sunt, coxæ tñ assæ meliores habent. Eadẽ & de agni coctura. Caprinã carnẽ si uoles mense ianuario cũ alliato comedes. Ceruũ uero anteriorẽ partẽ i iusculo laridario coques, lũbos assabis, ex coxis pastillos, aut pulpamẽta facies. Eadẽ & capreoli, damæ, ac capræ coctura. Aprũ in pipato, aut in laridario cõdies. Leporẽ assũ recte cõuiuis appões, posterior tñ ps melior habet. Anteriorẽ nõ iniuria i pipato uel laridario coques. Eadẽ est & de cuniculo coctura. Sũt qui ursinam carnem ex pastilo comedant.

¶Q̃uo coquendæ Aues Cicures & siluaticæ. Cap. CXXXVIII.

Ves amphiuias, hoc est terra & aqua uictũ q̃rentes, ut anserẽ, cygnũ, anatẽ, gruẽ, ciconiã ac cætera eiusdẽ fere nãæ elixabis. Pauonẽ uero phasianũ, coturnicẽ, pdicẽ, turdos, merulas, ficedulas, gallinas siluaticas assabis. Hæ quoq; aues elixet cũ pipe & saluia nõ insuaues uidedebunt. Capos ppingues assos, medios inter maciẽ & pinguedinẽ comedes. Idem fiet de gallina & pullastra.

¶Elixum. Cap. CXXXIX.

Arnẽ in frusta concisam p horã in aq̃ frigida sines, bñ dein de lotam cũ aq̃ calida, atq; iteꝝ recẽti i cacabo lato, ne an.

gufte bulliat ad focũ pones, faléq; indes anq̃ efferueat. Vbi ebullire occipiet. bñ defpumabis. Si uideris fabulũ aut terrá cõmixtá fali, aq̃ calidæ coclearẽ accipies, hũicq; falẽ ifundes. In fũdo fabulũ & qcqd terreftre erit refidebit fal in fummo cũ aq̃ natabit. Hác colatá cacabo infũdes. At fi caro ánofa fuerit, eá crebro cochleari eximes, recentiq; aq̃ hũectabis, idẽ facies fi gallinæ uł capi ãniculi fuerit. Alba hoc mõ cũ iure caro remanebit.

¶ Affum. Cap. CXL.

Sfum ex q̃uis carne hoc mõ facies, fi annicula erit, ubi mo dicum ebullierit ex cacabo exẽptam illaridabis, uoluiq; ad ignẽ iubebis quo ad bene coquatur. At fi tenella fuerit, ut uitulia & hædina fine elixatura eo mõ quo fuprorẽ deques. Capos, phafianos, hædulos, pdices & qcqd filuaticum affaturá reqrit bene deplumatos exẽteratofq; in feruẽti aq̃ lauabis, lotos ac ꝓ appetẽtia odoriferis herbis pipe & larido bñ cõcifo refertos ad focũ lento primũ igne coq iubebis at ubi paululũ a coctura abeffe uideris, falẽ cũ trito pane circunq̃q; afpges, excitato maiore q̃ átea igne, iuolutoq; uolubiliore manu ueru. Vñ flati exẽptá carnẽ exhalareq; pmiffá ad cõ uiuas deferes.

¶ Piperatum ex filuaticis. Cap. CXLI.

Iperatũ cum q̃ uis carne filuatica hoc mõ facies. In catinũ tm̃ ex uino nigro auftero indito q̃tũ ex aqua, optimeq; in eo carnes lauato, loturá deinde colato: additoq; tm̃ falis, q̃tum res exigit. Eandẽ aquá cũ carne i lebete ad ignẽ põito. Coctá carnem eximito, in patinafq; diuidito, bucellas panis in craticula torreto, toftas in aceto remollefcere finito. Vbi acetũ fatis imbiberint una cũ libra paffularũ eas optime cõterito. Huic oportũe fãguis ipfi⁹ beftiæ ad heref. uł iocufcula fi fieri poffet cõtrita. Hæc deiñ cũ ipo iure mifceto, additoq; parum fæpe aut defruti cũ aceto illo cum quo panem maceraueras, poftea uero per cribrum fetaceũ hæc omnia fimul facito tranfeant. Indita in cacabum afperfa pipere chariophilo, cynnamo mo, ut uoles facito æqualiter bulliant per dimidium horæ in carbonibus agitando fæpius cum tudecula uel cochleari. Carnem poftremo cum larido frictam, diuifamq; in patinas hoc piperato cõdito cõ

uiuisq apponito. Multũ & cõmode alit, stomachũ fouet, corpus obẽsat, bilosis tñ nocet, calculũ facit, plus minusue secundum rerũ ipsarum compositionem.

Ius laridarium. Cap. CXLII.

Vs laridarium cum q̃uis carne siluatica hoc mõ facies carnẽ in catino ubi tm̃ ex uino albo, q̃tum ex aqua bñ lauabis loturãq; (ut par est colabis) cum hac lotura, cũq; larido ac saluia minutatĩ cõcisa carnẽ in lebete coques, ubi ppe cocta fuerit, aromata suffundes. Vt uero crassius aliquãtulũ iosculum fiat, oui uitella duo & qdẽ pdura cum qbusdã bucellis panis sicci ne oino tosti simul cõteres, cõtrita cum iure miscebis, infundesq; in cacabũ. Melius tũ fieret hoc, aut ex sanguine, aut ex coctis, aut cõtritis iosculis eiusdẽ aĩalis. Coctã carnẽ in patinas tuo more diuides, cõuiuisq; aut minutatim aut in frusta cõcisam cũ ipso iure appones. Multi & hoc alimenti est, stomachum tñ crebro uescentibus facit. Epar & renes concale facit, bilosis nocet, solis pituita laborantibus cõuenit.

Cibarium ex siluaticis. Cap. CXLIII.

Ibariũ qđ uulgo corrupto uocabulo ciuerũ appellãt sic facito. Carnẽ siluaticã cũ aqua & aceto pari mẽsura coqto. coctã ex iure eximito finitoq; in pinace, uel (ut latine dicã) orbe tandiu resideat donec humor exierit, eã deinde in optimo larido frigito. At si duas patinas cõdire uolueris passularũ librã, selibrãq; amygdalarũ cũ sua pelle cõterito hisq; bucellas panis nõ nimium tostas, & atro uino remolitas ac tũsas addito, permiscetoq; oia cũ iure in quo caro cocta est. Facito postea hæc oia p cribrũ farinaceũ in cacabũ trãseant, ebulliantq; simul in carbonibus longe a flamma p dimidium horæ curato. Si aromatum cupidus aut secus eris, ex gingiberi aut cynnamo plus minusue addito. Cepullã postremo in ollula cum larido tessellatim cõciso bene coctam ac tunsam in cacabum dimittito: finitoq; paululũ efferueat, ac deinceps in patinam cum iusculo diuidito. Nutrit & hoc tarde concoquitur, fastidium mouet caput lædit & oculos, epati nocet, uentrem ciet, bilosis obest & pectori.

Pastillus ex siluaticis. Cap. CXLIIII.

X ceruo ul'capolo pastillũ sic facies.In frusta haud magna carnẽ cõcides.Vna bullitione cũ aq̃ & aceto saleq; remolli tam ex cacabo eximes,sineſq; in q̃dra donec ius exinaniet. pip deide & cynnamũ cõtritũ simul cũ larido tũso i modũ placẽtæ subiges.carnẽq; additis qbusdã p lõgum laridi tessellis hoc quasi foliato inuolues,indeſq; circunquaq; cariophili grana ,farinã deinde bñ excretam subiges. ex subacta crustã grossiorem unicuiq; frusto circunuolues,in furnoq; lento igne optime coq̃s. Apponi hæc statim cõuiuis,ul'seruari i mẽsem aut salt̃e dies.xv.possunt. pa℞oino alit,tarde cõcoq̃tus,stomachũ laxat,spleneticis & epaticis nocet,pe. ctus exasperat.

Pastillus ex Cicuribus. Cap. CXLV.

Icures appel lo oĩa quæ domi alunť,ut uitulum capũ galli, nã & similia.Ex his pastilũ sic facies.Carnis macræ q̃tũ uo les sumito minutatimq; gladiolis cõcidito. Vitulinũ adipẽ cũ aromatibus huic carni bñ misceto,inuoluta crustillis in furno co quito.Cocta ubi ꝑpe fuerint,duo uitella ab albore ouo℞ excreta cũ modico acrestæ,cumq; iure ꝑpingui bñ tudecula agitata in pastillũ infundes. Sũt q modicum croci ad speciem addãt.Fieri & hic pastil lus in patella bene uncta ẽt sine crusta põt capũ pullastrã, & quicq̃d uoles integrum & in frusta cõcisum in pastillo & in frusta cõcisum in pastillo ꝓ uoluptate optimæ coques.In hoc & multum alimenti inest, tarde ɔcoq̃tur.Pauca recreamẽta i se hẽt.cor epar & renes iuuat,obe sat,ac uentrem ciet.

¶Crusta ex Cicuribus. Cap. CXLVI.

I crustam uoles ex pipionibus & quamuis aue,primum fa cito ebulliant,ubi ad cocturam fere uentum erit,ex lebete eximito,exempta in frustaq; concisa in sarthagine cũ abun danti larido frigito.Inde in patellã uel testum bene unctãq;, crustaq; in stratum deuoluito.Huic pulmẽto non iniuria pruna & cerasa uel austera addes. Acrestam deinde & oua octo.si plures conuiuas habe bis,uel pauciora,si paucos cũ modico iure tudecula agitato, Huic petroselinum,amaracum mentham gladio minutatim,quod fieri po test,concisam admisceto,ad ignemq; ponito longe tamen a flamma.

Lente.n.ebulliat necesse est. Cochleari interim tādiu misceri debet, donec cochlearē ob grassitudinē integat. Fundito postremo hoc iūsculū in crustā,ad ignēq; ac si arctocreas esset ponito, coctā cōuiuis apponito. Multū alet,tarde cōcoq̄, pauca recreamēta reliquet, bilē reprimet,corp⁹ exaspabit. ¶ Fricū ex q̄ uis carne. Ca.CXLVII.

Ricū ex altilib⁹ & qua uis carne hoc mō facies. Carnē uel aues bene exenteratas & lotas aut minutatim,aut quadrifariā cōcisas i ollā cū larido ad ignē pones, crebroq; cocleari ne lateri serie adhereant cōuolues,ubi ꝑpe cocturā fuerint maiorē ptē laridi eximes,uitellaq; duo cū acresta agitata cūq; iure & aromatibus mixta in ollā fundes. Ebulliat tm̄ necesse est ut recte coquat. Huic patinæ crocū addunt q̄dā ut coloratior fiat. Non erit ēt a uoluptate alienū petrosellinū minutatim concisum patinæ inspgere cōuiuisq; statim apponere. Alet multū & si tarde cōcoqtur bilē repri met,cor epar & renes iuuabit. ¶ Pastillus i Olla. Ca.CXLVIII.

Astiliū i olla sic facito. Carnē uitulinā cū adipe minutatim cōcisam i ollā ponito, pipiones & pullos si uoles adiicito. Ollā ipsam ad carbones lōge a flāma ne cōcitate efferueat ponito. Vbi ebullire occeperit despumato, passulas deide imponito. Cepā postremo minutatim cōcisam cū larido frigito. Fricā in ollā indito,ubi oia ꝑpe cocta existimaueris,acrestā & aromata suffundito. Sunt q & duo uitella ouoꝶ bene agitata cū acresta infundant. Multū alet,tarde cōcoquet,nauseā faciet, stomacho nocebit,epar & renes cōcalefaciet, spma augebit, caput & oculos lædet.

¶ Mirause Catellonicum. Cap.CXLIX.

Atellani gens q̄dē lauta, & quæ ingenio ac corpe italicæ solertiæ haud multū dissimilis habet obsoniū,q̄d mirause illi uocant,sic cōdiunt. Capos aut pullastras,aut pipiones bene exenteratos & lotos in ueru collocant, uoluuntq; ad focū tantisp quoad semicocti fuerint. In exēptos ac tessellatim diuisos in ollā indunt. Amygdalas deinde tostas sub cinere calido abstersasq; lineo panno terunt, His bucellas aliq̄d panis subtosti addunt, mixtaq; cū

aceto & iure p cribrũ setaceũ transmittunt. Posita in ollá hæc oia in ipsaq; cynnamo gingiberi ac saccharo multo tandiu efferuere simul in carnibus procul a flãma lento igne pmittunt. quo ad iustã cocturã puenerint miscẽdo semp cũ cochleario ne serie adhæreant. Hoc nihil suauius cũ Valischara meo edisse memini. Multi est alimenti, tarde cõcoqtur epar & renes cõcalefacit, corpus obesat uentrem ciet.

¶ Vt Pauo coctus uiuus uideri possit. Cap. CL.

Ecat pauo. aut penna supne in cerebrũ demissa aut iugulatur, ut hæduli solent, quo sanguis exeat. A gutture deinde usq; ad caudã pellis leniter scindit, scissaq; cũ pprils pẽnis a toto corpe ad caput trahit, quo abscisso cũ pelle reseruato cruribusq;, pauonẽ ipm aromatibus ac odoriferis herbis refertũ ueru assabis, infixis tñ prius p pectus chariophillis inuolutoq; collo lineo albo cõtinuo aqua humectato ne oino desiccetur. Coctũ pauo nẽ ex ueru exẽptũ ppria pelle integes. & ut pedibus stare uideatur, uirgulas ferreas infixas tabulæ ad hoc fabrefactas, p crura ne cernantur p corpus ad caput & caudã adiges. Sunt q ad ludũ & risu cãphorã cũ lana ori indãt ignẽq;, ubi ad mensam fert iniiciant. Hoc Gellio non placet, qui ignem reformidat. Inaurare etiam pauonem assum & aromatibus cõspersum bracteis aureis licet ad uoluptatem & magnificentiam, Idem etiam fieri de phasianis gruibus anseribus capis ac cæteris auibus potest. Verum tarde concoquitur, parum alit, atrã bilem auget: epaticis ac spleneticis nocet.

¶ In porcello asso. Cap. CLI.

Orcellũ adhuc lactentẽ iugulato, uilloq; oino acuto abradito. Per spinam deinde scindito eximitoq; qcqd in uentre habet, iocuscula eius cum larido allio, cũq; odoriferis herbis minutim cõcidito tritum caseum oua agitata, tunsum piper, crocum in puluerẽ redactũ cũ supioribus bñ misceto. In porcellũq; oĩno ita inuersum, ut quod intus erat, foris sit indito, ac claudito ne excidat. Coqui in ueru, aut super craticulam lento igne non incommo de põt, ut oia pariter esui bona sint. Dum coqtũr aceto pipe croco

ſimul mixtis cũ ſaluiæ aut roſmarini aut lauri ramuſculis ſæpe aſpergenda eſt. Idẽ ẽt fieri ex anſere anate grue capo pulluſtra põt. Male hoc & parum alit, tarde concoqtur. ſtomacho capiti oculis atq; epati nocet. Oppilationes facit, calculum creat, pituitam auget.

Pullus in acreſta, Cap. CLII.

VLLũ cũ ſalita carne decoqto, ubi ſemicoctus fuerit grana uuæ ſublatis e medio uenaceis in cacabũ feruentẽ indito. petroſelinũ & menthã minutatim condito. piper & crocũ in puluerẽ oterito. Hæc oĩa i cacabũ, ubi pullaſtra cocta fuerit coniicito, ac patinam ſtatim facito. Hoc obſonio quo non ab re, B. Pogius me ẽt inuitato frequẽter ueſcit nil ſalubrius. Admodũ.n. alit, facile cõcoqt, ſtomacho, cordi, epati, renibus ouenit, ac bilẽ reprimit.

Pullus aſſus. Cap. CLIII.

VIlũ bñ depilatũ exinanitũ & lotũ aſſabis, aſſo atq; in patinã ĩpoſito añq̃ refrigeat, aut ſuccũ mali medici, aut acreſtã cũ aq̃ roſacea ſaccharo ac cynnamo bene trito iſũdes, cõuiuiſq; appones. Hoc Bucino non diſplicet, q acria, ſimul ac dulcia appetit, ut bilẽ reprimat qua excitat, & corpus obeſat.

In pulpam uitulinam. Cap. CLIIII.

X coxa uitulina carnẽ macrã abſcindito, abſciſa in fruſta oblõga & ſubtilia ocidito, battuatoq; cũ gladiolo coſta ita ne reſcidat, ſtatimq; ſale & feniculo trito ſuffundito, amaracũ deide ac petroſellinũ cũ larido bene cõciſum, & aromatibus ſparſum ſup pulpas extendito, eaſq; ſtatim inuolutas i ueru ad ignẽ ponito, ne nimiũ deſiccent caueto, coctas cõuiuis ſtatim appones. Multum alet, corpus ſolidum reddet, pauca recreamenta relinquet.

In Pulpam Romanam. Cap. CLV.

Arnẽ uitulinã in fruſtra nõ maiora ouo ita cõcidito, ne alterum ab altero reſcindat, ſaleq; ac coriãdrũ, aut feniculum tritum ſtatim inſpargito, inſparſas iter duas tabulas aliquãtulum opprimito. Veru deinde traiecta cum teſſella laridi ne ſe contingãt. Neue nimiũ deſiccent ad ignẽ uoluito, donec coquant. Mul-

ti hoc est & grossi alimenti, tarde etiã concoquitur, & aluum astringit.

Efficium ex pulpa. Cap. CLVI.

EX coxa uitulina pulpã accipito, eaq; uel cũ adipe eiusdẽ uel cũ larido minutatim cõcidito, Amaracũ & petroselinũ cõtũdi, to, uitellũ ouicũ caseo trito tudecula agitato, aromata ĩspar, gito, corpus unũ facito, ac oia cũ ipsa carne misceto. In omẽ tũ deiñ uel porcinũ uel uitulinũ tessellatim incisum hoc pulmẽtũ ad oui magnitudinẽ iuoluito ad focũ ĩ uerulẽto igne ẽcoqto, mortadellã uul gares hoc efficiũ uocãt, qd certe paꝝ incoctũ q̃ nimiũ suauius ẽ. Tarde ob hãc rẽ digerit, oppilatiões facit, calculũ creat, cor tñ & epar iuuat.

Efficium ex Iecore. Cap. CLVII.

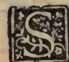
IEcinora porcina uel quoꝝ uis aialiũ paululũ elixa terito, eo mõ quo caseũ soles. Porcinũ deiñ uẽtrẽ cõdito ad q̃titatẽ ie, cinoris, tãtũq; casei ueteris, amaraci, petrosellini, passularũ aromatum cõtritoꝝ cum duobus ouoꝝ uitellis admisceto q̃tũ satis eẽ putaueris. Ex his ĩ unũ redactis ad magnitudinẽ nucis pilas facito o, mẽtoq; ĩ uoluto, ac ubi uoles ĩ sartagine cũ larido frigito. Lẽtã & paruã cocturã reqrũt. Tomacula hæc uulgus appellat q̃ fortasse melius oma, cula cũ inuoluta omẽto fiãt dicerent uel tomacla: ut Martiali placet.

Farcimina. Cap. CLVIII.

PVlpæ uitulinæ atq; adipi suillæ bñ tũsæ tritũ caseum, tũ uete rẽ, tũ pinguẽ aromata bene tunsa. Duo aut tria oua tudecu la agitata, salis tãtum q̃tum res ipsa reqret, croci quo crocea int, oia admiscebis, admixtaq; in intestinũ bene lotum, & perq̃ tenua im ꝑductã iniicies. Cocturã in cacabo reqrũt. Bona nõ nisi biduo du ãt. Seruari tñ ĩ dies. xv. aut plures poterũt, si pl⁹ salis & aromatũ addi, deris siue ad fumũ desicaueris. Lucanicæ. Cap. CLIX.

SI uoles bonas lucanicas, carnẽ macrã & pinguẽ simul ex sue cõcidito, ablatis oibus fibris ac neruis. Q d si caro decẽ li, braꝝ fuerit salis librã unã, feniculi bñ mũdi uncias duas, toti ẽ pipis semitũ si admisceto, cõfricatoq; p diẽ, hæc ĩ mẽsula finito. Se, uẽti in intestinum bene mundũ iniicito, & sic ad fundũ suspendito.

¶Gelu in Patina. Cap. CLX.

I uoles duas patinas eius pulmēti,qđ uulgo gelatinā uocamus.xl.pedes uerueceos excoriatos exoſſatoſq; magna recēti p tres aut q̄ttuor horas finito,loros in cacabū ubi aceti acerrimi albi metreta una,uini albi altera,aquæ duæ inſūt ipones tātū ſalis addēdo q̄tū ſat eſt.Facito deiñ efferueat lēto igne.Deſpumare ēt diligēter mem̃ēto.ubi ſemicocti fuerint pipis rotūdi,pipis oblō gi,cynnami,ſpicinardi q̄tū ſatis erit infringito, potius q̄ cōteras. In cacabūq; i̇dito,ut una tā diu efferueāt.donec ad tertias deuenerint. pedes tū eximito,iuſq; efferuere itē̄ finito,decē ouo⁊ albamēta rudecula tādiu agitato,donec uerſa in ſpumā uideanť.Ebullire ſimul tantiſper hæc debēt,quoad ſemel aut bis cochleari inuolueris.Exēpta ex cacabo ſtatim ſacco lineo bis aut ter colato. Tale ius in patinas ubi pulli aut hædi aut capi bene cocti,& fruſtatim diuiſi,nec humecti,caro ſit,indito,inq; frigido & humido loco tandiu ſinito, quoad omnia gelu concreta fuerint.Ex hac patina nil comedat Voconius meus ne bilem qua exagitatur,cum ſuo magno malo augeat.

¶Hædus in Allio. Cap. CLXI.

Ntegrū hædū,aut q̄rtā partē teſſelis latidi,& ſpinacis mundi,alii circūquaq; in pactis ueru ad ignē uoluito.Humectatoq; frequēter cū ramuſculis lauri aut roſmarini,ex hoc qđ nūc ſcribā cōdimēto.Cū acreſta cūq; iuſculo pigui duo uitella oui bene agitata duas ſpicas alii bñ tūſas,modicū croci,pa⁊ piperis miſceto,in patellāq; indito .Inde (ut dixi) qđ cogť aſpgito .Coctū in patinā pōito,ptēq; cōditure iſūdito,ac petroſelinū minutati cōciſū iſpargito.Hoc obſoniū bñ coctū cito cōedi debet,ne refrigeſcat, hoc nō edat Cacul⁹,qa qa ocul⁹ hebetat,uenerē ēt demortuā excitat.

Pulmentarium in Carbone. Cap. CLXII.

Arnē macram ex coxa uitulina in bucellas non nimiū ſubtiles conciſam cultri coſta contundito ſale deinde & feniculi ſemine bene trito utrinq; aſperſam inter duas tabulas per dimidium horæ comprimito,Inde craticulas ad carbo

nes cocto, in utrãq; partẽ cerebro uertẽdo, addẽdoq; tessellas laridi, ne igne inarescat. Coq nõ admodũ hoc pulmẽtariũ debet, calidũ itẽ cõuiuis apponat, quo magis appetẽtiã & desideriũ bibẽdi excitet. Hoc bibul⁹ utat, q̃ siti se demortuũ q̃rit. ¶ In iosculis. Cap. CLXIII.

IOscula aut suilla aut ex quouis aiali ad magnitudinẽ nucis apta insparsaq; sale feniculo & aromatibus dulcibus ac bñ tritis omẽto uitulio aut hædio sepati iuolues, ad focũq; nõ nimium decoques, ac cocta statim comedes.

¶ Succida in carnem. Cap. CLXIIII.

Arnẽ salitã larido intertextã, in tessellas cõcidẽs, cõcisam in sartagie nõ admodũ friges, frictã aceto saccharo cynnamo petrosellino minutatim cõciso aspges. Idẽ & fieri de pna ac sumine põt. Sed hæc succo citri ul malarãcii suffundi amãt. Clam iti hãc opinionẽ Bibul⁹, & sine acredie, quo uehemẽtior excitetur sitis, hæc deuorãda affirmat. ¶ In turdo. Cap. CLXV

VBi turdũ assaueris, eo mõ quo cõuenit amygdalas bñ tũsas sandaliq; inspsa, cũ acresta & iusculo miscebis, modicũq; gigiberis & cynnami inspges. Mixta hæc oia p cribꝝ setaceũ i cacabũ trãsmittes. Vbi modicũ ebullierint in ollã in quã turdos assos reposueris infundes. Sũt itẽ q̃ satius dicunt i assos turdos ul malarancia exprimere aromat dulcia inspargere.

¶ In uitulinum caput. Cap. CLXVI.

Aput uitulinum aut bubulinũ aq̃ calida depilato, ut suẽ cõsueuisti, si elixũ uoles ubi coctũ fuerit i alliatũ mergito si assũ placuerit repletũ aromatib⁹ alio ac plerisq; odoriferis herbis i furno decoqto. ¶ In cerebꝝ uitulinũ. Cap. CLXVII.

EX capite elixo ac cocto cerebꝝ erues, cũ quo duo uitella ouorũ tudecula bñ agitata modicũ pipis paꝝ acrestæ, salis q̃tũ sat erit miscebis. Mixta hæc oia i sartagie cũ liq̃mie tãtisp friges donec qd breui fiet cõcreta sit fuerit. Cõcdi cito hoc pulmẽtarium debet, ubi refrixerit nil insipidus. Hinc ẽ quo me pallelus hospes crebro in cœnam uocat ubi huiuscemodi patinam condiit.

¶In Ficedulas. Cap. CLXVIII

Icedulas implumes ac nullibi cõminutas aut exenteratas in folio uitis cum modico salis, feniculi ac laridi inuolues inuolutaq; cinere calido, & carbonibus integes. Ante dimidium horæ coquẽtur. Assas si uoles, quaternas simul deuincies circa ueru capite & pedibus ne si transfixe fuerint nil habeas, qđ comedas. Sunt qui in extrema coctura laridum his instilent.

¶Patina catellonica in perdices. Cap. CLXIX.

Erdicis asse ac ꝓpe cocte alas & pulpam circumquaq; abscindes, indesq; in locum modicũ salis, aromatum chariophiloꝝ contusoꝝ succus citri aut malarancii, quo melius simul hæreant misceri his debet. Inuoluatur tum cito necesse est, ac calida deuoretᷣ oportet. Hoc cibo Gallus nr̃ frequẽter uescitur, q̃uis catellonicoꝝ acerrimus sit hostis. Odit.n. genus hominũ nõ patinas.

¶Liquamen. Cap. CLXX.

Mentum suis dum recens est minutim concisum ad castaneæ magnitudinem sale multo asperges ac contundes. cõtusum per diem in tabulato sines sequẽti in aheno ad ignẽ si centum libraꝝ erit cũ duabus aqua metretis decoques, lento igne efferueat necesse est, donec bene liquerit. Colo deinceps colabis, capiesq; qđ i aq̃ natabit. Inditũ liq̃mẽ i feriã loco subterrãeo ꝑ annũ conseruabis. ¶In uẽtriculũ uitulinũ. Cap. CLXXI.

Itulinũ uẽtrẽ ĩ ãgulo leniter pforato, stercusq; ac sordes oẽs eximito, in lotũ uẽtrẽ hæc, q̃ dicã idito. Ex caseo ueteri oua q̃tuor bñ fracta, paꝝ pipis leniter tũsi, croci modicũ, passulas itegras, petroselinũ, amaracũ, mẽthã cõcisã. Mixta oĩa & in uẽtriculũ clausa i cacabo bñ coq̃nᷣ. ¶Perna. Cap. CLXXII.

Igito cultrũ in mediã pnã quæ ut Varroni placet a pede dicta, olfactuq; si bene olebit bona erit perna, sin secus reiicienda est. Bonã i uino albo, aut aceto decoqto. Sũt q tãtũdẽ aq̃ ad dẽdũ dicãt, maxie uero Publi⁹, q uinũ nõ bibit, hi certe fallunᷣ. Suauior est in uino tm̃ uel aceto & diutius durat. Nõ est co

quenda

quenda perna, nec est iure eximenda, nisi ubi refrixerit.

¶ Sumen Ex Lingua Cap. CLXXIII.

On sumen admodũ pingue sed rubeũ coquatꝰ eo mõ quo pna, sed meliꝰ aliq̃tulũ Hãc quoq; cocturã uult lingua, q̃to pinguior, tãto melior est. Eadẽ fere & de reliq̃ succidia rõ.

¶ In pastillum Gallinaceum. Cap. CLXXIIII.

Ristas pulloꝶ trifariã, iocuscula q̃drifariã diuidito, testiculos integros relinqto, laridũ tessellati cõcidito, nec tũdito.

c Duas aut tres uncias uitulinæ adipis minutatim cõcidito, aut loco adipis medullam bubulam aut uitulinam additum. Gingiberis cynnami sacchari q̃tũ satis erit sumito. Hæcq; oia cũ cerasis acribus ac siccis ad. xl. misceto, inditoq; i pastillũ ad id apte ex farina sub acta factũ. In furno aut sub textu i foco decoq põt. Semicoctũ ubi fuerit duo uitella ouoꝶ distracta, modicum croci & acrestæ supfundes.

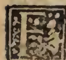
¶ In pipionem exossatum. Cap. CLXXV.

Ipionem exinanitũ & bñ lotum, p diem ac noctẽ in aceto acri sines, lotũ deĩ acrepletũ & aromatibus & herbis elixum p libidine, aut assum facies, Vtrouis mõ sine ossibus inuenies. ¶ Ex solo pipiõe duo fiũt. Cap. CLXXVI.

Ipionẽ sine aq̃ ita apposite deplumato ne pellẽ frãgas. Extẽrato deinde cutẽ integrã auertes ac diriges, directã optio farcimine replebis. Integer tũ oĩno uidebiꝰ. Veꝶ pipionem hoc mõ assum, frictũ elixũ facies. Assum semicoctũ sale ac trito pane asperges, iniũgesq; leniter uitello oui, ut crusta i p cute fiat. Vbi incoctꝰ oĩno fuerit uehemẽti igne stati torreto, quo coloratior fiat, ide cõuiuis appones. ¶ Cibaria Alba. Cap. CLXXVII.

Ibariũ album, qd aptius leucophagũ dicetꝰ, hoc mõ p. xii. cõuiuis cõdies. Amygdalaꝶ libras. ii. p noctẽ aq̃ macerata, ac depilatas in mortario bñ tũdes inspargendo modicum aquæ, ne oleũ faciant. Deinde capi pectus exossatũ in eodẽ mortario cõteres, indesq; ex cauatũ panẽ acresta prius aut iure macro remolitum. Gingiberis præterea unciã ac sacchari selibrã addes,

miſcebiſq; hæc oia ſimul mixtaq; per execretorium farinaceum in ol lam mundam tranſmittes. Efferueat deinde in carbonibus lẽto igne facies, cochleariq; ſepe agitabis, ne ſerie adhæreat. Coctum ubi fue rit aquæ roſaceæ uncias tres infundes. Ad menſamq; aut in patinis ubi caro fuerit, aut ſeorſũ, ſed minoribus mittes. Q d ſi in capos fun dere inſtitueris, quo lautius uideat, mali punici grana ſuperinſpargi to. At uero ſi in duplicẽ conditurã diuiſum uoles, partem uitello oui ac croco ſimul cum modico a creſtæ confuſo colorabis, quam quidẽ a colore geneſtinam appello. Reliquam partem & alba eſt, ita conui uis ut diai appones. Hoc ego condimentis apicianis ante poſuerim ſemp. Neq; ulla ratio eſt cur gulæ maioꝝ noſtri præferant. Et ſi enim ab illis in oibus fere artibus ſupamur, una tamen gula nõ uincimur. Nullum enim in orbe terraꝝ irritamentum gulæ eſt, quod non huc tanq̃ ad gymnaſium popinarium tranſlatũ ſit, ubi acerrime de condi tura obſonioꝝ omnium diſeritur. Q uem coquum dii immortales Martino meo comẽſ oferes, a quo hæc q̃ ſcribo magna ex pte ſũt ha bita. Carneadem alteꝝ dices, ſi de rebus propoſitis ex tpe diſerentẽ audieris. ℂCibarium album catellonicum. Cap. CLXXVIII.

Arinam optimi riſi cum duabus metretis lactis caprini in cacabo ad ignem ponito procul flammam ne fumum con cipiat. Pectus deinde capi eodem die mortui ac ſemicocti in quadam quaſi ſubtiliſſima fila diuidito inditaq; i mortarium duobus eo amplius tribus ictibus piſtillo contundito. Vbi lac dimidium horæ efferuerit, huc idem pectus in fila redactum cũ libra ſacchari indes efferuereq; horas quatuor patieris agitando ſemper conditurам cochleari, cui hærebit, ut terebinthina ubi decoctum fue rit. Aquam poſtremo roſaceam ut in ſuperiore infundes, patinaſq; facies, Nec erit ab re ſi ſacchari aliquid inſparges. Nulli enim cibariorum, (ut aiunt) ſaccharum aduerſatur. Ad hoc Galbes noſter Rizonem & me ſæpius inuitauit. Aderat & tridento, qui ſe nil unq̃ lautius comeſſe aſſerit.

ℂIus Conſumptum. Cap. CLXXIX.

leri ius consumptum,aut ex capo,aut ex phasiano aut perdi ce,aut ex capriolo,aut pipiōibus,aut ex columbis siluaticis potest. Si ex capo uoles,cacabum sumes, qđ aquæ metretas quatuor cōtineat, Hunc capum fractis ac comminutis ossi, bus indes cum uncia succidæ macræ, piperis granis .xxx. cynnamo panco nec nimium tunso,tribus uel quatuor chariophilis, saluiæ la, ceræ trifariam foliis quinq;,lauri duobus. Sinito hæc efferueant ho, ris septē uel donec ad duas scutulas uł minus redigant. Caue salē in das,aut salita si ægrotātiū cā fiet.pap aromatū nil uetabit,quo minus ægroto etiam apponatur. Senibus hoc & ualitudinariis detur.

Ius culum croceum. Cap. CLXXX.

Itella ouoꝝ.xxx.acrestam,ius uituli,aut capi paꝝ croci,mo dicū cynnami in catinū simul frangito,ac misceto.Mixtá p cribꝝ excretoriū facito in ollá trāseāt.In hac curato ut i car bōib' pcul flāma ne fumū cōcipiat decoqnt.Misceto q; sē per cū cochleari donec crassū fieri incipiat.Tūc.n.a foco ablatū con uiuis decē pcōmode apponit. Spargi aromatibus dū ipatinis ē hoc iusculum debet.

Ius culum album. Cap. CLXXXI.

Mygdalaꝝ librá depilabis ac tūdes aq̄ inspargēdo,ne oleū faciāt his deiñ albamēta ouoꝝ.xx.páis albi acremoliti paꝝ, modicū acrestæ ac gigiberis albi,iuris q̄tū sat erit addes,ac cōtūdes.oïa simul bene miscebis.Mixta per cribrū setaceū facies in cacabum transeant, coquanturq; eo modo quo superiora.

Ius culum Viride. Cap. CLXXXII.

Apito illa oïa,quæ in primo iusculo continent p̄ter crocū, hisq; betas & modicū petroselio aliquot tritici folia,si tū ui ridia erūt tūsa addes,p cribꝝ trāsfacta coques eo mō quo superiora.

Cibarium,quod uulgo zanzerellas uocāt. Cap. CLXXXIII.

Va septem,selibram casei triti, panem item tritum tundēs simul misceto,iditoq; in cacabum,ubi fiet ius croceū,quan do feruere occipiet. Vbi bis terue cochleari conuolueris patinas facies,cito enim coquitur.

¶Cibarium Viride. Cap.CLXXXIIII.

Ibarium uiride eo modo, quo ante dictum condies, sed ꝑ croco herbas indes, quas in iusculo uiridi cõmemoraui.

¶Cibarium in Bolis. Cap.CLXXXV.

Vx antea dixi sumes, eadem uti uoles aut alba aut crocea, aut uiridia facies. Duriora sunt hæc aliquantulum & in cacabum feruere occipientem cochleari paruo sigillatim deponatur.

¶Cibarium album. Cap.CLXXXVI.

Lborem ouorum, panem album & tritum, casei modicum cum lacte amygdalino misceto, inditoq; in cacabum feruere occipientem, ex iure uitulino, aut capi præpinguis, ac eo modo quo superiora coquito.

¶PLATYNÆ LIBER SEPTIMVS.

Vllam industriam non altilia solum, ac siluatica aialia, uerū ēt inaiata quædã fecere, ut legumina, boleti, tubera, Herbæ enim non nullæ tum hortenses, tum siluestres, quæ a philosophis inter uegeta reponuntur. Verum prius meo instituto de ui & natura istarū rerū mihi dicẽdũ est, q̃ de cibariis quæ ex eisdem fiunt dicere incipiã. Neq; certe a re ipsa alienũ putarim, ꝑcipue cũ ordo eã cioꝝ hoc reqrat de eo farre & hordeo aliqd dicere, quo i cibariis utimur, q̃q̃ cũ de pane diceremus breuiter eoꝝ genera sunt explicata.

¶De Ordeo. Cap.CLXXXVII.

Rdeum frumenti genus esse satis in primo libro diximus, cuius uis temperata habetur. Hinc est quod parum alit. Aqua cum eo decocta addito uel melle uel glycyriza contra egritudines a nimio calore preuenientes plurimum facit. Hoc etiam frequenter ut infra apparebit in cibariis uescimur. Hamilium item ex hoc factum pectori non incongruit.

¶De Farre. Cap.CLXXXVIII.

Ar,quo aliq adoreũ,aliq adore i genus dixerũt tẽpatũ ẽ. Facile cõcoqᵗ, abstergit, refrigerat. Eius frequẽs usus epatis ac splenis fibras laborãtibus ex calculo, uesicæ & renibꝰ nocet. ¶De Hamılo. ¶Cap. CLXXXIX.

Amilũ,qđ inter frumẽta boni succi Celsus cõmemorat, id esse putarim, qđ medici nr̃oꝝ ıpoꝝ mutata lr̃a hamidũ uocãt.Cõditũ i amygdalis & saccharo,epi lotũ lenit & pectus tussim sedat sanguinẽ tñ nõ bonũ gñat. ¶De Simula. Cap.CXC.

Imulã fieri e tritico loto sicco ac leniter mola diffracto dicunt medici.Afferuntq; cibaria ex hoc meliora fieri q̃ quæ ex hamilo fiunt. Calorẽ.n.& sitim sedant, epar refrigerãt.

¶De Halica. Cap. CXCI.

Alicã Celsus iter fruges boni succi cõmemorat, ut triticũ siliginẽ,orizã,amilum,q̃ qdẽ & panificia appellat.Ex alica tñ oriza & ptisana fieri optimas sorbitiones & pulticulas dicit,ut Columellæ placet ex ordeo:ut Celso ex orica, qđ deriuatum uidetur.Sunt tamen qui hoc latinum & non externum putent.

¶De Riso. Cap.CXCII.

Isum,qđ ego antiquo uocabulo orizã appellatum puto,calidæ ac siccæ uis est. Et ob hanc rẽ multũ alit, maxie si cum amygdalis tunsis lacte & saccharo,(ut postea diceᵗ) cõditũ fuerit.decoctũ i aq̃ pura uẽtrẽ cõstrigit. Nocet tñ freq̃ns eiꝰ usus dolore alui laborare solitis. ¶De Pannico. Cap.CXCIII.

Ali succi habenᵗ pãnicum millium, ac legumina fere oia. Pãnicum (ut ait Plinius) dictum est, qđ pãniculis inuoluatur.Pãnico p̃cipue aqtania utiᵗ. Pontica gens nullum panniceo p̃ferunt cibum. Abundat & hoc circumpadana regio.Pãnicum tritum & ꝓ cibario sumptum simplex uentrẽ astringit: cum lacte coctum multũ alit. ¶De Millio. Ca.CXCIIII.

Illıum & pãnicum terrã emacrãt,& ob eã rẽ inter uites & arbores frugiferas serenda nõ sunt, Aethiopes non aliam

frugem q̃ millii ordeiq́ nouere. Gaudet & millio campania. Purgat̃ mortario & pistillo, ut alia multa. Purgamẽta appludã rusticí uocãt. Ex millio fit puls, & panis ꝑdulcis, quo cisalpini ac maxime isubres utuntur. Millii e musto subacti ꝑcipuus usus ad fermẽta est, in annũ ĩgdẽ durat. Millii usus pánico deterior habet̃. Siccũ.n. & frigidũ ẽ, ac tarde cõcoqtur, & male alit. ℂDe Faba. Cap. CXCV.

Abe inter legumina, q̃ a legẽdo sunt dicta maximus honos habet̃. Quippe ex q̃ & panis & lomẽtũ fit a faba in sacrificiis. Apulmentario fabaceo Pythagoras abstinuit, ut̃q́ his mortuoꝶ animæ, ut ipse asserebat ꝑ domiciliis uterent̃, ut̃ q́ his cibus inflatiõe sua tranqlitatẽ mẽtis q̃rẽtib⁹ mirũ immodũ cõtrarius sit, ac libidinẽ incitet, quã Græci hoc est in testiculis fabis similibus esse dicebãt. Sola faba inter fruges exesas ẽt crescẽte luna replet̃. Aqua marina aliaq́ salsa nõ ꝑcoqtur. Pria legumĩnũ añ hyemẽ serit̃. Quamq̃ Maro uero serẽdã dicat. Aq̃s in flore maxime cõcupiscit, ubi defloruit exiguas desiderat. Faba ĩ Aegypto spinoso caulẽ nascit̃, cõtra cocodrili edacitatẽ. Fabæ uis frigida ẽ, uiridis ad humiditatẽ tẽdit, q̃ stomacho nocet, sicca tñ peior est. Insomnia quouis mõ in cibũ sumpta ut̃ mala facit. Aromatibus cõspsa, minus lædere putatur. ℂDe Cicere. Cap. CXCVI.

Icer salsilaginosũ est iõ solũ urit, nec nisi madefactũ pridie seri debet. Plures habet dr̃ias magnitudine, colore, figura, sapore. Arietino capiti ꝑsimile est. Rubeũ nigro & albo calidioris uis est. Tempatius nigrũ habet̃. Eoꝶ iura q̃bus & remolita sunt pectori ꝓsunt, splenis atq́ epatis opillatiões tollũt, calculũ frangũt, renes ac uesicã purgãt, uocẽ clariorẽ reddũt, venerẽ ciẽt, lũbricos e uẽtre ambigũt. Recẽs cicer stõacho ac ĩtestinis nocet, & os male olere facit. ℂDe Cicercula Cap. CXCVII.

St & cicercula minutim cicer, ineq̃les angulos habẽs uelut pisũ. Dulcissima q̃ eruo similis est firmior q̃ nigra & rufa q̃ quæ alba. Virtute in q̃busdã ciceri similis est.

ℂDe Piso. Cap. CXCVIII.

Mpatientiſſimũ frigoris piſum habet,idõ in apricis ſeri gáudet,ad auſtrũ uerno tpe facili ac ſoluta terra. Dulce ẽ & minus,(ut ait Celſus) q̃ faba,inflat ac nocet.

ℭDe Phaſeolo. Cap. CXCIX.

Haſeolũ uľphaſellũ,quẽ uillẽ Maro appellat,hãc denoiatione a phaſello inſula,nõ ꝑcul mõte olympo poſita accepiſſe ſcribit Apuleius. Vim calidã & humidã habẽt phaſeoli, quoꝶ uſus aluum lubricat & obeſat,urinã mouet. Pectori ac pulmoni ꝓdeſt. Caput tñ craſſis & pernitioſis humoribus replet. Inſomnia & ea quidem grauia inducit. Eius frigiditas & malitia leniri aliqua ex parte poteſt,origano,pipere ſinapi inſparſo. Vetũ merum poſt phaſeolos bibendum omnino eſt.

ℭDe Lente. Cap. CC.

Ens ut piſum mouere ſeritur. Amat lẽs ſolũ tenue magis q̃ pingue,cælũ utiꝗ ſiccũ. Eius duo ſunt gña. Alterum rotundum nigriuſqꝫ. Alterum ſua figura in lenticulæ nomen tranſiens frigidæ ac ſiccæ nature habet. Cortex aluũ ſoluit, medulla aſtrigit. Difficulter cõcoqtur,atrã bilẽ gñat,& leprã facit. Inflat cõdenſat. cerebro ac pectori nocet,oculos hebetat,uenerẽ reprimit. Corrigi eius malicia hoc mõ pt. Primã cocturã abiicito. Secũdæ acetũ aromata addito nõ erit ẽt iſalubre farinã ordei lẽti i cacabo miſcere,ut bñ ac multum alat. ℭDe uicia & eruo. Cap. CCI.

Edica uicia cicercula eruum farrago,pecorum magis q̃ hominum cã ſunt inuenta. Eius tamen uſus uim medicamẽti habuiſſe lrĩs ſuis Diuus auguſtus oſtendit. Eius enim uis tuſſim lenit ac pectori prodeſt. Hoc rouilium uulgo appellant.

ℭDe Lupino. Cap. CCII.

Vpini ſatio terras letiores facit. ubi caule ſurrexit. ac florẽ emiſit ad ſolẽ cõtinuo heliotropii more uertit. Hoc uice clepſhydræ nubilo cælo ruſtici utunt. Nullo ipẽdio cõſtat lupinus, neqꝫ n. ſationẽ aut rũcationem exigit. Primus oium ſeritur, ultimus tollitur. Vtrunqꝫ fere ſeptembri menſe. ter in anno floret, le-

ctam cōdi ad fumum amat. Eius uis calida est & sicca. Maceratus frigida aq̄ salitusq; homini in cibo est. Amarus medicamēti uicē pſtat. Impositus.n.puerorum uentribus cōtra lūbricos pro medicamēto habet. Valet itē cōtra oēm oppilationē, ægre tñ cōcoqtur, humores etiā crudos & malos efficit. ¶De Canabi. Cap. CCIII.

SEritur & canabis ipsa ut linum, decorticata post uindemiā funes ad usum præstat. Aiūt canabim in alabandica ferularū uicē in plagarum usum pbere, adeo magna in regione nascit. Ex semine canabis tūso cibaria quædam fiunt, quæ & stomacho & capiti, ac deniq; menbris omnibus plurimum nocent.

¶De Sambuco. Cap. CCIIII.

SAmbuc⁹ alterum genus habet magis siluestre, qd alii thamiatē, alii ebulū uocāt. Flos eius i cibariis sumptus, epaticis, hydropicis, cardiacis, atq; hydropicis pdest. Acinum uero quo & capilli cani tingunt, potū ex aq̄ urinā mouet. Folia in uino pota, serpētū ictibus resistunt. Aquā in qua folia macerata fuerint sparsa p domū, pulices necat. Decoctio itē foliorū sparsa muscas necat.

¶De Cucurbita. Cap. CCV.

CVcurbita in uentrem plerūq; crescit, nonnunq̄ uero in anguineam formā. In locis humectis nascit. Libertate pensili gaudet. In longitudinē nouē pedū creuisse quandam lectū est. Veteres medici diffiniuere cucurbitam esse congelatā aquam. Est enim humidæ ac frigidæ uirtutis. Nā in cibum sumpta & stomachū relaxat, & bibendi desideriū extinguit, ac aluum mollit intestina lædit, quo longiores sunt eo salubriores habent, Quæ in uentrē creuere desiccatæ ad fumum euacuatæq; horrei usum rusticis i cōdēdis hortēsiorum seminibus pſtāt. Cucurbitæ &t ubi tenellæ sunt abrasa leniter supiore cute, cōcisæq; in anguineā formā ac desiccatæ rusticis hyeme cibaria pſtāt. ¶De Atriplice. Cap. CCVI.

ATriplicē esse putarim ego qd rustici spinachiū uocāt a spinis credo quas in semine facit. Est.n.holus frigidæ & humidæ substantiæ, amplius tñ ab humoribus possidet. Sūt q ue-

int atriplicē nō esse qđ spinachiū uocāt, licet similitudinē habeat & eādē ppe uim. Nam & aluū mollit, & hictericis hoc ē auriginosis ab auri similitudine ob sparsum fel (ut ait Varro) pdest. Calidū epar refrigerat. bilē icēsam reprimit.

De Rapo. Cap. CCVII.

Rapum qđ uariare gen⁹ lectū est, a Democrito tanq̃ hūano corpi cōtrariū dānat. Ex eo. n. putat iflatiōes stomachi excitari ɔtra Diocles. Itēq; Dionysi⁹ pp ei⁹ uirtutes ēt necessariū existimat. Cū. n. calidū sit & humidū multū alere, & obesare putat Geniturā augere, maxime uero si sub cinere & carbonibus coxeris. Nō erit ēt insalubre, si prima abiecta decoctiōe secūdo elixaueris. Additis aromatib⁹, q̃ eius inflationē tollūt. Bñ cocta urinā ciēt ardorē tollūt, sitim extingunt. Cōtra uero incocta inflationē & opilationes gñant. Rapi costū cū adipe tūsū articulo℞ dolori medet & frigus a pedibus abigit. Aqua in q̃ discocta fuerit frigidis podagris salubre fomētū pstat. Cauēdū est dū rapa colligimus ne urucæ bestiolæ q̃dā uenenosæ insint, q̃s græci uocāt. Has necare mulierē mēstruo laborātē asserit Columella, si solutis crinibus & nudo pede unū queq; hortū ter circū eat.

De Napis. Cap. CCVIII.

Napo℞ plura sunt gñā, neq; una eadēq; in oibus uirtus ē. Napi in altitudinē tēdētes, q & corynthii dicunt terræ maiore ex parte pminēt. Hiseri in locis deuexis & siccis amāt. Liothasii uero frigoris patiētissimi sūt. Apđ italos olim amiternīnis palma dabat, inde marsis, tertia ut ait Plinius nostratibus idest cisalpinis. Napi oēs alius tñ alio minus & maius calidi habent. Guttūr & pectus in cibū sumpti leniunt. Aluum inflant, ac uenerem ciēt. Generare eorum frequens usus pituitam putatur.

De Blito & Bleta. Cap. CCIX.

Blitū iter hortēsia, holeris leuissimū gen⁹ ē. Hoc ego bifariā diuidi crediderim, cum & nig℞ sit & cādidum. Nig℞ capite fere exit, ut bulbus, caule, ut lactuca. Neq; ulla fere hortēsis herba latitudine maior. Q uidā bliti nām inertē, & sine ui putarunt; & si aluum usq; ad bilē plerunq; cōturbet. Nimia femina℞

menstrua in cibo sumptũ sedat. At Bleta q̃ alba est, quæq; mediũ tẽpa mentũ sortit̃. Hepaticis atq; splencticis cũ aromatibus dulcib⁹, quæ salsedinẽ eius leniat, utilissime dat̃. Ardores itẽ æstatis releuat. Fastidio languidos ad cibũ reuocat. Nutrientes fẽmias plurimo lacte implet. Esa cũ iure ꝓprio aluũ mouet, eo uero abiecto sola esui sumpta constringit.

¶De Brassica. Cap. CCX.

BRassica, quã eãdẽ & cauliculũ & caulẽ licet appellare, q̃d caule q uulgo thyrsus dr̃ ptæ cæteris crescat, oibus holeribus ut Catoni placet antistat, maxime uero lotio q̃d pluribus in rebus salubre esse oñdit. Sexcentis fere annis medicina brassicæ usum ppl̃in Romanũ idẽ Cato tradit. Nõdũ.n.in urbẽ cõuenerant medici, q sanandi facultatẽ pegrinã q̃dã in artẽ postea redigere. Inuenta tũ pigmẽta sunt, & his ꝑcia addita, q̃ uellent. Cæterũ rustici illi ac militares uiri gloriosas cicatrices gratuito holere curabant, hoꝝ colentes ad salutẽ & cibũ. Genera brassicæ tria facit cato. Vnã ex centifoliis caule magno, quæ pythagorica dr̃. Altera crispo folio, quã appianã uocant. Huic ego zeuianã, quæ in agro ueronensi nascit̃, & capranicensem cõtulerim. Tertiã minutis caulibus lenẽ teneram, q̃ minime ꝓbat̃. Serit̃ brassica toto anno, eqnoctio & autũno transfert̃. Cimã uere p̃stat, quã qa Drusus fastidiuit a Thyberio p̃re increpitus est. Sunt & æstiui autũnalesq; mox hiberni. Iterũq; cimę. Nullum genus holeꝝ æque fertile est, sua se fertilitate cõsumit. Est & brassica siluestris triũ folioꝝ Diui Iulii carminibus militaribus iocis ꝑcipue celebrata, qua milites in obsidione dyrachina, ut in militaribus exprobratõibus apparet usos crediderim. Lapsana.n. hoc gen⁹ brassice ipsi appellabant. Calidæ & siccæ naturæ brassicã esse cõstat, ob hanc rẽ atrã bilẽ auget. Mala insomnia facit. Parũ alit, stomacho paꝝ, capiti atq; oculis pp exhalationẽ multũ nocet. Hyemẽ si cũ carne pingui coquant̃ q̃ æstate tolerabiliores. purgare tñ pituitã aiunt, guttur lenire, uocem clariorẽ facere, si cũ primo iure editur. Abiecto prio, si scdo coquat̃. astrigit ut bleta. Affirmat Aristoteles i ꝓblematibus nil æq̃ ebrietati mederi q̃ brassica, uel semen, q̃ sua ui diuretica

nũ altiora petens ad meatus urinæ pducit. Valet & ſuccus eius cũ
...no potꝰ ↄtra morſũ rabioſi canis. ¶De Farre i iure. Cap.CCXI.

D E ſimplicibus qbuſdã ſatis dctũ eſt, ad cõditã nũc tãdẽ me
reuocãt coq. Far mũdũ & lotũ i iure pulli diu coqto, cocti
ptẽ in catino trãſſerto. Huic ouoꝶ uitella tria aliquãtulũ re.
frixerit cũ croco diſſoluta indes, rurſumq; in cacabũ trãſſe
es, & aromatibꝰ cõſparges. ¶Riſum i quouis iure, Cap.CCXII.

R Iſum condies eo modo quo far. Oua quidem ſubtrahunt.
Hoc in tuo ſit arbitratu.

¶Milium in patina. Cap. CCXII.

M Ilium cum aqua calida bene lotum, cum iure carnium len
to igne diu coquito, cochlearioq; ſæpe miſceto pcul fumo,
indito deide croco, quo coloratius ſiat ad mẽſam mittito.

¶Cibarium ex pane trito. Cap.CCXIII.

P Anẽ tritũ efferuere i iure carniũ paꝶ admodũ ſinito, ubi ex
igne paululũ refrixerit, modicũ triti caſei eius aliqd remoll
ti in eũdẽ cacabũ indito ac miſceto, colore crocco gratius
hoc cibariũ ſiet. Iuſculũ, Q d Verzuſum uocãt. Cap.CCXIIII.

O Voꝶ recẽtiũ uitella q̃tuor, ſemunciã cynnami, ſacchari un
cias q̃tuor, ex ſucco malaranci uncias totidẽ, ac roſaceæ
uncias duas, tudecula ſimul cõfuſa ac i unũ corpꝰ redacta
eo mõ coques, quo iuſculũ croceũ coqndũ diximus. Nõ eritẽt ab re
crocũ addere, quo gratius ſiat. Hoc genus cibarii æſtate pcipue ſalu
bre habet. Multũ.n. ac bñ alit, par refrigerat, & bilem reprimit.

¶Puls fabacia ex Faba fracta. Cap. CC.XV.

F Abã diffractã bñ mũdã ac lotã ad focũ pones. Vbi efferueẽ
occepit pmã aquã expmes, ideſq; tm̃ aq recẽtis, uel duobꝰ
digitulis emieat addẽdo tm̃ ſalis q̃tũ ſat ẽ. Procul flãma pp
fumũ, & opta tã diu ebulliat neceſſe ẽ, dõec cocta i pultẽ redigat. Agi
tari deĩn i mortario & tã diu miſceri debet, dõec unũ corpꝰ cõficiat.
Rurſum i cacabũ poſitã caleſiat, cũ trãſferre i patinas uoles hoc mõ
cõdies. Cepã minutim cõciſam i olla ferueenti oleo coqs, indeſq; mo-

ſicũ ſaldiæ, aut ficoꝝ, aut pomoꝝ teſſellatim cõciſoꝝ. Hæc qdẽ ferunt etia adhuc, patinis fabaciis infundi debẽt. Sũt q & aromata iſpargãt.

℄ Faba in frixorio. Cap. CCXVI.

Abam coctam & reſolutã cum cepis ficis ſaluia, atq; aliis pleriſq; holitorii herbis in frixorio adipe, uel oleo bene un cto friges, in pinacaq; uel orbẽ extenſam in placẽtæ forma atq; aromatibus ſuffundes.

℄ Cibarium ex Piſo. Cap. CCXVII.

Iſum cũ ſiliqua ſemel ebulliat facito. Exẽptũ aqua frixoriũ cum teſſellis carnis ſalitæ, & eius maxime, quæ macro pin guiq; diſtinguit indes. Velim tñ ipſas teſſellas modicũ pri us efrix. ſſe. Addito deinde paꝝ acreſtæ, modicum ſapæ, aut ſacchari cynnami non nihil. Hoc item modo & faſeolos coquito.

℄ Cibarium ex carne. Cap. CCXVIII.

Arnẽ macrã elixã minutim cõcidito, cõciſam i iure pingui iterũ p dimidiũ horæ coqto addendo prius excauatũ panẽ ac tritũ. Modicũ piperis, croci parũ. Vbi paululũ refrixe, rit, oua diſſoluta caſeũ tritũ, petroſelinũ amaracũ menthã conciſam minutim cũ modico acreſtæ. Mixta & ſimul agitata in eũ, dem cacabum indes, cochleari lente agitando ne conglobentur. Idẽ etiam fieri ex iocuſculis & pulmonibus poteſt.

℄ Cibarium ex inteſtinis. Cap. CCXIX.

Ota bene ſint ac munda inteſtina recrementoꝝ olum rece ptacula, ad focũ deinde in cacabũ cũ oſſe ſuccidiæ, quo ſa pidiora ſint ponito, ſalẽ indes caueto. Vbi cocta fuerit exẽ pta in fruſta nõ magna cõcidito. Mẽthæ ꝑterea ſaluiæ ſalis qtũ ſat erit, tm̃ addito, facitoq; rui ſum cũ hoc additamẽto paululum ebulliãt. Coctis & i patinas poſitis aromata inſparges. Sũt q caſeum tritũ ſupfundant.

℄ Cibariũ ex inteſtinis Trutæ. Cap. CCXX.

Nteſtina trutæ bene lota, ac ſemicocta, paululũ piperis pe, troſelini menthæ ac ſaluiæ minutim cõciſæ indes. Patinas ubi feceris aromata inſparges.

¶Oua Trutæ condita, ut pisa credantur. Cap.CCXXI.

OVa trutæ semicocta, ac ex cacabo exempta, i frustula diuidito, & ut ius turbidũ uideaẽ panẽ excauatũ cũ eodẽ p cribrũ setaceũ trãsagito, aut ex iure piscium, si p tpe haberi poterit quãtũ sat erit sumito, cũ hoc additis aromatibus, croco, petrosellino, ac mentha cõcisa, rursum ipsa oua coqto. pisa edere te dices.

¶Cibarium ex Lactuca. Cap.CCXXII.

RVrsum lactucæ mediũ pſertim cũ ouo cucurbitæ acresta coqto.

¶Cibariũ ex malo Roseo. Cap.CCXXIII.

MAla rosea a colore ut puto sit appellata, cũ iure carniũ coqto. Vbi ppe coctură fuerint, in eũdẽ cacabũ paululũ petroselini ac menthæ cõcisæ indito. Spissari ius cũ excauato pane, ut in truta diximus facillime potest. Patinis ubi inditũ fuerit aromata in sparges.

¶De Simila. Cap.CCXXIIII.

SImilã in ius pingue & feruens agitata continuo cochleari uel tudecula impones. Ad dimidiũ horæ ebulliat in carbonibus necesse est pcul flãma, ne fumũ cõcipiat. In scutellas deinde impositã caseo trito & aromatibus cõsparges. Tempore ieiunii cum saccharo succo amygdalino & aqua rosacea condiri põt. Hoc Marso pderit, qui tussi & qdem cõcitata laborat.

¶Patina ex Rapis. Cap. CCXXIIII.

RApa bene lota & in frusta cõcisa optime iure aliquo pingui decoqto. Cocta ac tunsa iterũ ad ignẽ cũ meliore q̃ antea si fieri poterit iure cũq; frusto succidiæ pipere ac croco ponito, ubi semel efferuerint, inde exempta conuiuis apponito. Hoc non comedat Galba noster, qui urinam agere continet.

¶Patina ex Feniculis. Cap.CCXXV.

COquunẽ feniculi eodẽ fere mõ quo brassica: cõcidi tñ melius ac coq debẽt. Pip amãt, & succidiæ aut olei cõdimẽtũ reqrunt.

¶Eficium Romanicũ. Cap.CCXXVI.

FArinã optime a furfuribus excretã cũ aq̃ subigito, si bactã in tabulatũ extẽdito, insolutoq; ei ligno tereti qdẽ & oblon-

go,quo uti in tali ministerio pistores solent. Inde extractā latitudine unius digituli cōcidito. Vitā dices adeo longa est. in iure pingui ac cōtinuo feruenti coq debet. At si in aq̄ p ipe coq oportuerit, butyrū & salē indito. Coctū in patinā cū caseo butyro saccharo, & aromatibus dulcibus transferri debet. ℭEsiciū fumētinū. Cap.CCXXVII.

Siciū fumentinū eodē fere mō fit quo & romanicū. Fit tñ aliqñ grossius & minutim magis cōcidit. Conditura eadē q̄ supior. ℭCibariū ex radice Petroselini. Ca.CCXXVIII.

Adices petroselini bñ lotas & excauatas, si pduræ fuerint in iure carniū pcoqto. Coctas ac minutim cōcisas cū pipe & croco in alio iure non minus bono iterum ad focū posito. ubi paululum efferbuerint in patinas indito.

ℭCucurbita fricta. Cap.CCXXIX.

Vtem cucurbitæ abradito, eandēq; ex transuerso in tessellas tenues ocidito. Vbi semel ebullierit ex cacabo in tabulā transferto, ibiq; finito, donec paululū disiccet. Inuolutā deinde in sale & farina admodū alba in oleo frigito. frictā & in patinā translatā moreto ex alio feniculi excauato ac macerato pane cū acresta ita dissoluto, ut rarum potius q̄ spissum uideat suffundito. Nō erit ab re moretū ipm p setaceū transigere. Sunt et q acrestā tm̄ cū flore feniculi infundant. Croceam si uoles, crocū addito.

ℭCibarium ex Coroneis. Cap.CCXXX.

Otonea in iure macilento cocta tundes. Tunsa cum succo amygdalino, cūq; iure uitulino aut pullino dissolues, ac in cacabū p setaceū transferes. Addito deinde gingiberi cynnamo saccharo ac croco rursum in carbonibus pcul flāma ociose ebulliat facito, agitando semp cochleari. Sūt q butyrū aut adipē recentē instillent. Cocta & in patinas translata, aromatibus & saccharo asperges. ℭFaba Fracta. Cap.CCXXXI.

Abā tā diu in aq̄ sines, donec bene humecta fuerit, eam deinde e regione nigredinis apte ita scindes, ne qd intus cōtinuaē. In uacuos cortices amygdalas cū aq̄ rosacea, ac sac.

aro tunsas indes, ad ignē in ollula u:l patella sine aqua torrebis, uēdo semp ne cōburant. Tostas ac in scutellas trāslatas iure opti o suffundes, in qd & petroselinū & aromata insparges. Sunt qui& pas addant.

Cibarium canabinum. Cap.CCXXXII.

Cibariū canabinū p.xii. cōuiuis hoc mō facito librā canabis bene mundi tā diu coqto, donec scindat. Coctā & una cū libra amygdalaꝝ addito, et excauato pane in mortario tunsam iure macro dissoluito, transagitoq; in cacabū p cri rū setaceū, ad focū deinde positū cochleari crebro agitato. Postre o uero ubi ppe cocturā fuerit, se librā sacchari semiunciā gingibe s, paꝝ croci cū aqua rosacea indito. Coctū & in scutellas diuisum, romatibus dulcioribus cōspargito. Hoc ego baricocolis senēsium imile puto, ex multis eni pbabilibus rebus improbabile eduliū est ctum. Nam & difficulter cōcoqtur & fastidium ac dolorem facit.

Eficium ex Carne. Cap.CCXXXIII.

PRo.x.cōuiuis librā abdominis porcini, aut uitulim bn̄ elixato, coctā ac cōcisam cū selibra casei ueteris pauco et & pingui addito, cūq; herbis odoriferis bene cōcisis, pipere gingiberi chariophilo misceto. sunt et q pectus capi tunsū ō incōmode addant. Hæc oia farina bene subacta ac in tenuissimū liū redacta ad castanee magnitudinē inuoluito, inuoluta i iure pingui ac croco colorato dcoqto. Paꝝ cocturæ reqrūt. In patias traducta seo trito & arōatib⁹ dulciorib⁹ aspgito. Fieri & hoc eduliū ex pecto e phasiāi pdicis aliaꝝ ue altiliū pt. **Eficiū siculū. Ca.CCXXXIIII.**

Farinā albā ac bn̄ excretā cū albore oui, aq̄ rosacea, ac cōi rūī ubigito. Subacta i pastillos i modū paleæ subtiles semis semq; oblōgos extēdito. Hic stilo ferreo admodū tenui excauato. Inde ferreū extrahēs uacuū reliques. Desiccata ad lē huiuscemodi eficia annos duos ac tris durabūt. Maxime uero si ensis augusti luna fuerint pinsita. In iure pingui decoctas ac in pa nas fusa trito caseo butyro nouo ac recenti, aromatibus dulcibus pergi debent. Hoc eficium duarū horarū cocturam requirit.

¶ In uermiculos. Cap. CCXXXV.

Arinā eo mō quo ſupiorē ſubigito,ſubacta in fruſta digitis reſcindito:uermiculos dices. Ad ſolē deinde pōito ut ſint bñ ſicci,biēnio & eo amplius durabūt. Coctos p horā in iu re pingui,patineq; inditos caſeo trito & aromatib⁹ cōdito. At ſi dies ieiunii fuerit cū ſucco amygdalio ac lacte caprio coqs.ueꝝ qa lac nō tm̄ coctura regrit,facito prius aliq̄tulū in aq̄ ebulliāt,deide lac ipm̄ addito.Coctos ſaccharo iſpargere memēto.Eadē oium ex fa ria eficioꝝ coctura ē,croco coloratiores ſiāt niſi i lacte decocti fuerit.

¶ Minutal Herbaceum. Cap. CCXXXVI.

Olia uitium ac bugloſſæ in cacabum dū feruet aq̄ idito,ac ſtatim eruito,eruta in tabula cum petroſelino ac mētha cru da gladiolo concidito. Conciſa ac in mortario tunſa in ca cabum cū iure pingui indito.Paꝝ ebu lliāt facito. Coctum pipere ſpargito.

¶ Riſum in amygdalis. Cap. CCXXXVII.

Ro decē cōuiuis,ſelibrā riſi bis aut ter aqua tepida lauabis Lotum ac coctum in tabulam extēdes dōec aq̄ exierit. In- ditum deinde in mortario cum libra amygdalaꝝ depilataꝝ tundes,ac cum aqua recenti in cacabum per ſetaceū tranſ fereres. Selibram ſacchari addes.Procul flāma in carbonibus,agita- tum cochleari propter fumum,ebulliat neceſſe eſt ſemihoram.Coq & eodē mō riſum i lacte caprino poteſt. Veꝝ quia eſicium cito fumū concipit,ſi id acciderit, hoc mō a fumo liberabis.Riſum ita ex caca- bo in ollam mundam transferes,ut ex eo quod fundo aut lateribus adhæret nihil attinges.Lineum deinde pannum & id quidem album in plicas tris aut quatuor redactum humectū ue recenti ac expreſſa aqua ſupra os ollæ apte collocabis.Poſt paululum idem etiam faci- es.Hoc ad extrahendum fumum nullum efficatius remedium.Idem in farre ac cæteris fiet.

¶ Ferculū amygdalinū. Ca. CCXXXVIII.

Ibram amygdalarum albicantium ea ratione, quam dixi- mus cum pane excauato ac remolito contundens. Tunſas ac diſſoluta recēti aqua in cacabum per ſetaceum fundes, coqueſq;

coq̃ſq; eo mõ quo ſupiorẽ,ſacchari ſelibrã addes.Pa℞ cocturæ amat.
Liqdum.n.magis q̃ ſpiſum placet. Sunt q & aquã roſaceam addant.

¶Eſicium ex pelle caporum. Cap. CCXXXIX.

Apũ ubi elixaueris pellẽ circũquaq; abſcindes & eã maxi, me,quæ collũ integit.Conciſam ac infruſta diuiſam rurſũ in iure pingui per ſemihoram decoques,addito croco quo coloratius fiat in patinã trãſlatũ aromatibus & caſeo trito cõſparges.Hoc Archigall⁹ nř delectaret,ſi p rẽ familiarẽ tenuẽ admo dum ei liceret.

¶Ius in Cicere rubeo. Cap. CCXL.

Ibrã cicerũ,& eo amplius aqua calida lauabis,lotis ac in, ditis in cacabũ ſine aqua quo efferuere debent ſemiuncia farinæ,pa℞ olei & ſalis, ad uiginti grana pipis fracti modi, cynnami tũſi,manibus diu miſcebis, ad ocũ deinde cum tribus metretis aqua pones addita ſaluia roremarino, ac radicibus petroſelini minutim cõciſis.Tãtũ ebulliat,ut ad octo ſcutellas rediga tur,ubi ppe coctură fuerit,modicũ olei inſtillabis, ꝙ ſi ius p ægrotis fiet,oleũ aut aromata mimeides.

¶Ius in pane. Cap. CCXLI.

Ris panes decruſtatos gladioli coſta bñ terito,tritos ac in tabulã extẽſos libella farinæ ac ſemicircũuallato. Oua qua tuor aut quinq; bñ diſſoluta cum pane & farina miſceto. Vbi aneũ confecti magnitudinẽ & formam habuerint,cribro a faria ſecernito.Quod reliquum erit in tabulam extendito,ut bñ ſiccetur. Siccum ubi uoles in iure pingui lẽto igne p ſemihorã decoqto,ac cro co decolorato In decẽ ſcutulas tranſlatum (tot.n.conuiuis ſufficiet) inſpargi caſeo trito,& aromatibus debet.

¶Ius in cucurbita. Cap. CCXLII.

Vcurbitam in iure,aut aqua cum modico cepullæ coctam ac conciſam p cochlear pforatum in ollã trãſmites,ubi in, ſit ius pigue,modicũ acreſtæ ac croci. A foco ubi parũper efferbuerit eximes,In exẽptã ac refrigeratã aliquãtulum, duo uitella ouo℞ cum modico caſei ueteris ac triti diſſoluta indes, aut cochleari continuo miſcendo,ne coglobata cocturam impediant. Trãſlatã in

ſcutulas,aromatib⁹ iſparges. ℭLac in Cucurbita. Cap.CCXLIII.

Vcurbitá elixá,& in expſſam ne inſit aq̃ p ſetaceũ aut p cochleare foratũ tráſigito,facitoq; ut i cacabũ cũ ſucco amygdalino,& lacte caprino efferueat. Acreſtam deinde aut ſaccharum pro appetentia conuiuarum addito.

ℭCarabazum Catellonicum Cap. CCXLIIII.

Vcurbitam,quá carabazũ catellonicũ uocát,bñ mũdá i cacabũ cũ larido tm̃ ad focũ ponito, ſinito ut horas q̃tuor in carbonibus cochleari ſæpe mota efferueat. Ius deiñ & pingue & croceũ,& ſaccharo atq; aromatibus cõditũ,in eundẽ cacabũ indito. Sũt q duo oua cũ acreſta & caſeo trito diſſoluta & mixta,ut in cucurbita dixi,non incommode addant.

ℭIus in faba recenti. Cap. CCXLV.

Abas eo mõ,quo amygdalas ſoles ex aq̃ calida depilato. In cacaboq; cũ iure pingui cũq; ſalita carne ad focũ põito. ubi ppe coctas exiſtimabis , petroſelinũ & mẽthá cõciſá idito. Coq & hoc modo reliqua legumina debent cũ pele, ne ut fabæ decorticentur. ℭVerzuſum in ieiunio. Cap. CCXLVI.

Mygdalas ex aq̃ calida mundas ac tritas cũ excauato atq; in acreſta remolito,pane miſcebis,addes deinde malarancí ſuccum ſacchari aliquid. quæ roſaceæ parum. Croci non nihil. Impenſam poſtremo in cacabũ p ſetaceũ tráſferes. facieſq; ut procul flamma parũ efferueat, cochleari ſemper iuoluẽdo.

ℭLeucophagum in ieiunio. Cap. CCXLVII.

Ibrá ac ſemiſſem amygdalarum ablata mẽbranula cõtũdito,tunſis panẽ excauatũ, humectatũq; in iure piſcſ aut in coctura páis alb addito. Selibrá deiñ pulpæ marini piſcis, aut fluuialis luci elixi terito, amygdalis, aut cum ſucco malaráci, aut cũ acreſta, aq̃ros gingiberis ſelibra. Sacchari uncias. viii. admiſceto Redacta in unũ q̃ſi corpus p ſetaceũ in cacabũ tráſmittito, facitoq; ut pcul flamma in carbonibus parump efferueát. Miſcere cõtinuo mememẽto. Hoc pa alit, diu morat̃ i ſtomacho, bilẽ reprimit, ardorẽ urinæ

tollit,geniturã auget. ℭPisa in ieiunio. Cap. CCXLVIII.

Ondire pisa pro tpe ieiunii cũ lacte amygdalino ea rõne, q̃ predix imus popportune poteris. Vitet hoc cibariũ Pătagathus Leonicenus, tarde.n. concoquitur melãcholiá auget, ac neruis obest.

ℭMinutal. Cap. CCXLIX.

Lera in aquam feruentẽ indita,statimq; ablata, minutatim cõcidito. Cõcisa demũ in mortario cõterito, tũsa bñ facito efferueát usq; ad cocturã,addito(ut parem) saccharo. Hoc utat Celius noster,cui astrictior ẽ aluus.& si.n.paɋ alit,tarde concoquitur,aluum tamen mouet,geniturã auget, & ardorem urinæ sedat.

ℭMinutal. Cap. CCC.

Lera ut prius dictum est cocta,ac cõcisa in iure pingui,aut ex carne,aut ex oleo butyroue decocto. Parũ alẽt,cito concoquentur,aluum mouebunt,bilem reprimẽt.

ℭIn Canabim. Cap. CCCI.

Emẽ canabinũ p diẽ ac noctem in aqua sinito quod in summo natabit,ut uanum abiicito. Hoc cum amygdalis bene mundis contundito. Tunsum cum iure pisorum dissoluito, sacchari modicum & aquæ rosaceæ addito. Concoquitoq; simul omnia bene miscendo ad octauã horæ. De hoc cibo male sentit. Cassius emina quo nihil(ut idem afferit)potest esse insalubrius.

ℭIn brassicam Romanẽsem. Cap. CCCII.

Anib⁹ i tortã brassicã in aq̃m feruẽtẽ cõiicies,semicoctã (iure pprio abiecto) in aliũ cacabũ trãsferes inuoluesq; larido bñ tũso. Indes pterea tm̃ iuris piguis,q̃tũ faterit. Paɋ efferueat sines, nõ.n.multũ cocturæ reqrit. Nocet hic cib⁹ ut in brassica dixim⁹,stõmacho & capiti. hinc est q; Cornelius nr̃ q̃q̃ Roman⁹ caulẽ tãq̃ rẽ pnitiosam reiicit.

ℭCibarium Croceum. Cap. CCCIII.

Ro duodeci ouiuis librã amygdalaɋ cũ mẽbranulis tũdes his capi elixi,aut cui⁹ uis bonæ alitis pect⁹.oueq; uitella q̃tuor,sacchari selibrã,cynnãi,gingiberis paɋ,croci pluscu um otraria addes,ac iure pingui & acresta dissolues. Dissoluta in cacabũ per se.

taceũ excretoriũ infundes, facitoq̃ ꝑcul flãma in carbonibus efferueant agitando semp cochleari. Ad horã ebulliant necesse est, sunt q inter bulliendũ duas uncias liquaminis aut butyri recentis indant. Patinis aromata insparges. Alit hoc, & si tarde concoquitur obesat, uenerem ciet, epaticis ac cardiacis prodest.

¶ In florem Sambuci. Cap. CCLIIII.

PRo. xii. cõuiuis i ieiunio. Ex sicco sambuci flore tris uncias in aqua frigida p horã sines expssa inde aqua dimidiũ cũ libra ac semisse amygdalaꝝ mundaꝝ tundes, addesq̃ excauatũ ac molitũ panẽ selibrã sacchari, paꝝ gingiberis, si croceũ uoles, addes & paꝝ croci. Hæc oia in cacabũ p setaceũ fundes, feruere ubi occeperint, reliquos flores integros indes. Coctũ cũ aromatibus cõuiuis appones. Hoc & si noster Labeo nõ gustu solũ ueꝝẽt olfatu reiicit pectori tñ epati melancolia, & hemoroidibus laboranti ꝓdest: ut in sambuco diximus.

¶ In Zanzarellas albas. Cap. CCLV.

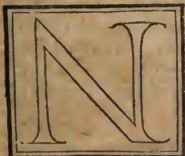
PRo decẽ cõuiuis, librã amygdalaꝝ purgataꝝ cum modico floꝝ sambuci bene cõteres, cõtritã atq̃ aquæ recenti dissolutã p cribrũ setaceũ i cacabũ mittes. Cyathũ ex hoc reseruabis quo duos panes tritos, decẽ albumina ouoꝝ bñ agitata, selibrã sacchari dissolues ac in ꝑdictũ cacabũ ubi feruere occeperit indes. Nõ sunt agitanda cochleari. Spissari ubi incipient, in patinis cõuiuis appones. Aromatibus dulcibus inspargere memento. Hoc utat Aristoxsenus gallicus, pectus. n. lenit, uentrẽ ciet, dyssuriã tollit.

¶ Leu cophagum Catellonicũ. Cap. CCLVI.

PRo. x. conuiuis amygdalis tunsis, ac iure pingui aut uitulino, aut pullino dissolutis in cacabumq̃ cum duabus unciis farinæ risi per setaceum fusis lentum ignem per oram præbebis agitando semper ne seriem adhereat. Inde selibram sacchari, & pectus capi elixi ac tunsi indes. Coctis aquã rosaceam addes, ac statim in patinas aromata dulcia inspargẽdo transferes. Bene hoc alit, & si sero concoquitur. Corpus item obesat, epar iuuat aluum stringit. hinc est q̃ colicis nocet.

¶PLATYNÆ LIBER OCTAVVS.

¶De condimentis quæ uulgo sapores uocant. Cap.CCLVII.

On erat satis tot uaria esciorũ gña describsisse, nisi cõdimẽta quoq; opila ad excitãdã demortuã appetẽtiã calcaria adderem⁹. hos ego si pp ægritudinẽ aut nimios æstus aut honestos labores desiderium edẽdi resciderit pbãdos puto. Sin uero ad luxũ ad libidinẽ ad itẽpantiã sumãtur (ut hodie uulgo fit) nõ solu iprobandos cẽsuerim, sed ẽt cino reiiciẽdos, cũ libidinũ acerrima instra sint. Vidi ego plerosq; nõ Romæ mõ, ubi hoium mõstra magna ipẽsa alũt uerũ ẽt i qbusdã ciuitatibus italicis, q rerũ potiunt, adeo gulæ ac uẽtri deditos, ut cũ obesitate & freqñtia uariorũ cibariorũ appetẽdi desideriũ amiserint, cõqitores ppositis magnis pmiis submitterẽt, q ob limatũ stomachũ fracescẽtẽ gulã & desidẽ quouis mõ excitarẽt. Quã tũ auri dii ĩmortales ob talẽ sũptũ cõsumit, uerũ ad instituta redire tutius ẽ, q his bilẽ irritare, q cũ itẽpanter uiuãt, pci tñ ac frugi uideri uolũt. Pro bonis igit corpe atq; aio laborãtib⁹ cõdimẽta pponã quo instaurata appetentia honesto labore diu sufficiant.

¶Condimentum Album. Cap. CCLIII.

Ro nũero cõuiuarũ amygdalas bñ mũdas cõtũdes addito excauato pane i acresta pri⁹ remolito gigiberiq; albo qtũ sat erit. Hãc cõditurã acresta aut succo malarãci dissolutã, in catinũ p setaceũ trãsmites. Dulcẽ si uoles saccharũ ides. Positã i patias ouiuis dũ elixas carnes, aut pisces edũt appões. cũ aromatibus aut sine uti uoles. Hoc eduliũ & si parũ alit & tarde cõcoqt, epar tñ iuuat ac refrigerat. ¶Cõdimẽtũ Camellinũ. Cap.CCLIX.

Vm passulis tris bucellas panis tostas ac in uino nigro remollitas bñ tũdes. Tunsas cũ uino nigro sapa acresta, aut aceto si malueris dissolues. Triti cynnami, chariophillorũ qtũ sat erit ides. Trãsactũ p setaceũ i catinũ, ubi uoles cõui

uis appones, bñ cócoqtur, alit, digeritur, corpus obesat, uenerē ciet, stomachū & epar iuuat. Ex hoc ego Philelphi cõuiuia suauissime edissime ediſſe me memini. ℭ Moretū qd sapa uocat. Cap. CCLX.

Vitella ouorū dura, iecinora pulli elixa, amygdalas tostas p numero cõuiuaꝝ simul terito. Trita aceto acresta dissoluito in cacabūq; p setaceū traiicito addēdo tm̄ cynnami, gingiberis, sacchari. q̄tū sat erit. Coq paululū hoc moretū, & colorari croco debet. Alit tū mirifice. Epar iuuat, ægre tñ cócoqtur.

ℭ Tucetum ex Prunis siccis. Cap. CCLXI.

Runa in uino nigro remolita & exossata, cū modico amygdalaꝝ nō decoriataꝝ cūq; aliquot bucellis panis tosti, ac in eodē uino quo primo humectatis simul tunsa. Tunsa cum acresta uino nigro, sapa, aut saccharo dissolues, ac colabis, addendo aliqd ex aromatibus maxime uero cynnami. Parū alit, appetentiam tollit, stomacho nocet. Bilem tñ reprimit, epar calidum refrigerat.

ℭ Moretum Viride. Cap. CCLXII.

Etroselini, serpilli, bletæ, aliarūue herbaꝝ odoriferaꝝ, parū gingiberis, itē cynnami ac salis modicm̄ simul terito. Trita aceto acri dissoluito, ac in catinū p setaceū trāsagito. Si alliū placet plus minusue ex appetentia addito. Alit & hoc paꝝ, stomachū atq; epar calefacit, tarde ɔcoqͬ, Oppilatões tñ aperit & desideriū edendi suscitat. ℭ Moretū pſicinū. Cap. CCLXIII.

Mygdalas mūdas cū excauato ac remolito pane bñ ɔdito. Tunsi paꝝ gingiberis & cynnami addito. Acresta deinde uino nigro, succo mali punici dissoluito, transagitoq; p setaceum excretoriū in catinū, aut in patinas. Suntq & sandalos tunsos his rebus addant. Hoc eduliū parum alit, diu moratͬ in stomacho, bilem tamen reprimit, ac æstuanti epati prodest.

ℭ Moretum genistinum. Cap. CCLXIIII.

Odicū croci duo uitella ouoꝝ cū tritis amygdalis acresta dissolues, gigiberimq; addes tunsum ac cribratū, Trāsactū p setaceū i patīas cõuiuis appões. Tarde ɔcoquūtur, multū

erũt alimẽti,cor & epar iuuabũt. ℂMoretũ ex Vua. Cap.CCLXV.

Vam nigrã in mortario una cũ excauato pane cõtundito modicũ acreſte deĩn aut aceti miſceto,ne p̄ uſq̃ ſatis ẽ dulcius fiat.Hæc ad focũ p ſemihorã efferueãt facito,additoq́ cynnamo ac gingiberi tunſo,ubi reſrixerint colato & panis indito,cõuenit hoc ſtomacho atq́ epati,corpus obeſat, bene alit & facile concoquitur. ℂMoretum ex moris. Cap.CCLXVI.

Mygdalis cũ excauato pane bñ tunſis mora cõterito leniter tñ,ne acina infrigas.Cynnami deide gingiberis,ac nucis muſcatæ paꝛ addito p ſetaceũq́ in catinũ trãſagito.parũ alit,diu ĩ ſtomacho morabit̃. Faſtidio afficit, dẽtes ſolũ & oris ptes iuuat. ℂMoretũ ex ceraſis aut merẽdis. Ca.CCLXVII.

X ceraſis tñ aut ex merẽdis moretũ facies ea rõne q̃ uinaceũ fieri dixim⁹.Differũt tñ colore ac ſapore, pl⁹ minuſue earũ rerũ addẽdo q̃s indi poſſe p̃diximus. Q ua ĩ re ꝓſint aut noceant,cũ de ceraſis loqueremur ſatis ſupq́ diximus. Idẽ ẽt de cornis fieri põt. ℂDe ſinapi. Cap.CCLXVIII.

Inapis educta penultima ꝓnunciãdũ eſt,e græco.n. in a lõgũ cõuertitur. hoc & in pulmentis utimur, cuius tria ſunt, gña unũ gracile,alterũ ſĩle rapi foliis, tertium erucæ ſemi. Optimũ ægyptiũ.nulla cultura naſcitur, melius tñ trãſlata planta ſubcreſcit. Sinapiã Pytha.principatũ ob uehemẽtiã dedit,qm̃ non aliud magis in nares & cerebrũ penetrat. Serpentũ & fungorũ uenena diſcutere putatur ob eius calidã uim & ſiccã. ſtomacho utiliſſimũ hñtur,agit ĩ pulmõis uicia,ueterẽ tuſſim leuat.faciles excreatiões facit.Suſpirioſis cibo dat̃. ſenſus atq́ caput ſternutamẽtis purgat,aluũ mollit,mẽſtrua & urinã ciet,pituitã reſcidit, corpis uicio illĩ tũ iurẽdi uim oñdit. ℂSinapium. Cap.CCLXIX.

Vnſe ſinapi biduo tñ prius ĩ aq̃ crebro pmutata quo candidior fiat & tẽperatior remolite, tunſas amygdalas addito, atq́ iterũ cõterito,cũ excauato ac mollito pane acreſta deinde, aut acri aceto diſſoluta p ſetaceum ĩ patinas mittito.

Dulcē ſi uoles dulcia, ſi acrē acria idito. Hoc pti nā pti rōne cōponis ſtomachū & epar concalefacit, ſplenē extenuat, ſitim facit uenerem ſtimulat. ¶ Sinapium Rubeum. Cap. CCLXX.

Sinapim paſſulas ſādalos bucellas pāis toſtas, cinami parū, aut ſeorſum, aut ſimul cōterito uel mollito, trita. n. cū acreſta, aut aceto, cūq; modico ſapę diſſoluito. in patinaſq; p ſetaceum trāſagito. Hoc minus ſupiore cōcalefacit, ac ſitim mouet, nec incōmode nutrit. ¶ Sinapiū in fruſta. Cap. CCLXXI.

Sinapi ac paſſulis bene tunſis cynnami parū ac chariophilorum admiſcebis, pillulaſq;, aut teſſellas ex hac mixtura facies. Siccas i tabula quo uoles tecum deferes. Acreſta ubi opus erit, aut aceto. aut ſapa diſſolues. Natura parum a ſuperioribus & hoc differt. ¶ Moretum Celeſtinū in ęſtate. Cap. CCLXXII.

Mora ex rubro tunſa tritis amygdalis admiſcebis, paę gingiberis addes, diſſoluta aceto, aut acreſta p ſetaceū facito trāſeant. Paę hęc alunt, tarde concoquunť, faſtidio afficiunt. Hepar tñ iuuāt. ¶ Piperatum croceū in piſces. Cap. CCLXXIII.

Bucellas panis toſtas in modico aceti uini nigri ac defruti facito ferueāt. coctas p ſetaceū trāſiges, indeſq; arōata acria ſimul ac dulcia, ſi croceū uoles crocū addito. Hoc pcōmode alit, apte cōcoqtur. Stomachum & epar calefacit pituitam diſcidit. Alliatum ex iuglade aut amygdala.

Amygdalis aut nucibus ſemitunſis mundi alii qtū uoles addito ſimulq; ut parē, optime territo inſpargendo continuo modicū aquę, ne oleū faciāt. Tritus excauatū panē ac remollitū iure carniū. aut piſciū idito, rurſumq; terito, diſſolui eodē iure ſi pdurū uidebiť pcōmode poterit. Seruabiť ad tps ut de ſinapi dixim⁹ cōmodiſſime Huius edulii Pōpeius nr̄ pcupidus eſt, & ſi parum alit diu morať i ſtomacho. uiſum hebetat, epar cōcalefacit.

¶ Alliatum Coloratius. Cap. CCLXXV.

Idage in hoc qd in ſupiore. Veę nō aqua aut iure diſſolues, ſed muſto uuę nigre manibus expreſſo & pſemihorā deco-

cocto. Idē et fieri cū succo cerasiorū pōt. hoc magis alit q̄ quod prius descripsimus.

ℂAcresta uiridis. Cap. CCLXXVI.

NAsturciū qd̄ graeci uocāt bene cū modico salis cōteres. Tunsum acresta ueteri dissolues, in patinamq; per seta ceū trāsferes.

ℂMoretū Pāpinaceū, qd̄ salsum uocāt. Cap. CCLXXVII.

PAmpinos uitium teneros adhuc bene tundes. addes si uoles alli tenelli caulē, & modicū excauati panis. De sale nil loquor, cum nullum fere edulium sine sale fiat. Aceto deiñ ut acresta haec oia dissolues, & dissolutā in patinā p setaceum trāsferes. Parum hoc alit. Stomachū & epar refrigerat, cholerā reprimit.

ℂAcresta cum feniculis. Cap. CCLXXVIII.

ALlium cū feniculis dulcib⁹ bene tundito tunsum acresta recēti dissoluito, dissolutū p setaceum colato. Tumefactum aluum residere facit parum alit epar refrigerat.

ℂSapor rosellinus. Cap. CCLXXIX.

ROsella nondum bene matura cōtundito una cum spico allii si uoles, tunsa & acresta dissoluta in patinam per setaceū colato. ℂMoretum ex cornis. Cap. CCLXXX.

COrna bene matura manibus confracta in cacabum repones, hisq; multum acrestae recentis, piperis, modicum, salis plusculum addes. Vbi haec simul p horas duas ebullierint per cribrum setaceum satis rerum facito in seriam aliquā, ubi seruentur trasaeant. Colorari ex hoc alia edulia poterunt. Indi. n. parum oportet quia aluum astringit, pectus exasperat, & parū alit. Refrigerare tamen epar, & bilem extinguere putatur.

ℂPulmentum in Torta. Cap. CCLXXXI.

PVlmentum qd̄ uulgo tortā appellamus & hoc nomē a tortis & cōcisis herbis, ex qbus fere sit accepisse putatim, fecit hoc nr̄orum felicissimum saeculum, quo oia ppe maiorum inuenta sunt inuersa, adeo gulae & uentri dediti sumus, ut qd̄ tum clarum erat nunc obscurum uideatur. Ex auibus. n. & q̄uis altili non ex

holerib' artocreata uolũt delicatæ nroꝝ gulæ, Bletã, cucurbita, rapũ napũ buglossũ eoꝝ uernacula cibaria fastidiunt, mihiq; & Cornelio meo relinquunt. Nec imerito qdẽ qñ lenociniis, adulatõibus, blanditiis, assentatiõibus q̃ñ generoso quodã labore diuitias & opes qbus abuterenť sint cõsecuti. Totã igiť siue illa pythagorea sit siue gallica deinceps appellabimus.

¶ Torta Alba. Cap. CCLXXXII.

Ibrã ac semissem optimi casei recentis, p̃sertim minutatim cõcisam bñ cõdito. Tunsæ ouoꝝ albamenta. xii. aut. xv. selibrã sacchari, semiunciã gingiberis albi, selibrã liquaminis porcini, totidẽ butyri recẽtis lactis q̃tũ sat erit admisceto. Vbi crustã subtilem admodũ in textu collocaueris hæc oĩa indito, ad focũ posita lento igne decoqto. Sup ut coloratior sit carbones i opculũ ponito, coctæ ac ex textu exẽptæ sacchaꝝ tritũ cũ aq̃ rosacea insparges. Alit hæc multũ, tarde cõcoqť, epar ocalefacit, oppillatões iducit, calculũ gñat, oculis ac neruis obest.

¶ Torta bononiẽsis. Ca. CCLXXXIII.

Antũ pinguis casei q̃tũ in alba posui cõcides ac conteres. Trito bletas, petroselinũ amaracũ lotũ ocisum, oua q̃tuor bñ diffracta. tunsum pip, paꝝ croci, multũ liq̃minis, aut butyri recentis addes, miscebisq; manibus, ut unũ p̃pe corpus fiát. Hác itẽ in textũ subcrustatũ ad focũ pones, Semicocta quo coloratior uideatur ouũ cũ croco diffractũ suffundes. Cocta putato, ubi supiorẽ crustã leuauerit. Hæc & superiore deterior est.

¶ Herbaceum Maiale. Cap. CCLXXXIIII.

Antũdẽ casei q̃tũ in primo & scdo p̃posui cõcidito, & tundito. Tunso bletæ succũ amaraci paꝝ, saluiæ plusculũ, menthæ minimũ, petroselini plurimũ tunsa in mortario sint oĩa xv. aut. xvi. albamenta ouorũ diffracta, selibrã liquaminis, aut butyri recentis addito, admiscetoq;. Sunt q̃ & folia aliquot petroselini cõcisa nõ tunsa, selibrã gingiberis albi, sacchari uncias. viii. indant. Hæc oĩa simul mixta in ollã, aut patellã bñ unctã ipsita in carbonibus p̃cul flãma ne fumũ cõcipiat, miscẽdo cõtinuo donec spissentur, efferueant facito, ubi p̃pe cocturã fuerint, in aliã patellã sub-

crustulatā transferto, textuq; opito, donec oia leni igne coquanť. Cocta & in patinā translata sacharo optimo & aq̄ rosacea suffundes. Hoc pulmentū quo viridi⁹ eo melius, & gratius. Hoc caueāt q crudi tate laborant, tarde.n. concoqtur oculos hebetat, oppilationes facit, calculum generat. ℂTorta cucurbitina. Cap.CCLXXXV.

Vcurbitas bene mundas teres ut caseum soles. Efferueant deinde modicū, aut in iure pingui, aut i lacte facies. Semi coctis & in catinū p setaceum translatis, tm̄ casei q̄tū prio lixi. Selibrā abdominis, aut uberis p̄pinguis elixi cultro tunsi, aut loco istaꝝ si placebit, tm̄dē uel butyri, uel liq̄minis, selibrā sacchari, paū gingiberis, nō nihil cynnami, oua sex, duos lactis cyathos, paꝝ cro i addendo pmiscebis. Hāc cōditurā in textu uncto aut subcrustato m̄ lento igne subter supue coques. Sunt q frusta foliatoꝝ q̄ isti laganа uocant, loco supioris crustæ addant. Coctā ac in patinā translatā saccharo & aqua rosacea asperges. Non edat hoc Cassius qui colico laborat, & calculo. Difficilis item concoctiones est, & male alit.

ℂRapum pyrum cotonea in Torta. Cap.CCLXXXVI.

Apis & pyris, aut cotoneis sub cinere & carbonibus bene coctis ac tritis, ea fere oia q̄ i cucurbitina diximus admisce bis coquesq;. Hoc deuoret Gracchus qui disuria cruciať, & demortuam in se uenerem quærit.

ℂPolenta siue ut uulgo Miliacium. Cap.CCLXXXVII.

Vod uulgo miliaciū uocāt nos recti⁹ polētā dixerim⁹. Fiet aūt p q̄tuor aut q̄nq; cuiuis hoc mō. Librā casei admodū recētis tā diu cōteres, dōec i lac cuersum credať. Huic. viii. aut. x. oua tudecula b̄n̄ diffracta, selibrā sacchari, tris aut q̄tuor uncias farinæ, uel loco huius excauatū panē, & remolitū addes, admiscebisq;. In patellā deiñ liq̄mie b̄n̄ unctā sine crusta indes, cura bisq; ut in carbonibus subter supne ue apposite coq̄tur. Coctæ ac in patinā uel orbē trāslatæ, sacchaꝝ & aquā rosaceā infundes. Nō delinīat hoc Hircius qui ob uehemētem dolorē lateꝝ nobis clamore suo somnū plerūq; aufert. ℂTorta sambucea. Cap.CCLXXXVIII.

F Loribus sambuci oia illa miscecto, q̃ i torta alba cõmemorauimus. Spissior tñ hæc cõpositio q̃ illa debet esse, quo flores in ptes oẽs trãsferant. Hoc eduliũ & si parũ alit; & tarde digerit, lætiores tñ crebro uesc ẽtes facit. Hoc edat Celi⁹, q Saturnũ melãcholia supat. ℂ Torta ex capreolis Vitiũ. C. CCLXXXIX.

C Apreoli ꝑfecto hi dicunt q palmites arborib⁹ aut palis ad laq̃ant & uiciũt. hos collectos mãipulatim & semicoctos, minutim cõcides. Idẽ ẽt fieri ex rosis rubeis ꝑcõmode põt. Cõcisis capreolis, caseũ recẽtẽ bñ tritũ. tũ sumen uber elixũ prius aut loco huius si magis placebit liq̃men uel butyrũ, gingiberis modicũ cynnami plusculũ, sacchari q̃tũ sat erit addes, & miscebis. Hãc cõditurã i patellã subcrustatã, ac bñ unctã, ad focũ pones. Vbi ꝑpe cocturã fuerit supiorẽ crustã pluribus in locis pforabis. Coctã demũ, saccharo multo & aq̃ rosacea cõsparges. Hoc & si Vespasião bibliopolæ placet, ꝙ epar iuuat, ꝙ bilẽ reprimit, parũ tñ alit, tarde cõcoquit, pectus exasperat. ℂ Torta ex Riso. Cap. CCXC.

R Isum bñ coctũ, aut in lacte aut in iure pingui in tabulã extẽdes, donec humor exprimat, huic deiñ i catinũ parũ casei recentis bñ triti. x. albamenta ouorũ bñ diffracta, saccharũ cũ aq̃ rosacea. & lactis si uoles cyathũ unũ admiscebis. Dissoluta oia in patella obseruando ea q̃ in torta alba diximus coques, minus tñ casei hæc reqrit q̃ supior. Alit & hæc multũ, iuuat epar. Genitura auget. Diu tñ morat i stomacho, oculos hebetat, calculos creat, oppilationes inducit. ℂ Torta ex Farre. Cap. CCXCI.

F Ar bñ coctũ ex iure pigui i tabula ut subsiccet extẽdito. Post expssum hũorẽ i catinũ ponito, huic librã casei recẽtis, & se librã ueteris bñ triti: abdomen porci aut uber uitulinũ bñ coctũ & tũsũ cũ gladiolo, aromatũ & sacchari q̃tũ sat erit, oua. xv. diffracta cum modico croci idite, admisceto tãdiu, dõec cõsiciat. In patellã punctã deiñ trãslata, supneq; tm̃ crusta ɔtecta, eo mõ quo supiora coqto. Cocta saccharo & aq̃ rof. ɔspargito. Alit & hoc multũ, epati opitulat, ægre tñ ɔcoq̃t, oppilatões & calculum facit.

Artocreas. Cap.CCXCII.

AVt uituli aut hædi aut capi carnẽ elixabis. elixã & eneruatã minutatim cõcides, & in mortario tundes. Huic deinde parẽ casei recentis tm̃dẽ ueteris & triti. parẽ petroselini & amaraci cõcisi, oua.v. bñ diffracta. abdomen porcinũ aut uber uitulinũ cõcisum, modicũ pipis, plusculũ cynnami, minimum, gingiberis, tm̃ croci ut colorẽ cõcipiat addes. Curabis coquatur eo mõ quo albã diximus. Hoc edant Scaurus & Celius, q nimiã macilẽ iam cum obesitate libenter pmutarent. Vehementer.n.alit, corpus obesat, epar iuuat, oppilationem tamen & calculum facit.

Torta ex Castaneis. Cap.CCXCIII.

ELixis castaneis & in mortario tunsis, perq setaceũ in catinũ cũ modico lacte transmissis oia illa admiscebis, quæ in torta ex farre cõmemorauimus. Croceam si uoles, crocum addito. Ad hoc me sædius innuitat Montanus. Admodũ qdẽ alit, appetentiã excitat, corpus obesat. Tarde tñ cõcoqr, stomachum & intestina inflat, colicum facit, & uisui nocet.

Torta Communis. Cap.CCXCIIII.

CAseum optimũ, oua octo, adipẽ bonã: aut porcinã aut uitulinã, aut modicũ butyri p tpe, Panẽ tritũ cũ iure croceo & pingui bene donec unũ ppe corpus fiãt misceto. eoq mõ coqto, quo & tortã albã. Hoc pulmẽtũ plus mali q̃ boni in se habet.

Torta ex Millio. Cap.CCXCV.

MIlliũ bene tunsum lotũ mũdũ anguste in lacte caprino aut uaccino decoqto. Cocto farinã cũ duobus ouorũ albamentis, aut si ad minus placet cũ lacte dissolutã admiscebis, bene cochleari oia inuoluendo, saccharũq inspargendo. Ex acabo deinde in tabulã oia extendito. ubi paululũ refrixerint, bucellas oblongas in patellã cũ liquamine frigito. Frictas & coloratiores ctas in patinas transferto, saccharoq aq̃ rosacea suffunditoq. Idẽ fieri tpe ieiunii põt, succũ amygdalarũ p lacte, & oleũ p liquamine õmutando. Idem ẽt de riso fieri põt, qd & suauius & salubrius erit.

Hoc.n.paꝝ alit tarde cõcoquitur, aluum ſtringit, & oculis nocet.

¶ Torta ex merendis. Cap.CCXCVI.

Eraſia acria, q̃ uel merẽdas licet appellare exoſſata in mortario cõtundito. Tunſis, roſas rubeas bene cõciſas, paꝝ caſei recẽtis & ueteris triti, modicũ pipis, paꝝ gingiberis, pluſculũ ſacchari, oua q̃tuor diſfracta admiſceto. Mixta in patellã bñ unctã & ſubcruſtatã lẽto igne coquito. Ab igne exẽpta ſaccharo & aq̃ roſ. ſuffundito. Hoc non multum a ſuperiore ui & gratia differt.

¶ Torta ex Cammaris tempore ieiunii. Cap. CCXCVII.

X cãmaris elixi, qđ bonũ eſt i mortario tũdes. Succũ deiñ amygdalinũ cũ aq̃ roſacea p ſetaceũ trãſmiſſum ꝑparabis, aut ſi id nõ poteris, ius piſorũ aut cicerum alboꝝ ſeruabis Paſſulas & ficos qnq; coteres. Modicũ petroſelini, amaraci bletæ paꝝ incoctæ minutatim cõcides. Cynnami gigiberis ſacchari q̃tũ ſat erit addes mixta hæc & bene tunſa cũ ouis lyci, ut cõcreta melius coquanť. In textu bene uncto ac ſubter ſupneue i cruſtato ad focũ pones flãmã ꝓcul. Coctũ ſaccharo & aq̃ roſacea ſuffũdes. Mẽbra oĩa hoc eduliũ lædit. ¶ Torta ex anguillis. Cap.CCXCVIII.

Nguillã decorticatã & in fruſta cõciſam parũper elixabis. Amygdalaꝝ ſuccũ cũ acreſta & aq̃ roſacea p ſetaceũ i catinũ trãſmittes. Nõ erit itẽ ab re quo ſpiſſius hoc fiat, paſſulas cũ tribus aut q̃tuor ficis cõtundere. Atriplices deiñ cũ petroſelino manibus diſfractos & i oleo parũ frictos. paſſulaꝝ unciã nucleoꝝ itẽ pineoꝝ unciã, gingiberis, pipis, cynnãmi, croci paꝝ, ſupradicta tãdiu manibus admiſcebis, quoad unũ corpus fiant. Mixta in patellã bñ unctã, & ſubcruſtatã, indes p q̃dã q̃ſi tabulata fruſta anguillæ collocãdo. ubi ſemicocta fuerit i ſupiorẽ cruſtã pluribus in locis pforatã modicum acreſtæ, aquæ roſ. ac ſacchari ſuffundes. Coctã demum hoſtibus appones. Nil enim boni in ſe habet.

¶ Torta ex Dactylis. Cap.CCXCIX.

Mygdalas bñ tunſas cũ iure piſciũ & aq̃ roſacea diſſolues, diſſolutas i catinũ p ſetaceũ trã ſmittes, dactylorũ exoſſatorũ ſelibrã. parũ paſſulaꝝ, q̃tuor aut qnq; ficos, riſi itẽ bñ cocti uncias

res i eodē mortario cōteres, parꝝ deiñ petroselini, atriplicis, amaraci manib⁹ cōfracti, ac i oleo fricti gladiolo cōcides. Nō erit ab re si cū his locuscula, aut adipē piscis cōcideres, unciā p̄terea passulaꝝ corinthiaꝝ, selibrā sacchari, parꝝ cynnami, pluscolū gigiberis, modicū croci simul aut seorsū teres, supioribusq; admiscebis. Veꝝ ut magis hæ spissent, aut semiunciā hamili, aut oua lyci indes, extēdesq; i textū bñ unctū & subcrustatū ifixis ubiq; nucleis pineis bñ mūdis. Lagana uero si placebit p supiore crusta extēdes. Coq lēto igne hoc pulmētū debet. Tenue itē ut sit necesse ē. Coctū, saccharo & aq̄ rosacea suffūdat. Alit hoc qdē & multum, tarde cōcoqtur, epar iuuat, dentes corumpit, pituitam auget.

¶ Torta Alba. Cap. CCC.

Librā amygdalaꝝ bñ tunsā cū aq̄ rosacea, cūq; iure risi fere cocti dissoluito, ac p setaceū i mortariū trāsmittito Risi deiñ bñ cocti uncias. viii. cū ipsis amygdalis terito, addēdo fermēti albi uncias tres hamili parꝝ, oua lyci ut supradictū ē, selibrā sacchari, unciā nucleoꝝ pineoꝝ parꝝ in mortario tunsoꝝ. Mixta hæc oīa i patellā bñ unctā & subcrustatā extēdes, ad focūq; pones. Semicoctæ lagana supne extēdes, Coctæ aquā ros. cū saccharo isparges Ad hoc sæpius iuitarē Cassiū nisi collicā ægritudinē faceret, bñ alit, epati opitulat, unerē ciet.

¶ Torta ex cicere rubeo. Cap. CCCI.

Cicer rubeū coctū cū suo iure, cūq; modico aq̄ rosaceæ cōtundes, tunsum p setaceū i catinū trāsferes. Cibrā amygdalarū adeo tritā ut nō sit op⁹ p setaceū trāsmittere duas uncias passulaꝝ, tres aut q̄tuor sic⁹ simul tūsas, unciā p̄terea pineoꝝ semitūsoꝝ, tm̄ sacchari & aq̄ rosaceæ q̄tū sat ē, cynnami ac gigiberis tm̄dē his addes, admiscebisq;. Mixta i patinā bñ unctā & subcrustatā extēdes. Sūt q̄ hamilū aut oua lyci addant, quo tenatior hæc torta sit. Coctā ferme igne supne iniecto coloratiorē. facies. Tenuis hæc sit & saccharo & aq̄ rosacea suffundat. Epati & uentri tm̄ hoc edulium opitulatur.

¶ Torta Pandodapa. Cap. CCCII.

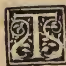
Librā pisoꝝ elixoꝝ cū irraneis coctoꝝ pisciū, oua itē trutæ aut tinchæ. modicum petroselini parum mēthæ bene cōcisæ in mortario simul conteres. Addendo ex saccharo cynnamo

gingiberi ,quantum sat erit. Hæc bñ tunsa aqua rosacea dissolues in patellam bene unctá eo mõ quo supiora coques. Coloratiores ex croco oẽs tortæ aut accidiores ꝑ arbitrio fieri poterũt. Vtrũq; tñ mali habebuntur alimenti.

¶ Torta in iure. Cap. CCCIII.

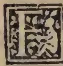
Rustá eo mõ quo in pastillis soles subigito, subactá ipositá farina, ut stare circũquaq; possit i textu ad ignẽ desiccato. c Sublata deide farina supioreue crusta pullos elixos aut pipiones in frusta diuisos cũ succo amygdalino, duobus ouorũ uitellis, modico croci gingiberis cynnami acresta iure pingui indes. Coctá e furno eximes, saccharoq; & aq̃ rosacea suffundes. Laudat hoc pulmẽtũ Esculapi⁹ Romanus. q̃d multũ alit, q̃d stomachum renes & epar iuuat. corpus obesat & firmat, geniturá auget, uenerẽ demortuá excitat. Hinc est ꝙ Archigallus hoc cibo frequẽter utitur.

¶ Torta q̃ marzapanem uocant. Cap. CCCIIII.

Orta quá marzapanẽ uocát hoc mõ facito. Amygdalas q̃ in aqua recẽti p diẽ & noctẽ resciderint bñ mũdas q̃ accurate fieri poterit terito, aq̃ recẽti cõtinuo leniter inspargendo ne oleũ faciát. Optimá si uoles, tátũ sacchari optimi addito: q̃tũ amygdalaꝝ. Vbi oia bñ tunsa fuerint, atq; aq̃ rosacea dissoluta, in patellá leui crustulo subactá, atq; rosacea aqua sæpius hũectatá extẽdito, & in furnũ indito, inspargẽdo cõtinuo tritũ sacchaꝝ cum modico aquæ rosaceæ, ne nimiũ desiccet. Coq itẽ ad focum possunt, mõ curet ne tostæ potius q̃ coctæ uideátur, bassam itẽ q̃ altá hác tortá uelim, melior.n.est. Cũ Patritio meo senis, ubi peculiariter fiunt edisse nil suauius me memini. Optimi sunt alimẽti bñ cõcoquunt. Pect⁹ renes epar iuuát: geniturá augẽt uenerẽ ciẽt, & ardorẽ urinæ tollunt.

¶ Pastilli quos Canisiones uocát. Cap. CCCV.

Arinæ cũ saccharo & aqua rosacea subactæ, extensæq; i crustuli morẽ, ex eadẽ cõpositione indes, quá in marzapanẽ dixi inuolui hæc more pastilloꝝ deberet, & in furno ut paululo ante dixi lẽto igne coq. Sũt q̃ formulis pastillos ipsos cõponát A superiore alimento & ꝓprietate nil differunt. Placẽt autem

Phosphoro,

hosphoro, qui a teneris sacchaaro assueuit.

¶Offella. Cap. CCCVI.

Casei parmensis non nimium duri parum, tantumdem recentis teres. Duo ouorum albamēta agitabis passulas integras cynnami, gingiberis, croci modicū admiscebis, inuoluesq; farinæ subactæ, & bene extenuatæ ad eā quā uoles magnitudinē in furno deiñ nō nimiū coques. Ita.n. gratiores sunt parū tñ alunt, tarde cōcoquunt, oppilationes inducūt, & calculos creant.

¶Anguilla in torta. Cap. CCCVII.

Anguillæ elixæ, & i frusta ɔcisæ, aut lac alterius piscis. aut adipē minutatim incisam, paꝝ mēthæ, petroselini cōcisi, pineorum unciā, tātundē passulaꝝ modicum cynnami, gingiberis, pipis, ac chariophilorū addes, miscebisq;. In crustā deiñ extēdes, addēdo paꝝ optimi olei. Vbi ꝑpe cocturam fuerit, duas uncias amygdalaꝝ tunsarum in acresta cū croco dissolues, ac per setaceum transmittes, superq; totam leniter extēdes. Hoc pulmento Palladius Rutilius mire delectatur, & si nihil boni in se habet.

¶Piscis in pastillo. Cap. CCCVIII.

Piscē mundū & lotum circa spinā utrinq; scindito Scissum sale & aromatibus cōspargito. Inuoluitoq; pasta satis grossa ac in furno decoqto. Hunc ego hostibus apponerē adeo perniciosus est. ¶Cotonea in pastillo Cap. CCCIX.

Cotoneis mundis & excauatis medullā uitulinā aut bubulā indes cū cynnamo & saccharo. Hæc circa pastā duces addito sale, coquesq; in furno lēto igne. Ante cibū sumpta ut aluum stipticāt, ita post cibum cient, & uapores a cerebro dimouent. ¶Cōcretum amygdalinum ieiunio. Cap. CCCX.

Amygdalas bñ tūsas, sacchari uncias duas, & aq rosaceæ tātundē addes. Infundes itē exlyco, aut tincha parū iuris, ne nimiū sit salitū caueto. Transmittes hæc oīa p setaceū in patinā, sinesq; p noctē qescere, mane ɔcretum ut lac reperies, Inuolui itē si uoles carice & frōdib⁹ poterit, atq; idē i patinas trāsfer.

ri. Saccharo suffundere & aneso cōdire memento. Par hoc alit, stomachū & pectus lenit epar iuuat, geniturā auget, & ardorem urinæ sedat. ¶ Recocta ficta. Cap. CCCXI.

Libra amygdalar bñ tunsam, facchari uncias q̄tuor, aq̄ ros. unciā unā, mediū cyathū ex añ dictis piscibus, i unū misce. bis, mixta i formulā p setaceū trāsmittes. In loco frigido p nocte asseruari debet, sequēti diei patinis aut pinacib⁹ ouiuis appones. Recoctam dices. ¶ Butyrum Fictum. Cap. CCCXII.

Librā amygdalar tūsar cū medio cyatho aq̄ ros. dissolues, ac p setaceū dēsū trāsmittes ut āt meli⁹ ɔstrigat, aut par fariæ ex hamilo, aut dimidiū cyathū iuris ex lyco addes. Saccha ri item uncias q̄tuor, & par croci ut coloratior fiat reqrit. Hæc oia i uas ad id aptū noctu ides, mane si i loco humido resederit, ɔcretū iuenies. A supiorib⁹ nil differt. Hoc germanicus nr̄ negat esse suaue, q̄a nō ungit. ¶ Offa Canabina. Cap. CCCXIII.

Semen canabinū ita coctū ut iā corticē discissam oñdat, in mortario cū amygdalis mūdis bñ teres, tritū dissolues i aq̄ recēti, trāsferesq; in cacabū p setaceū excretoriū. Efferueat parū cū modico salis & facchari necesse ē. Addēdū & pip si id quoq; placet. Ebulliat iterū parūp necesse ē. Bucellas panis par. tostas p̄parabis, indesq; hoc cibariū in patinas, bucellas ipsas tāq̄ ta bulata q̄dā extendes. Tris aut q̄tuor ordines ex his facies, Aromata postremo dulcia p̄sertim parūp sup aspges. Fugiēdū hoc penit⁹ ē. Nā & male alit, & fastidiū ɔcitat, & dolorē i stomacho i itestinis gn̄at, atq; oculos hebetat. ¶ Diriola. Cap. CCCXIIII.

Crustulū facito, ut i pastillo dixi. Huic duo uitella ouorū bñ disfracta, lac, cynnamū faccharū ides, tādiu ad focū misce bis, donec ɔcreta fuerit. Laudat a Cassio, nec imerito qdē, multū. n. ac bñ alit, pthysicis & ethicis ɔfert Stomachū epar renes iu uat, gēiturā auget, ac corp⁹ obesat. ¶ Diriola i ieiūio. Ca. CCCXV.

Amygdalas bñ tunsas cū cynnamo facchar& aq̄ ros. dissol ues, coquesq; eo mō quo & supiorē. Addēdū tñ ut ɔcretior

ſlathamili pāꝝ,bñ & hoc al.t,pectus lenit,renib⁹ & epāti opitulat,g nituraauget,& ardorē urinæ ſedat. ℂCaſeus Frict⁹.Ca.CCCXVI.

Eſſel as caſei pinguis nec plane ueteris, nec plane noui in patella adid apta cū butyro aut liqmie ſuffrigito. Vbi te nellæ eē icipiēt uoluito, ac ſtatim eximito, ſaccharo & cyn namo aſpgēdæ ſūt & calidæ adhuc edēdæ. Alr, bucellas pa nis bñ utrinq̃ toſtas i patellā p ordinē collocato, teſſellaſq̃ caſei tāq̄ itabulatū extēdito. Ad focū poſitā textu opito,Liq̃factū caſeū ſaccha ro cynnamo gingiberi aſpgito,atq̃ ſtatim edito,ſi eē malā rē uis. Diffi cillime.n.cōcoqtur,& male alit. Oppilationes & lapidem generat.

ℂRapum Armatum. Cap.CCCXVII.

Voluere qui gullam uallatam habent, id rapum armatum dici quod caſeo tanq̄ lorica & thorace inuoluitur,quaſi eo rum baratra ingreſſura nequaq̄ ſine armis tuta uideantur. Verum quid prodeſt quod ad tutelam inuentum eſt id to tum ad perniciem raporum uertitur,cum malint guloſi tanq̄ fortiſſi mi in popinis athletæ armatū hoſtem,q̄ inermem deuorare. Rapam uel elixam uel ſub cinere coctam in teſſellas concides. Item etiam fa cies de caſeo ſubrecenti & pingui. Subtiliores tamen hæ ſint, q̄ quæ ex rapis. In patellam butyro aut liquamine unctam. primum tabula tum ex caſeo facies ſecundum ex rapis, & ſic deinceps, aromatum aliquid aut butyri continuo infundendo cito hoc pulmentum coqui tur, cito etiam edendum eſt. Sed cum ſit pniciõſum & uoraciſſimo Domitiano apponatur.

ℂOffa inaurata. Cap.CCCXVIII.

Vcellas excauati panis utrinq̃ parum torreto. Toſtas ex aqua roſacea in qua & oua diffracta, & ſaccharum tritum inſit mollefacito. Inde exemptas in patella cū butyro uel liquamine late frigito, ne ſe contingant. Frictas & in pati nam tranſlatas, ſaccharo, aqua roſacea croco colorata conſpargito. Hoc. M. Antonio placet, nec immerito. corpus obeſat, epar & renes iuuat: uenerem ciet.

¶PLATYNÆ LIBER NONVS.

¶De Offellis quas uel fridellas licet appellare. Cap. CCCXIX.

Ridella a frido dici nulla rō obstat. Frigunt.n.hæc eficia, unā a frigēdo sumpsere nomē, Male.n. nobilē cum actū esset, si qd ex ɔsuetudine i frequētē usum trāslatū est ad latitudinē traduci nō posset, cū id & quadret, & analogiā sapiat. Iniq ꝑfecto in nosmet ipsos sumus, si id mala ɔsuetudie ac ptinacia poti⁹ facere ꝓhibemur, ad qd natura & lege impellimur. Quis.n.nō ꝓpagari suū genus uelit? Quis itē qd abūdātissimum cupiat, restringi, & ad extremā maciē deduci gaudeat? Pedagogoꝝ & inuidioꝝ hæc est ɔsuetudo, ut id qtū sit laudabile in alio improbēt, qd ipsi attingere nequere. Habuit unaquæq; ætas qd latinitati adhæret. Licuit ut ait horatius semperq; licēbit signatū ꝑsente nota deducere nomē. Scio plerosq; oblatraturos in me, q ego noua nomina hoc meo scripto introduxerim. Veꝝ his ego ut Herculē quōdā latrāti Cerbero fecisse aiūt, offas ꝑpingues obiiciā, qbus ut rabidi & famelici canes inhærētes a me tantisper ad edacitatem caninos morsus conuerterent.

¶Fritelle ex sambuco. Cap. CCCXX.

Aseo trito tum ueteri, tū recēti, farinæ paꝝ. Ouoꝝ albamenta qdam, lactis aliqd, sacchari plusculū addes. & simul i eodē mortario ɔteres. Tritis e mortario & in catinū trāslatis flores sambuci integros supaspergés & miscebis. Hāc oditnram, aut manu aut cochleari, aut aliq alia forma in patellā inditā ubi optimū liqmē ul' butyꝝ uel oleū ferueat coquito. Calide edanē necesse est. Ex cōpositiōe qd prosit obsit ue, deꝑhēdes.

¶Fridella ex albamēto ouoꝝ poline & caseo recēti. Cap. CCCXXI.

Bseruabis ea omnia, quæ paululo āte dixi: excepto lacte & flore sambuci. Hoc & superiore in salubrius.

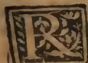
¶Fridella ex concreto lacte. Cap. CCCXXII.

Ac concretum per densum setaceum transigat facito Serū quod exprimetur cum farina, albamento ouorum, saccha-

ro aqua rof.pmifceto. Mixta cochleari paulatim in patellá ex liq̄mie, aut butyro feruentem indito. Lædunt hæ neruos & oculos.

¶Fricella ex Rifo. Cap.CCCXXIII.

Ifum cũ lacte coctũ in frictellas eo mõ rediges, quo & fupe riora, excepto dũtaxat cafeo lacte.

Frictella ex Saluia. Cap. CCCXXIIII.

Arinã cũ ouis faccharo cynnamo ac croco diffolues & fubi ges. Huic folia faluiæ integra, & q̃tũ uis lata indes, ac deli buta in patella ex liq̄mine aut oleo par friges. Alit hoc, & neruis opitulat́, & fi tarde cõcoqtur, ac oppilatões inducit.

¶Frictellæ ex pomis. Cap.CCCXXV.

Effellas ex pomis mundis, & excauatis factas in liquamie aut oleo par frigito, in tabuláq; ut exiccent́ extendito. In uoluta deinde in tali cõditura, qualem prædixi tunfum fri gito. Si ex hoc delinges malam rem te effe fcito.

¶Frictellæ ex lauro. Cap.CCCXXVI.

Olia lauri in liquamine aut oleo fricta, in orbẽ, ut exiccen tur extendito, ficca eo modo quo faluiam dixi rurfum exco quito, atq; edito fi tumore alui laboras, nam flatum foluit.

¶Frictellæ amygdalinæ. Cap.CCCXXVII.

a Mygdalas bñ mundas & tritas p fetaceũ cũ lacte & aq̄ rof. trãfmittito. His itẽ pulli elixi, pectus feorfum tunfum, addi ta farina, duobus aut tribus albamentis ouor faccharo bñ admifcebis, Cõditurã uti uolẽs uel liq̄mine uel oleo friges Multum alent, tarde cõcoqnt́ epar iuuabũt, uenerẽ excitabunt, corpus fucci plenũ reddẽt. ¶Frictellæ ex fambuco I ieiunio. Cap.CCCXXVIII.

a Mygdalas tunfas aut nucleos pineos ex aqua rof. aut iure pifforum diffolutos per fetaceum in catinum mites huic pa rum fermenti, flores fambuci, polinis quantum fat erit in des mifcebifq;. fieri hæc cõditura, q̄ mane ufurus es uefperi olno de bet. Q uo frictellæ fpõgiores fiãt. Sũtq mane par facchari indunt, & frigant quo uelint mõ. Ad tollendum urinæ ardorẽ ualere putantur.

¶Fridellæ amaræ. Cap.CCCXX'X.

Olinē & fermentū cū herbis amaris ac minutatim cōcisis ueniente nocte dissolues. Mane ficos siccas frustulatim cō cisas, uuā passam indes admiscebisq;. Nō sit admodū tenera hæc cōditura, fridellas coctas saccharo: & melle suffundes. Alere multū nō putant. Epar tñ iuuāt, tumorē ex aluo pellū. Pituitam consumunt.

¶Fridellæ ex riso. Cap.CCCXXX.

Isum bñ coctū ac in tabulato extensum, ut nimiū humorē emittat, si uoles tundito. Amygdalaꝶ itē tunsaꝶ qtū sat erit addito. dissolutoq; cū aq rof. ac iure decocti risi, His postea farinā & saccharum admisceto mixta uti uoles in oleo friges.

¶Fridellæ ex pomis. Cap.CCCXXXI.

Omis elixis aut sub cinere coctis ac tunsis ablato cortice, & excauato interiore præduro, modicū fermēti, farinæ, sac chari admiscebis, & fridellas in oleo friges, q̄s certe ex cō positiōe noxias dephendes.

¶Fridella ex ficis. Cap.CCCXXXII.

Mygdalis aut nucleis pineis bñ tunsis, uuā passam cū duobus ficis cōcisam, parꝶ petroselini, modicū uuæ passæ integræ, cū aromatibus addito, & admisceto. Hanc impensa si durior ac spissior uidebit, cū aq rof. dissolues, indeq; i ficos siccas & supter aptas. Farina primo aspergi, ac deinceps in oleo coq debent. Bene hoc alit, epar & renes iuuat, geniturā auget, diuidū sanguinē generat, tarde tamen concoquitur, & pediculos facit.

¶Fridellæ ex piscibus. Cap.CCCXXXIII.

Vlpa piscis bñ elixi, ac tūsi cū succo amygdalino cū aq rof. dissoluito addito saccharo, & poline. Fridellas deiñ i quis formā redigito. Quæ qdē difficultati migēdi tm̄ medent, in cæteris uero obsūt.

¶Fridellæ i formā piscis. Ca.CCCXXXIIII.

Mygdalas bñ mundas, uuā passam sacchaꝶ simul tundito, tunsis uuā passam, sacchaꝶ petroselinū, parꝶ amaraci bñ cō cisi, parꝶ croci admisceto, Paratā habebis subactā farinā ad modū subtilē & in frusta diuisam, qbus ipēsam piscis formā redigès.

Sunt q̃ hoc agant ligno in formã piſcis excauato. Coq̃ hoc pulmẽtũ ex oleo uel ſecus in patella põt. Nec multũ a ſupioribus differt.

Aliter amygdalis tũſis cũ ſaccharo & in aq̃ roſ. diſſolutis farinã fabaciã pura aq̃ & ſaccharo admiſceto. Fricellaſq; in formã piſcis redigito. Verum hoc ſine liquamine uel oleo coqui omnino debet.

Aliter amygdalis tunſis, aut nucibus aut nucleis pineis cũ uua paſſa ac ficis ſiccis ptunſi. Lac piſciũ aut iocuſcula. parũ petroſelini, & amaraci minutatim cõciſi. Aromatũ aliqd croci minimum addes.

Mixta hæc in fricellas rediges. Cap. CCCXXXV.

Aliter riſum bñ elixũ cũ amygdalis tundes ac in catinũ p ſetaceũ tranſmittes. Diſſolutũ ex aq̃ roſ. ſaccharo & hamilo aſperges. His paſtilli formã ſi uoles dato.

Fricellæ uentoſæ. Cap. CCCXXXVI.

Pollinem cum aqua ſalis & ſaccharo ſubigito, & in paſtam non nimium duram, admodum ſubtilem extendito. Formam deinde ad id fabrefactam, aut ore cyathi concidito. Dum turgetur frigeſcet, nec intus quicquam erit.

Aliter impenſæ, quam præpoſuimus, dum de fricellis lactis concreti loqueremur. Ramuſculos feniculi floridi indes, admiſcebiſq;, ac ſtatim eo modo friges in liquamine aut butyro oleoue.

Paſtinacæ Fr͡ctæ. Cap. CCCXXXVII.

Bene mundas & eneruatas elixabis, inde farina inuolutas friges in oleo uel butyro. Parum hæ nutriũt. Tarde concoquuntur, urinam ꝓuocant, & menſtrua. Hydropicis proſunt, tormina ſedant.

Oua quouis modo cocta, ac agitatis & confractis primo. Cap. CCCXXXVIII.

Oua cũ modico aq̃ & lactis bñ agitata & cõfracta aut tudecula aut cochleari caſeo trito cõmiſcebis. Mixta ex butyro uel oleo coques. Suauiora erũt, ſi & partim cocta & dum

coquuntur nunq̃ uoluta fuerint. Herbacei coloris si uoles his bletæ, petroselini plusculũ succi buglossi, mẽthæ amaraci, saluiæ parꝫ addes.

Liter easdẽ herbas ocisas, & frictas modicũ in butyro, aut oleo, supiori ipẽsæ admiscebis, ac coques. Nutriũt hæc, tarde concoquuntur, epar iuuant, oppillationes & calculum generant.

Oua frictella. Cap. CCCXXX X.

N patellã feruẽtẽ oleo aut butyro oua recẽtia & integra abiecto putãine indes, lẽtoq; igne decoques, oleo semp ꝑfertim cochleari aut rudecula suffundẽdo. Vbi alba esse ceperint, cocta scito. Risum nobis mouet Ceculus dum hæc studiose parat adeo allucina bũdus patellæ inhæret, durioris concoctionis propter fricturam hæc putant medici.

Ouo Elixa. Cap. CCCXL.

N feruẽtẽ aquã oua recẽtia abiecto folliculo indes. Cõcreta ubi erũt statim eximes, tenella esse debẽt, ac saccharo aq̃ rosacea aromatibus dulcibus: acresta, aut succo malarãci suffundes, Sunt qui & tritum caseum inspargant, quod nec mihi nec Phosphoro placet, qui tali edulio per sæpe uescimur. Sine caseo enim optimum, ac suauissimum est.

Liter oua in lacte aut in uino dulci coques eo mõquo ante. Verum de caseo nulla fiat mentio plus alit hoc, & si phlegmonẽ sanguinẽ ducit.

Oua Fracta. Cap. CCCXLI.

Va recẽtia diu coquẽdo dura facies, ablatis deinde putaminibus, ouũ ipsum ita p mediũ scindes, ut nullibi albamentũ cõminuatur. Excẽpta uitella partim cũ bono caseo, tũ ueteri, tũ recẽti & uua passa otũdes, partim reseruabis ad pulmẽtũ colorãdũ. Parꝫ itẽ petroselini, amaraci, mẽthæ minutim ocisæ addes. Sunt qui & duos albores ouorꝫ, aut plures cũ aromatibus indãt, Hæc ipẽsa albamẽta ouorꝫ repleta & oclusa, lẽto igne in oleo friges. Frictis more tũ ex reliquis uitellis uua passa simul tũsis, ac ex acresta & sapa dissolutis addito gingiberi, chariophilo, cynnamo infundes, efferueantq; paululũ cũ ipsis ouis facies. Hoc plus mali in se habet q̃ boni.

¶Oua in craticula. Cap. CCCXLII.

Va fūsa in patellā calidā extēdes & coques donec cōcreta plicari quadrifariā possint. Hæc in quadræ modū redacta, in craticulā ad focū positā extēdes. Oua deiñ recētia ablatis putaminibus huc indes saccharū & cynnamū dū coqt spa:ges. Cocta ɔuiuis appões. ¶Oua i ueru. Cap. CCCXLIII.

Eru bene calefacto oua per longum transfiges & ad ignem ac si caro esset torrebis. Calida sunt edenda Stolidum inuētum, & coquorum ineptiæ ac ludi.

Liter Oua recētia in cinere calido diligēter ad ignem uolues, ut æqualiter coquantur. Exudare ubi ceperint, recētia & cocta putato, ac conuiuis apponito. Optima hæc sunt, & cuiuis apponi percommode possunt.

a Liter, oua recentia in ollam cum recēti aqua imposita, ubi parum ebullierint eximito, atque edito. Optima enim sunt, & bene alunt.

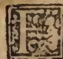
¶Oua fricta florentinorum more. Cap. CCCXLIIII.

i N feruētē ex oleo patellā oua recētia ablatis putaminibus sigillatim indes, tudeculaq; aut cochleari circūquaq; restringes i rotūdū redigēs. Coloratiora ubi eē ceperit, cocta scito tenella intus sint necesse ē, Coq difficili' hæc q̄ q̄ supra consueuerūt.

a Liter, oua integra in carbones ardentes conicito, ac calida donec frangantur fustæ percutito. Cocta & exempta p etroselino & aceto suffundito. Hoc non faceret Pomponius nr̄, qui temere adeo amissis duobus ouis, unde alia emeret & inopiam non haberet. ¶Oua fricta. Cap. CCCXLV.

Aseū pinguem & tritū, pa:ꝝ mēthæ ac petroselini ɔcisi, uuæ passæ minimū, modicū pipis tunsi duo uitella ouoꝝ cruda simul miscebis. Mixta in oua more florētino fricta, & inde per tenue foramen uitellū exemeris indito, ac iteꝝ frigito, donec farcimen coquatur. Conuoluenda sæpius sunt & cocta acresta aut succo malarancii cum gingiberi suffundenda sunt.

¶ Oua in pastilli morem. Cap. CCCXLVI.

Arinā subactā tenuē admodum facies, exiē sx tabulam oua recētia distincta spaciis addes, ispargēdo semp unicuiq; pastum sacchari aromatū minimū salis. Inuoluta deiñ ut pastillos solemus, aut elixabis, aut friges, fricta iñ laudabiliora sunt. Dura fiāt caueto. Oua enim dura mali alimēti, ac difficillime cōcoctionis habentur. ¶ De Boletis & Fungis. Cap. CCCXLVII.

Andunt & boleti, multis exēplis in crimen adducti. Hac oportunitate illecta Agrippna Claudium principem boletis admixto ueneno necauit. Frigidæ & humidæ boleti habentur, & ob hanc rem ueneni uim obtinēt. Rimosa terra a fimo aspersa nascunt, quā folliculo prio disrumpūt. Raro unq̄ ex uno pediculo gemini surgūt. Liuidi ac colore fici arboris pūmiles, quiq; apud ferrū & serpētū cauernas nascūt mortiferi hn̄tur. Tenax quoq; humiditas i fūmo natās pestifeꝝ oñdit. Apertis regionū boletos legi uelim, q̄q̄ & hi quoq; decipiunt. Periisse.n. quasdā familias nr̄a ætate cognouimus. Nō.n. radicibus ut herbæ & arbores nitunt ac purgāt bolleti, sed putræscibili ac marcido terræ uapore ad pniciē hoium suc crescūt. Vitādi ēt illi sūt, q apd oleā & taxū, nucē & alias arbores malā qualitatē his præbentes nascunt. Boletis (ut ait Plinius) & ortus est & occasus intra dies septē cadētibus hymbribus. Fungoꝝ leniorē natura. Ex pituita.n. arboꝝ nasci putant, tutissimi q rubēt. Mox cādidi cū suis pediculis nō iprobant. Tertiū genus qd suille uocāt ueneno accōmodatissimū. Hoc Anneū Serenū pfectū Nerōis & milites quosdā piisse ɔstat. Libet & coquēdi qñ ita gulosis placet rōnes aliquas afferre cū succosa illa thyrsi parte, q̄ terræ inhærēt in aq̄ primū cū excauato pane, cūq; pyris aut pyroꝝ surculis ac pediculis coquēdi sūt. Alliū quidā indūt q; obestare uenenis putāt. Elixi ac saliti in oleo aut liq̄mine frigunt. Fricti moreto uiridi qd salsam uocāt aut alliato suffundun tur. Sūt ēt q eos ablata pelle, aut supiore folliculo indito sale atq; oleo sursum uorsum in carbonibus decoquāt pipeq; aut cynnamo aspsos deuorent. Pessimi (& si gulæ satisfaciūt) quouis mō cocti habebunt.

Difficile.n.cōcoquunt,pniciosos gn̄ant humores. Mēbroꝝ itē stupore,quē apoplexiā græci uocāt,uētris tormina,difficultatē mīgēdi, ac suffocationē minuat. ❡De Tuberibus. Cap.CCCXLVIII.

Vbera,q̄ rectæ terræ callū dicemus undiq; terra circūdata nullis fibris aut capillamētis nitunt. Extuberante loco ubi nascunt nulla rima egerunt. Siccis hæc fere & sabulosis locis fructicosisq; nascunt. Excedūt sæpe librali pōdere cotonei magnitudinē. Duo eoꝝ gn̄a,arenosa dētibus inimica,& altera sincera. Distinguunt colore ruffo nigroq;,ac itus cādido. Laudatissima crescūt in Aphrica,q̄ cū Licinius p̄tor mādaret denariis dētē infregit ex quo patet & terra tubera ipsa cōglobari. Carnosiora putant,q̄ in cyrenaica nascunt. Suauiora q̄ in Thracia. Nobilissima q̄ circa Damascū in syria & olympū Græciæ putant. Hymbribus autūnalibus & tonitribus crebris nascunt,nec ultra annū durāt, Teneriora habentur uerna. Mira est Scrophæ Nursinæ solertia & facile enim ubi nascātur cognoscit,& inuenta attrectata a rustico aure integra deponit. Vino lota sub cinere calido coquuntur. Cocta & mūda saleq; itē ac pipere aspersa calida ad huc cōuiuis post esum carnium apponi debēt. Alit hic cibus,ut Galieno placet & quidem multum,ac uenerē ciet. Hinc est q̄ crebro utantur venereæ delicatorum ac lautorum mensæ, quo in uenerem promptiores sint. Ad geniturā si id fit,laudabile, Sin uero ad libidinandum(ut pleriq; ociosi & intemperantes solent) detestandum omnino est. ❡De Cochleis. Cap. CCCXLIX.

Ochleæ tam terrestres q̄ aquatiles exerentes se domicilio, binaq; ueluti cornua protendentes retrahentesq; oculis carent,ideo corniculis p̄tentare iter putantur, hæ uulgo limaces uocātur,quas Fuluius Lupinus i tarqnēsi agro pauloañ Pōpei ciuile bellū uiuariis ad saginā q̄ ex sapa & farre & lacte dat instituit.uaria sunt eorum genera. Albæ in reatino agro nascuntur. Illyricis præcipua magnitudo. Aphricāis ubertas. Coqui multifariam cochleæ possunt. Lacte in uas ubi modicū aqua insit per noctem,aut diem reponendæ copculo addito ne p̄deant, purgabunt uehemēter.

Sunt q̃ eas lacte p noctē pascāt & purgēt. Illatas deiñ i cacabū cū re cēti aq̃ ad focū tādiu retineāt, quoad semicoctæ ac bñ spumatæ fuerit Ex cochleis uero erutæ, ac primum ex aqua calida bene lotæ subinde ex aceto & sale confricatæ, rursumque lotæ ac farina inuolutæ in feruenti oleo. aut liquamine sunt frigendæ, frictas aut mentha siluestri alio pipe croco tunsis & acresta dissolutis, aut salsa uiridi suffundes. Elixe ut mihi qdē uidet, aut alliatū aut moretū reqrūt. Cochleæ si sine multo allio aut moreto fuerint, boni alimēti sunt. Pectori & pulmoni opitulant. Epar eius fibras laxando iuuant, ethicis prosunt.

¶ De Testudine. Cap. CCCL.

Ndicū mare testudines tātas emittit, ut singularū supficie affirmāte. Plinius habitales casas integant. Aiunt itē inter insulas rubri maris hoies his cymbis nauigare. Testudinū putamine secare in laninas lectosq̨ postes ac repositoriū his uestire. C. Iulius Pollio primus instituit, & ut Maro ait Radiant testudine postes. Capiunt aūt cū diutius desiderio respirādi in supficie cōsistunt, ita sole intostæ, ut imergere se supuenientibus uenatoribus nō possint. Sunt & terrestres in siluis habitātes, q̃ ut credit herbis & rore uitā ducunt. Has canibus inuentas rustici ad cibū trāsferunt. In cacabū feruentē aq̃ cōiiciunt, Semicoctæ & exēptæ cōfracta testudine ablatisq̨ intestinis ac pelle iteꝝ, donec exactæ coq̃nt in cacabū ad ignē ponunt. Coctas pipe croco uitellis ouoꝝ dissolutis suffundes. Sunt q ex alliato uel ex salsa comedāt. Boni sunt alimēti, & sine moreto, medelæ uim hñt.

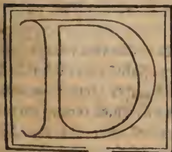
¶ De ranis. Cap. CCCLI.

Anæ inter pisces nequaq̃ numerādæ recte hoc loco ad culinā uenient. Rubetas & sub terra uiuentes, ut noxias reiicio. Aquatiles hæ sunt de q̃bus loquor. Bolo captæ meliores esui puant, q̃ q̃ fuscina. A serpentū.n.morsu attrectatæ ac lese, bolū attingere nō putant. Captaꝝ coxulas denudatas pelle p noctem aut diem in recenti aqua natare sinimus. Inuolutas deinde farina in oleo frigimus, Frictas & in patinā translatas, Palellus meuꝝ salsa uiridi suffundit, ac feniculi floribus aromatibusq̨ inspergit,

PLATYNÆ LIBER DECIMVS.

¶De Coquendis piscibus. Cap. CCCLII.

Icere de natura & ui pisciũ oĩum istitue rã, nisi me trãsmutata & ɔfusa ipsorꝫ nomina pturbassent. Alantiũ siqdem nulla spẽs est, q̃ indiuiduorꝫ suorꝫ magis q̃ pisceã nomẽ, & descriptionẽ amiserit. Fecit hoc æuum, & eorꝫ q̃ ante nos fuere negligẽtia atq; inscitia. Dicã tñ q̃ accurate fieri poterit de his, q ad mẽsas ueniunt, quorꝫ p̃sertim noĩa integra adhuc extãt. De oibus dicere cũ plura uulgo credita sint, q̃ in aq̃, q̃ q in terra nascunt̃ nõ esse ɔsiliũ. Pisciũ qbus humana ɔsuetudo uescit̃, natura fere frigida & humida est ad similitudinem elemẽti, uñ nascunt̃. Marini tñ minus ob salsedinẽ aq̃ putantur. Saliti uel leuis sumpti insalubres habent̃. Male. n. alũt, & sitim ingẽtẽ excitãt. Recẽtes mediæ ætatis, diu. n. uiuere pisces putant̃, & nõ nimiũ pingues, nec limũ aut cenũ sapiẽtes, nec cito putrescẽtes, nec duriciẽ, aut uligimẽ p̃seferẽtes, maximũ & minimis anteposueri. semper. Melio res itẽ putãt̃ marini secũdũ quosdã q̃ fluuiales, rursũ fluuiales q̃ q in lacubus nascunt̃ & hi q̃ q in paludibus. Probabiliores præterea duxerim saxatiles q̃ harenosos, harenosos q̃ cenosos, & palustres. Nõ improbant̃ itẽ & q ex mari flumina innatãt, & q ex fluminibus in maria descẽdũt, si id eorꝫ natura patit̃, Pisces tñ oẽs q̃lescũq; sint duræ ob eorũ frigiditatẽ & uiscositatẽ ɔcoctionis habent̃. Sãguinẽ p̃terea frigidũ ac phlegmaticũ gñant, uñ uariæ & graues oriunt̃ ægritudines, neruos molliũt, & ad paralysim p̃parãt, sitim excitãt. Humectare tñ uẽtrẽ putãt̃, & geniturã augere. pisciũ oĩum nõ eadẽ ẽ ɔditura & coctura, quos elixos & frictos uoles fere oẽs exquãmato, exẽterato brãchias euellito, ac bñ lauato. Cõtra uero quos assos optabis integros ad socũ pones, excepta salpa lacia, quorꝫ itestinũ p branchias extrahit̃.

¶De thynno. Cap. CCCLIII.

E thynno, cuius p̃cipua magnitudo ẽ dicere prio istitui. pe-

edisse.n.thynnũ captũ cuius latitudo duo cubita & palmũ uolue-
bat.xv.talẽta cõstat. Nascuntur & in amnib⁹ ut i nilo rheno & pado.
Thynni mares sub uẽtre pinnã nõ hñt. Bieniũ eorum lõgissima uita ple
niluniis pinguescũt. Verno tpe capiũtur in sinu bizãtio, hyberno i põ
to latẽt. Capti ac mẽbratim diuisi ceruice & abdõe cõmẽdãtur. Sale
ẽt reseruati pulmẽtorum uicẽ ieiũniis subeunt. Salitũ eius abdomẽ, &
solidũ nec molle, qd tarãtellũ uulgo appellãt: aq̃ & aceto interiectis
furfuribus quo melius salsedinẽ relinquat, bñ lotũ, & repurgatũ i aq̃
nõ multũ coques, excẽptũ, & aceto bñ maceratũ, ubi uoles edito. Sũt
qui aromata dulcia inspargãt. Ex eodẽ thynno fit salsamẽtũ qd thynni
nam appellant. In aqua tepida horas sex hæc innatet oportet, si pur-
gatã uoles. Elixã parumadmodũ, ex aceto comedes. Hæc ut oia alia salsa
menta pessimi sunt alimenti. Recentẽ thynnũ pipe cynnamo corian-
dro tritis, cepa cocta & concisa aceto mello oleo condies.

De Mulo. Cap. CCCLIIII.

Vlũ piscẽ apud romanos in pcio fuisse ubiq fere legit. In mari rubro librarum octoginta qdẽ in uẽti ferunt. Nã Celerẽ Asiniũ mulũ emisse sep.ẽ milibus Capti ac uulnerati seru-la, qua aliter percoq nõ pñt ad elixũ & assum rẽdũt. Elixos eo mõ quo & thynnũ assos pipe, ruta nucleis tũsis & aceto aut acre-sta perfundes.

De Anguillis. Cap. CCCLV.

Ctoginta ãnis uiuere anguillæ putant. Durãt itẽ sine aquis senis diebus aquilone spirante, austro paucioribus. Tolera re h emẽ in parua aqua, aut in turbida uiuere non pñt. Captam anguillã & excorticatã, ac exẽteratã in frusta satis magna ocides, ac ueru ad focũ bñ coques. Positis inter frusta lauri aut saluiæ foliis humectãdo semp cocturã muria, quã isti salimolã uocãt. Vbi ppe cocturã fuerit, farina aut pãe trito addito cynnão & sale ispargẽdo circũquaq incrustato. Elixã si uoles, cũ petroselino saluia, ac q-busdã lauri foliis pcoqs, & acresta ac pipe suffũdes. Salitã pterea i frusta ocides, maceratã i aq̃ horis q̃tuor aut qnq i cacabũ ad focũ pões, semicoctã i aquã recẽtẽ trãsferes, sinesq efferuere, dõec oio coqnt. Co

cũ petroselio ɔcisoꝫ aceto suffũdito. ⸿De Murena. Ca. CCCLVI.

Vrena oua parit quocũq mẽse, citissime crescũt cũ reliqui pisces statuto tpe id agát. In sicco littore elatas coitu serpẽ tũ ipleri uulgus putat. Aristoteles marẽ q gñat zinirũ uocat. Discrimẽ hoc iter marẽ & feminã eẽ, q murena uaria & infirma sit zi nirus unicolor & robustus dẽtes extra os hrẽ dicunt. Inuenit in hoc aiali documẽta sæuitiæ. Verius Pollio eques romanus ex amicis diui Augusti uiuariis eaꝝ immergẽs dánata mácipia tanq̃ ad hoc feris ter raꝝ nõ sufficiẽtibus. Ferũt aceti gustu eas in rabiẽ agi. Murenas apd antiquos in ꝑcio fuisse crediderim, & q Licinio hoc pisce effusissime delectato cognomẽtũ dedit, & q. C. Cæsar dictator cũ triũphales cœ nas pplo daturus esset, sex milia murenaꝝ emisse dicit, aut ut Plinio placet mutuo accepisse, & q Lucius Crassus ꝓdiues ille murenã i pi scia dom⁹ suæ mortuã atratus tanq̃ filiã luxit. Hoc idẽ de Hortẽsio scri bit Plinius. Ex pharo siciliæ optimæ putant, quas illi plotas latini flu tas uocát, q in sũmo semp natátes sole torræfactæ curuare se posse & in aquã mergere desinũt, atq ita facilius capiunt. Varro sic dictas pu tat, q i summa aq̃ præ pinguedie sui fluitent. Coqtur murena exossa ta more maioꝝ, ut anguilla sublato corio capite & cauda, assã moreto uiridi suffundes. ⸿De Echino. Cap. CCCLVII.

Aruus admodũ piscis assuetis petris echin⁹ qd carnis adhærẽte naues tardi⁹ ire credũtur. Cũ Plinio sẽtire Lucan⁹ uidetur. Nõ ꝓpriũ retines euro tẽdẽte rudẽtes. In medii sechin⁹ aqs, cuius pria syllaba ab eodem Lucano ꝓducitur, cũ ɔtra a Iuuenale corripiatur, & re uera sit breuis nã. Obseruat itẽ greci, ut echinos castãeaꝝ folliculos appellarẽt quos Martialis hoc disticho imitat⁹ ẽ, Iste licet digitos testudie pũgat acuta, Cortice deposito mollis echin⁹ erit Echinos ubi coxeris, pipe & cro co asperges. ⸿De Sepia. Cap. CCCLVIII.

Epia iter pisces sãguie carẽtes numerat. Carẽtiũ aũt sãguie tria sunt genera. In prim's quæ mollia appellátur. Deĩn ɔte cta crustis tenuibus. Postremo testis conclusa duris. Mollia sunt lo-

ligo sepia polypus,& cætera gñis eius.His caput terpedes & uentrẽ collocatũ ẽ.Pedes octoni oibus sepiæ & loligini,ex his duo pedes lõgissimi & asperi qbus ad ora cibos admouẽt,& in fluctibus se ueluti anchoris stabiliunt,cũ cæteris uenanť.Sepiaꝝ gñi mares uarii & nigriores cõstátiæq; maioris.Feminis tridẽte pcussis exilianť.Cõtra uero femina icto mare fugit.Ambæ aũt ut sensere se apprehẽdi effuso atramẽto infuscata aq̃ latebras q̃runt. Sepias elixas ab aheno in patinã missas cũ pipe lasere ꝯdies ut uoles.sũt q ex pipe cynnamo coriãdro uiridi mẽtha uel arida,oui uitello aceto uel acresta,olei modico, ubi bullierint obligẽt.

¶De Loligine. Cap. CCCLIX.

Vnt & loligines & loligunculæ quæ magnitudine potius q̃ qualitate differunt hæ extra aq̃ se offerẽtes uolitare putanť. Coctæ & in patinam translatæ pipere,ruta melle,olei guttis condiuntur.

¶De Polypo. Cap. CCCLX.

Olypus dictus est ꝙ multos babeat pedes,brachiis ut pedibus & manibus utitur.Cauda q̃ est bisulcata & acuta i coitu,lætanť admodum odore.Vescunť cõchilioꝝ carne. Oia in domum comportant.Deinde putamine rosa carne egerit.Annatãtes quæ ad ea pisciculos uenantur.Polypum coctum pipere & lasere condies.

¶De Conchis. Cap. CCCLXI.

X gñe conchiliorum conchæ habenť q̃ qdẽ uisu oiq; sensu alio q̃ cibi & piculi carẽt. His apertis insidianť polypi.Impositο.n.lapillo ꝯtra conchas ne claudi possint securi carnes extrahunt.Negát in aqua nullum esse aial ad ꝯfidẽdum hoiem atroci⁹,cocta pipe,petroselio mẽtha sicca,cynnamo obligas.

¶De Locustis. Cap. CCCLXII.

Ocustæ crusta fragili muniunť.Latẽt mensibus qnis.Eodẽ tpe & cancri occultanť.Ambo more anguium ueris initio senectutẽ exuunt renouatione tergoꝝ,cætera in undis natát.Locustæ reptátium mõ fluitát. Vnum hoc aial nisi uiuũ feruenti aq̃ incoquatur,bonam carnẽ non habet. Viuunt petrosis in locis.Aliter sic coques locustas.Aperiunť locustæ ut assolet cũ testa,

& infunditur

quærũt capere cõtẽdunt, q cum uita ſuccũ illũ amittũt. Conchæ celerrimæ creſcũt, ꝓcipuæ ãt purpureæ. Anno enim magnitudinẽ im plent. Murice tñ purpura colore præſtantiorẽ credidenim. Ab his & oſtꝙ dicebaẽ color ille celeberrimus q; ex oſtreis purpurã ac murex erueretur. Et ſarranũ nomẽ ab Sar urbe Phenicię, q̃ poſtea Tyrus ap pellata eſt ſumpſiſſe ↄſtãt ut apud Virgiliũ, Et gẽma bibat & ſarrano dormiat oſtro. Coquuntur & hæ eo modo quo cætera conchilia.

De Oſtreis. Cap. CCCLXVI.

DE ſiliceis tãdẽ ↄchilibus cũ oſtreis ↄchludam⁹ q qa demor. tuã & uenerẽ excitãt apđ lauros & libidinoſos in ꝓcio ſunt. Sergius ille, q ab Orata piſce capto, & aucto cognomẽtũ accepit primus oium nõ tãtũ gule q̃tũ auaritiæ gr̃a oſtreis uiuaria adinuenit, Luci Craſſi oratoris ætate ante Marſicũ bellũ, quo q̃dẽ principio adeo uectigalia & priuati ꝓuẽtus ex piſcinis creuere, uacãtibus et huic rei magnis uiris utpote Lucio Philippo & Hortẽſio quos piſcinarios Cicero appellare ſolit⁹ eſt, ut Catonẽ Vticẽſẽ. L. Lu culli hæredẽ de piſcinis q̃draginta q̃dringẽtis millibus uẽdidiſſe ſeri bãt hiſtorici. Idẽ igiẽ Orata q primus balneas pẽſiles habuit. Primus et oſtrearia in Baiano collocauit, q̃a limoſa regio q̃ ſoleã creat, & paſ ſerẽ, ↄchiliis quoꝙ muricib⁹ & oſtreis idonea ẽ. Primus ẽt optimũ ſa porẽ oſtreis lucrinis adiudicauit. Hæc cocta in carbonibus, atꝙ ex te ſtis exempta frigi in oleo & aromatibus, atꝙ acreſta ſuffundi pꝛſũt.

De Orata. Cap. CCCLXVII.

NOn ẽ credẽdũ oratã ad nos aliũde cũ ipſa aduecta ſine cã, q̃ i ſapore & uoluptate collaudata ẽ. Oium tñ aurata lucri. nã ↄchã depaſta nobilior hẽtur, teſte Martiale hoc diſticho Nõ oẽs laudes ꝓciũꝙ aurata mereẽ, Sed cui ſolus erit ↄcha lucrina cibus. Si pinguis ẽ orata elixã, ſi maceſſit aſſã facito, ac more to uiridi ſuffundito.

De accipenſere. Cap. CCCLXVIII.

ACcipẽſer, quem ſecundo bello punico romã aduectũ ↄſtat, rari capitis piſcis ẽ, magniꝙ ꝓcii. Squãmã ducit aduerſam cũ cæteri. ſcdam hẽant. Hũc piſcẽ corõati miſtri cũ tibicine

palatinas mensas ferebant quasi ambrosias dapes.

¶De scauro. Cap. CCCLXIX.

SCaur⁹ ex Asia in nr̃m mare ab Octauio p̄fecto classis aduectus ē, quē piscē iter hostiā & cāpaniæ litt⁹ ea lege sparsit, ut q̄nquēnio dōec multiplicaret itactus relinq̄ret. Melior tamen intestinis q̄ carne est, auctoritate Martialis.

¶De lupo. Cap. CCCLXX.

TAlia alibi meliora nasci s̄nia Varrōis, & Plinii dep̄hēdim⁹, qui uerbis his lupo īter pisces palmā ascribūt. Ad uictū optima refert ager cāpan⁹ frumēta. Falernus uinū. Cassinas oleū. Tusculanus ficū Mel tarētinus. Piscē lupū maxime q inter duos pōtes captus ē Tyberis. Vt rōbū sinus Rauēnas, murenā siculus littus. Assat aūt in craticula lupus, si is est quē uulgo latiā uocāt. Auulsis brachiis extractoq̄ p eādē uiā intestino, assū salsa uiridi suffundes. Q̄d si elixū uoles leucophago inuoles. Vtroq̄ mō suauissime edit. Ad hunc Pōponius tyberis accola Martio Aprili & Maio me sæpius inuitabat, satis ēt toto p̄dit cū nō incōgrue alat. Philippus romanus nr̃a ætate physicus egregius, & disciplinæ ueteq̄ diligētissim⁹ rimator asserit stirionē, si saporē īspicim⁹ ēē quē ueteres illi captū īter duos pontes tātope laudabāt. Nec lacie eā laudē ascribēdā putat. Vter nr̃m melius diiudicet liguritoq̄ sit iudiciū.

¶De Siluro. Ca. CCCLXXI.

SIlurus masculus oium edita custodit oua, & sæpe q̄nquagenis diebus ne absumant ab aliis. At marinus mus in terra scrobe effosso parit oua & rursus obruit terra trigesimo die refossa aperit fetumq̄ in aquam ducit, nos pisces esui holum nequaq̄ cōmendandos censui.

¶De Rombo. Cap. CCCLXXII.

ROmbū i adriatico captū, maxie uero i sinu Rauēnate suauissimū crediderī, qd apd maiores nō nisi pricipū mēsis apponebat. Magnitudinis eius Iuuenalis auctor ē uno carmine Incidit adriatici spaciū admirabile rōbi Et Martialis, Quāuis lata gerat patella rōbū, Rōb⁹ latior ē tn̄ patella. Rōbū i calato uictū aut pinaci ānexū i cacabo coq̄s. Facillime.n. si hoc mō coq̄t disrumpit. Effer,

ueat itē lēto igne necesse est. Coctū cū leucophago & aromatibus, & tuto & suauiter edes. ℭDe Stirione. Cap. CCCLXXIII.

Radi p tenebras nunc mihi uideor, qñ hoꝝ de qb⁹ deīceps dicturus sum pisciū, nullus certus uel nois uel nãx existat auctor. Negligētiæ maloꝝ & inscitiæ id magis q̄ mihi ascribēdū est. Vtar ego nouis nōibus ne delicatoꝝ gulæ p medicāt stetisse, quominus integra uterent uoluptate. Stirion piscis est p̄grādis flumina nō nisi lata ingredit. Captū nō statim, sed post paulū in aq̄ dimidiata uino albo uel aceto coq̄s. Salē indere memēto. Tm̄ cocturæ, q̄tū uitulina caro reqrit. Comedi stirion ex leucophago ubi multū gingiberis insit uel ex alliato uel ex sinapido debet. Ex stirione fit salitura, quā uulgo schinale uocāt, q̄si spinale, q, ex dorso & spina fiat. Bonū scito cū in tessellas cōcisum īegrū & rubeū erit. Dū in craticula coq̄, aceto & oleo crebro insp̄gito, ne desiccet, ubi calorē penetrasse credideris, ab igne eximito, ac suffusum reliquo aceti & olei, cōuiuis apponito. Hec sunt potatorum calcharia.

ℭConditum, quod cauiare uocant. Cap. CCCLXXIIII.

Va stirionis exēptis qbusdam neruis qui hæc inter erant lota ex aceto aut uino albo ī tabulā extēdes, ut exsiccent. Salita deiñ in uase aliquo aut inuoluta, sale manu nō tudecula ne frāgant saccū rare texture, ut inde humor exeat cōiicies. Postremo uero in sciriā in fundo pforatā, ut siqd humoris inest inde exeat. ad usum repones bñ p̄mēdo & opculādo. Coq duobus modis cauiare pōt. Nā & in bucellas uel frusta panis paꝝ tostas extēsum ad ignē cū fuscina aut gladii cuspide tādiu retinēdū ē, dōec crustā fecerit coloratiorē, atq statī calidū edēdū. Et aut lotū aq̄ tepida ne plusq̄ satis ē salitū uideat, oleri b⁹ bñ ɔcisis excauato pani ac trito admisce bis, addēdo paꝝ cepæ minutatī ɔcise, ac frictæ, mīmū pipis. Hāc deiñ ipētā frictate modū coq̄s, & græcos huiuscemodi cibi auidissimos pasces.

Vmbrina piscis est nō ɔtē. ℭLūbrina. Ca. CCCLXXV. nēdus coruo assimilis. Coqtur autē & conditur eo modo quo stirio, minus cocturæ, quia tenerior est requirit.

¶ Dentale. Cap. CCCLXXVI.

Entale nr̃a ætate dictũ, quod dẽtes fere exertos habeat, quibus & piscatores interdũ lædere ɔsueuit. Sẽsere antiatis cicatrices in digito acceptas a dẽtali uulneris inspexi. Oratæ similis est, ut stirio coqtur. ¶ Varrolus. Cap. CCCLXXVII.

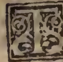

Arrolũ paruum utpote quatuor aut quinq; librarũ, nec exquammatum nec exenteratum, aut in craticula, aut in oleo coqto. Si in craticula, aspergere ɔtinuo salito oleo & aceto memento. Multam cocturam amat, propter eius exuberantem humiditatem. ¶ Coruus. Cap. CCCLXXVIII.

Oruus subniger est ad corui similitudinẽ, unũ nomẽ accepisse putaẽ: pinnas in tergũ oblõgas gestat. Lapidẽ itẽ i capite gerit. Affirmat Palladius dolorẽ laterũ sedari, si sub ãnulo gestat⁹ carnẽ attigerit. Optimis piscib⁹ ãnumeraẽ. Coqui siue magnus siueparu⁹, ut uarrolũ dixi põt. Frictũ moreto, & cui modicũ allii insit, aut sinapido suffũdito. ¶ Solea. Cap. CCCLXXIX.

Olea piscis laut⁹ nec admodũ lõgus, uerũ subtilis & soleæ similitudinẽ habet. unũ nomẽ accepisse puto. Frictũ petroselino minutim ɔciso, & acresta, aut succo malarãcii suffundes. Numeraẽ & hic iter bonos pisces. ¶ Palmita. Cap. CCCLXXX.

Almitas ego paruas lũbrinas crediderim. Neq; n. nisi quãtitate tm̃ differũt. Nã & oblõgæ hæ, sunt & sub nigræ, & caudã bñ subtilẽ acutã & bifurcatã, Sũt itẽ sine squammis. Coquiẽ & ɔdiẽ ut stirio. Si parua admodũ fuerit frigaẽ, petroselino ac succo malarãciiispergaẽ. ¶ Frauolin⁹. Cap. CCCLXXXI.

urgit in dorsum frauolinus, inclinatq; caput foris ruber ẽ, int⁹ albigat, ac saporẽ optimũ edẽtibus pstat. Coq quo uis mõ potest maior & elixus leucophagũ, minor & assus salsã requirit uirdem. ¶ Trilia. Cap. CCCLXXXII.

Rillia curti capitis piscis est & grossi, caudã itẽ i acutũ ducit. Integra nec exẽterata assanda est, ac muria aspgẽda, Ad dies octo aut decẽ durabũt, si patia altera sup alterã posita sa-

limola conspersa fuerit. ¶ Salpa. Cap. CCCLXXXIII.

SAlpa piscis nec magnus nec boni saporis est. Syluestre.n. nescio quid sapit. Coloratior itẽ in medio,& ex transuerso extat. Hic piscis quia uentricosus admodum est, bene exenteratus, sed parua quantũ fieri põt incisura, assaturã reqrit & moretũ.

¶ Scorphion. Cap. CCCLXXXIIII.

SCorpion niger est densas in tergo spinas habens, quibus nonnunquam piscatores ledit, Magnum elixum, paruum assum facies. ¶ Cephalus. Cap. CCCLXXXV.

OPtimi sapores ẽ cephalus septẽbri mẽse, piscis subalbus,& satis magnus, in dorso planus, cuius caput & curtũ & grossum est. Magnũ i cacabo coques, paꝝ i craticula, salimola continuo ĩspargendo, ne desicceiur. Magnũ cũ leucophago, paꝝ muria ipsa comedes. ¶ Passer. Cap. CCCLXXXVI.

PAsser a passere auicula, cui fere assimilis ẽ, capite.n.tm̃ differunt, nomẽ accepit, elixo petroselinũ, asso malarancii succum indes. ¶ Cammari marini. Cap.CCCLCCCVII.

c

Ammaros marinos paruos admodum,& quorum testa tenella est, elixos & feniculo & aceto suffundito.

¶ Capæ. Cap.CCCLXXXVIII.

c

Apæ ex gñe ochilioꝝ sunt, coq in patella sine aqua debent. Cõchas ubi uideris pcalore apiri acrẽstã cũ modico pipis triti,& petroselini ociũ indes, admiscebisq;, ac statim i patilnas trasferes. In aq̃ bñ salita p noctẽ aut diẽ retinẽdæ pri⁹ sũt, ut amaritudinẽ innatã relinquãt. ¶ Merlucius. Cap. CCCLCCCIX.

MErlucius sine squammis est, accepit fortasse hoc nomen a merula. Lucio tamen persimilem aiunt. Coctum cum sinapido albo cõedes. ¶ Lucius fluuialis. Cap. CCCXC.

LUciũ fluuialẽ exẽteratũ elixabis, cocto squãmã cũ pelle auferes, ac ex leucophago, aút alliato aut sinapido cõedes. Paruũ luciũ si uoles assato, hic piscis iter alios min⁹ isalubris hẽtur. Sũt q & eũdẽ liciũ appellẽt. ¶ Trutæ. Cap. CCCXCI.

Rutas q̄ſ truſſles a trudēdo nr̄a uernacula dictas puto, ſēp .n.i aduerſū & ip etuoſū flumē trūta nitit, aduenīētes ūdas ſupare ɔtēdēs. Cōciſa truta i fruſta ac ſalita i cacabo ita ut ſurſū uorſum inciſura uertat, ex aq̄ & aceto, ita moderate ipoſito, ut neq̧ ſal diluat, neq̧ pluſq̄ duobus digitis aq̄ emineat coq debet. Vbi deſpumaueris, deiceps lēto quoad fieri poterit igne efferuat. Coctā & i pinaca extēſā, ut nōnihil exicet aromatibꝰ dulcibus in ſparges, ac cū leucophago bn̄ gigiberato cōedes. Paruā trutā exēteratā, & bn̄ ſquāmatā itegrā hic dxtra hic ſiniſtra a capite ad caudā icides iciſuris ſalē ides, ac phoras duas iter duas tabulas opprīes. farīa delīuolutā i oleo plēte friges, coctā h̄ mō, ad q̄tuor & qnq̧ dies ſeruabis. ℭQuouis mō edat grauis ɔcoctiōis ē. ℭThincha. Ca. CCCXCII.

Vam nunc thincā dicūt olim menam appellatam crediderim. Si groſſa erit & lixam uoles, ex acreſta, aromatibus, petroſelino minutim conciſo, conditam comedes.

Liter ſi groſſa erit eā bn̄ exquāmatā, ac p mediā ſpinā iciſā, ita iuertes, ut qd̄ foris erat itus demū fiat, ifractis ēt coſtis, ac ɔciſis itraneis iditoq̧ rurſū cū ouis ſex, petroſeli ɔciſi, pipis tūſi, alii diſtracti, croci modico. Sūt q damaſcēas, aut ceraſa acria aut paſſulas cū piſcis mūdis cū ouo diſfracto idāt. coqnda lēto igne i craticula ē, coctā ſaliola ex aceto oleo croco ſapa ſuffūdes

Liter ſi parua erit, eo mō ſcindes, quo ſupiorē. & ɔſparſam farina oleo friges, frictā, aut acreſta, aut ſucco malaranci ſuffundes. Hoc etiam quouis modo cocto nihil peius.

ℭPiſcis perſicinus. Cap. CCCXCIII.

Erſiciū piſcē p̄cipuū. uerbanꝰ lacꝰ & padꝰ fluiuꝰ p̄ducūt quē ideo hāc denominatiōnē accepiſſe putāt q̧ pſici ſaporē habeat. Paruus ē, uario colore diſtinctus. Suauis hic piſcis habet, & minꝰ iſalubris. Maiorē exēteratū nec exquāmatū ex aq̄ aceto ſuffuſa coques. Coctū ac mūdū, ut i lucio diximus, ɔuiuis appones. Paruū exēteratū, & exquāmatū i oleo, aut i craticula cū ſalimola coqs

ℭLampreda. Cap. CCCXCIIII.

LAmp̄da anguillæ multũ assimilis ẽ, breuior tñ, ẽ & foramiá utriq; sub aure habet. In Cisalpia paruæ, i Hetruria medio cres' Romæ ex tyberi p magne capiũt. Sed bñ a nã actũ ẽ, qñquidẽ illic delicatissimũ ac satis magnũ p̄duxerit piscẽ ubi uallatæ gulæ iter se auctis rex p̄ciis certãt. Emi frequẽter lãpredas qnq; sex se ptẽ aureis, & oli a quodã laticlauio uigiti, cũ alter, secũ auctionaret, scim'. Nec passa ẽ igenua gula, tãtã audaciã gratuita messe. Dispẽsatori. n. qd suis ipsius arrogrãtiã & fastũ. no!o dicere stulticiã imitat' esset cẽtũ aureos dono dedit, ne secũdo ad singulare certamẽ p̄uocatus, timidus ac ifract' aïo succũberet. Nõ hoc uoluit Christ', q uirtutũ nõ flagitiox & gulæ certãmia ad imitationẽ nobis p̄posuit. Sed ad co qnã redire tutius ẽ q̃ uulnera recrudescẽtia attrectare. Offã cerbero obiiciam', ne i nos caninã rabiẽ exerceat, uñ lãpredã ɔditã meliorẽ offa. Lãpredã erutis dẽtib' ac ligua, & extracto p obscenas partes solo qd eo tẽdit itraneo, cũ aq̃ calida bñ lauabis nullibi comminuta pelle, Colligẽd' ẽ itẽ sãguis quo ɔdimẽtũ fieri solet. In os eius nucẽ muscatã, i foramia q̃ circa aures habet, chariopholi itegra grana ides. Inuolutã deiñ i spirã i tygano ad focũ cũ semiũcia optimi olei paruo acrestæ uini albi & optimi salis q̃tũ sat erit lẽto igne pcoques. Vbi feruere occepit sãguinẽ e capite in tyganũ ip̄m exprimito. Idẽ & fieri añq̃ ferueat põt. Eius moretũ hoc mõ facito. Amygdalas aut auellanas cum sua pelle tostas ac tersas ne cinis insit, bucellã itẽ panis ustulatã cum passulis ɔtũdito, tũsa cũ acresta de fruto aut in parte cocturæ dissoluito, ac p setaceũ in catinũ trãsmittito, indẽdo semp pax gingiberis gariophilox, cynnami, & id sãguinis qd dixim' colligẽdũ, hãc impẽsã in tyganũ infũdẽs, donec lãpreda cocta uidebiẽ una efferueat finito.

ALiter assã si uoles dũ coq̃ sãguinẽ & adipẽ colliges. Hoc itẽ i eo quo p̄dixim' mõ eduliũ ɔdies. Sũt q mi mas. q̃s lãp̄docias uocãt i craticula lẽto igne pcoquãt. suffũdẽdo ɔtinuo ex oleo acresta sale aromatib' ɔ̃mixtis. ¶ Barbuli. Ca. CCCXCV.

BArbuli fluuiales sũt iter bonos pisces quo uis mõ cocti nõ cõnumerãẽ, Eox oua mense præsertim maio pniciosa hñt.

¶Temulus. Cap. CCCXCVI.

Emulus piscis est optimus, & is maxime, qui ex abdua capitur. quouis modo percõmode coqtur. Fricturam tamen magis requirit.

¶Congrum. Cap. CCCXCVII.

Ongrũ, quẽ Antiates brũchũ appellant, in frusta cõcisum, eo mõ coqto, quo anguillam locato inter frusta saluiæ, aut lauri folia.

¶Leo marinus. Cap. CCCXCVIII.

Eonẽ marinũ iõ cãcrũ a uulgaribus dcm̃ puto, ꝙ leonis & colorẽ & silitudinẽ q̃dã hẽt. Eius os, & id foramen, qd sub cauda hẽt, lana occludit, & in furno admodum calido sine aq̃, liq̃mie ue ullo lẽte coqtur. Sunt q eũ carbonibus circũuallẽt, crebroq; uoluãt, ne cõburãt. Ccq itẽ ex aq̃ & aceto põt. ut cãcros fluuiales solemus. Plus tñ cocturæ reqrit, qa grossior & durior est. Coq & eo mõ lagustæ pñt, q̃ ex gñe cãcroꝝ, sed eone maiores habentur.

¶Scardæ. Cap. CCCXCIX.

s Cardæ quouis modo coquantur insipidæ sunt, & plus molestiæ ob minutissimas spinas inter edendum, q̃ uoluptatis afferunt.

¶Carpani. Cap CCCC.

c Arpani grossi & herbas ubi flumia ob increscẽtia ex alueis exeunt depasti non insuaues cũ leucophago, aut alliato habentur. Parui frigunt. Hos mantuani bulbaros lingua uernacula uocant.

¶Salmoni. Cap. CCCCI.

s Almonos quouis modo coxeris optimos inuenies.

¶Lafchæ. Cap. CCCCII.

Afchaꝝ magnã uim Trãsimenus ꝑducit. Frictæ & in carbonibus, aut in craticula assæ, salsam, aut acrestã reqrunt.

¶Lacteolini. Cap. CCCCIII.

Vos uulgus lacterinos, ego lacteolinos appellauerim a lacte & albido colore, quo ẽt trãslucentẽ spinã integro & uno licet cernere, adeo diaphani sunt. Mari & lacubus capiuntur. Fricti moreto uiridi, aut acresta suffundi debent.

¶Rouilliones. Cap. CCCCIIII.

ROuilliones trilliæ pisces in lacu albano, & tyberi præcipue nascuntur, parui sunt & in suaues. Coquunt & sibi accon diuntur, ut lacteolini. ℭAcicula Cap. CCCCV.

ACiculas a diminutione acus, eos pisces appellauerim quas uulgus acucellas uocat. Acus.n. si͂litudinem hn̄t & quouis mō coctæ, optie hn̄tur. ℭTurdus marinus. Ca. CCCCVI.

TVrdum marinum ideo sic dictum, q̃ turdi sil̃itudinem habeat, quouis modo coques, assus sinapidon requirit.

ℭAgoni. Cap. CCCCVII.

IN lacu albano optimi nascunt Agoni, pisces non admodum magni, & fere sardellis assimiles. Elixi petroselinum, butyrum & aromata requirunt. Fricti malarancii succum aut acrestam. ℭSardellæ. Cap. CCCCVIII.

SArdellæ ex bēaco admodū laudāt. Frictæ ex acresta aut malarācio suffundūtur. ℭPolypos. Cap. CCCCVIIII.

POlypū a multitudine pedū ut diximus sic appellatū quoquō coxeris, malū dices. ℭCancri. Cap. CCCCX.

CAncri quos uulgo mutatis & iuersis litteris gràcos uocāt, tā fluuiales & e lacuna, q̃ maritimi cocti, aceto suffundi debent. ℭCarpiones. Cap. CCCCXI.

MIror a Plinio cū de benaco celeberrimo Veronensis prīæ lacu mētionē pſæpe fecerit, nil de carpione, quo lacus ille p̄cipue extollitur, ab eo scriptū relictū esse. Coquūtur carpiones quouis mō. Ve℞ ut diu durēt; captos statim ac i salimola bi. duo reiētos i optio oleo diu friges, ut bn̄ coqntur. Seruari hoc mō p mensem & si minus salubres & ꝑsuāues sint, & eo amplius si recocti fuerit. Suabūtur & alii pisces, nō tn̄ adeo si hoc mō fuerit fricti. Cauē dū est ne a spina, quā in capite gestat læclaris pniciosa.n. ac si ueneno tincta esset, habetur. ℭCalamarii. Cap. CCCCXII.

QVos isti calamarios uocāt melius & magis ꝑprie attramētarios appellassent, cū & caput ad formā uasculi attramentarii hēant, & attramenta ut sæpe fundant. Magni in frusta

cōciſi ac elixi, & petroſelino minuti ociſo, & aromatibus parū fricti
ex ſucco malaráciū comedunt. ¶ Piſces in gelu. Ca. CCCCXIII.

Elu ex aq̄ uino & aceto fit, & quo diutius ſeruet multa aromata indi oportebit. Ex iure menæ, aut lucii ꝑpinguis exēterati tm̄, nec exquāmati optimū fiet gelu. Sed is piſcis lento igne & in tāta aq̄ ut uix tegat bn̄ coq̄ndus ē. Cocti & exē pti pellē rurſum i cacabū pones, ac ebuliat aliquādiu fines reliq̄ deiñ q̄ in gelu carniū faciēda diximus obſeruabis. Cōgelari ac oſtringi, & reliq piſces elixi ꝑſertim tā maritimi q̄ fluuiales hac cōditura poterūt.

¶ Oua Tarica. Cap. CCCCXIIII.

Va cephali ſale trito oſparges, reſeruata mēbranula illa in q̄ oua ipſa tanq̄ in folliculis naſcunt. Poſt diē a ſalitura iter duas tabulas p diē & nocte opprimes, inde ad fumū ſuſpē des ꝓcul flāma, ne uehemētē calorē ſentiant. Sicca in uaſa lignea cū furfuribus repones. Edi hoc mō nō inſuauiter poterunt. Verū ſi cocta uolueris ſub cinere, aut in foculari calido & terſo ſæpe uolupta cōcalefacies, ac peredes. Cū ſophiano meo hoc nil ſuauiꝰ ediſſe me memini. Delata e græcia illa putarim, tn̄ optima ſalitura aduehi ſolet.

¶ Quid ſit edendum in tertia menſa. Cap. CCCCXV.

Ictū iā ſatis q̄d in pria & ſcda mēſa ſit edēdū dicēdū deinceps erit & hoc breuiter q̄dē q̄d in tertia tanq̄ in cōcluſiōe ad ſigillū ſtomachi ſit aſſumēdū. Eſſe carnes ſi cōtigerit, tū aſſas tū elixas ꝑ tpe āni aut poma aut pira acida ꝑſertim q̄ exhalationes cibi añ cepti a capite ꝓpulſent cōedes. ſunt q mirū in modū inter quos eſt nicāder raphanū radicibus aſcriptū ꝓbēt, ꝙ poſt cibum ſūptus cōcoctionē adiuuet, ad ima ſtomachi penetrādo, pituitā extenuet, uapores ad caput elatos deprimat renes & ueſicā purget. Salutaris & cōtra fungoꝝ uenena, uiperæ, ac ſcorpionum morſus habet. Tāta ē eius acrimonia maxīe uero ſiluestris, quē ego armoratiū dici crediderim in abraſo cortice dorſo ſcorpiōis ipoſitū ſtatim necet. In pria mēſa ſūptū, nō adeo ꝓbāt medici ꝙ ob eius acrē & calidā uim nō patiat cibū in ſtomacho q̄eſcere ructus generet, & cōcoctionē in

ducto uomitu ĩpediat. Sigillare stomachũ casei p̃duri modicũ putat, & p̃hibere, quo min⁹ exhalatões caput & cerebrũ petant. Fastidiũ itẽ ex unctuosa cœna aut dulci exortũ pcõmode tollit. Comedunt anesũ & coriãdrũ sacchâro iuolutũ delicatiores mẽsæ ad oris & capitis me delã, feniculũ uulgares. Castaneã cuius uis frigida ẽ & sicca oẽs de q̃ uarie disceptatũ ẽ. Hãc alii nucibus, ut Virgilius, Castaneæq; nuces, alii iuglãdibus ut Sardi, q̃ eas balanos uocãt anumerãda cẽsuer̃. Echi nis pungẽtibus tãq̃ quodã q̃si uallo cortice & mẽbranula ut res p̃cio sa inuoluit. In p̃cio quõdã erat Tarẽtina q̃ & balanitis uocabat. Lau dabat & Neapolitana quõdã ut nũc Mediolanẽsis, Castaneæ oẽs bñ dẽtibus tritæ, a bonoq; stomacho sũptæ, nõ incõmode alere, obesare, appetẽtiã facere putant. Meliores itẽ hñtur inter prunas & cineres coctæ q̃ q̃ elixæ, aut ĩ patella pforata ad flãmã tostæ sunt. Nimia.n. ei⁹ turgiditas & stiptica uis decoq̃t. Sũptæ itẽ cũ saccaro aut melle pitui tã extenuare putant. Esus p̃terea cotoneoꝝ malogranati acidi p̃ferti & oia q̃ astringunt ut siliq̃rũ & pistachioꝝ nõ ĩprobat. Post pisces edẽ dæ aut amygdalæ aut auellanæ, aut nuces sunt, q; piscĩũ frigidã uim & hũidã sua siccitate reprimere putãt. ❡De Vino. Ca.CCCCXVI.

Oena & prãdiũ sine potu nõ solũ insuauis, ueꝝ ẽt ĩ salubris hẽtur, cũ haustus sitiẽti q̃ cibos esuriẽti sit gratior, & incun- dior. Hũectare cibũ necesse ẽ, & ad refrigeratione pulmo- nis, & quo meli⁹ subigat, & ꝯcoq̃tur qd̃ desũpsimus. Vinũ qd̃ Androchides ad Alexãdrũ scribẽs eius itẽpantiã cohibiturus san- guinẽ terræ appellauit, haustũ calefaciẽdi & hũectãdi, foris infusũ re- frigerãdi & desiccãdi uim hẽt. Est.n. eius uis calida & hũecta, uñ Ho- merus appellauit, q; semina caloris hẽat. Hinc ẽ qd̃ corpib⁹ fessis nil celerius subuenit, si modeste sumat, nil itẽ pniciosi⁹ si modus absit. Tremuli.n. graues, pallidi fetulẽti, obliuiosi, lippi, steriles, & ad gẽiturã tradi, cani calui, senes & añ tp̃s ob ebrietatẽ siũt hoĩes. Qua re modus ad sit ex hoĩum ætatibus, & ãni tpibus necẽsse est. Vt.n. hye me plus esse Celsi snia & minus, sed meracius bibere ꝯuenit, ita æsta te potiõe q̃ dilutissima & q̃ sitim tollat, nec corpus incẽdat, & ut uere cibũ demẽdo dilutiori aliq̃d ad minus, ita autũno cibo paulo plenio

e utēdo minus, sed meracius bibimus. Dāda ē ꝑterea senibus meracior potio: pueris dilutior, iuuenibus & mediæ ætatis mediocris. Sumēda ē tū potio ex q̄litate regionū corporūue. Frigida loca incolentes meracius, calida dilutius, tēpata qđ mediū q̄dā retinēt bibāt. Sāguine abundātes dilutibile, acuta bile uexati tenue, Atra meracū. Pituita austeꝝ bibāt. Vinoꝝ tria eē gn̄a Plinius asserit, austeꝝ, dulce, tenue. Austeꝝ pectus astringit & exaspat. Dulce lenit, sed inutilius cum in acutā bilē facillime trāseat. Tenue oino inutile, cū mēbris oib' opitulet. Alba uina si tenuia, aut nō nimiū meraca sunt, facilius q̄ nigra ꝯcoquunt. Hæc. n. pectus & fibras astringunt, illa laxāt & leniunt. Subalba uero tutius assumunt. Cōsiderādoꝝ uinoꝝ rō, q̄ diuersa ex regionib' colligit a rusticis pitis regionū petat. Nobis sit satis breuiter cōnumerar, q̄ uina in ꝑcio sūt. Legētes tn̄ prius adhortor, ne me ob hāc rē, uini appetētissimū putēt, quo nemo me instituto & nā dilutius bibat. Vina suoꝝ tpoꝝ laudauer ueteres ut albana ꝑdulcia. Surrētia tenuia salubriaq;. Tiberius Cæsar. Signino iesse mirā austeritātē ad cōtinēdā aluū asserebāt medici. Laudē magnā attribuit Mamertinis uinis Diuus Iulius publicis epulis. Falernū laudauere oēs, maxie uero Maro ꝯtinētissimus olum. Laudabimus & nos sine cōtrouersia & reprehēsiōe uina ligustica, & ea maxie, q̄ in littore. Genuēsi nascunt. Lenia. n. sunt & iucūdissimi saporis. nec qc̄q̄ obstat qn ea nectar apellē. Hēt & Corsica firmissima uina & q̄ caput facillime tētēt. Nō iprobat græcū, maxie uero qđ i oppidū Geminianū i Hetruria nascit. Accessit & maxiā laus seueriniano ex lucrinis mōtibus, qđ æstatis ꝑcipua refrigeratio ē. Romæ potissimū, ubi & calore & ciboꝝ uarietate, ac copia tāq̄ fornaces uoracissimi exestuāt stomachi. Nobilitate & elegātia sua me retrahit Trebianū, quo Hetruria maxie excellit. Nō negauerim in Piceno in Cisalpina inq; reliqs Italiæ ptibus alia & digna esse fama, sed hoꝝ tm̄ mētionē fecisse sat ē, ne ætati nr̄æ, q̄ meliora uina q̄ hoies ꝑducit, nō satisfactū dici possit.

De sedādis ꝑturbatiōibus. Cap. CCCCXVII.

N il ꝑpe ad uoluptatē & ualitudinē tot ꝑceptis erit actū, nisi rōnē sedādaꝝ ꝑturbationū, q̄s græci uocāt breuiter oñderim'. Hæ āt ita mētē

